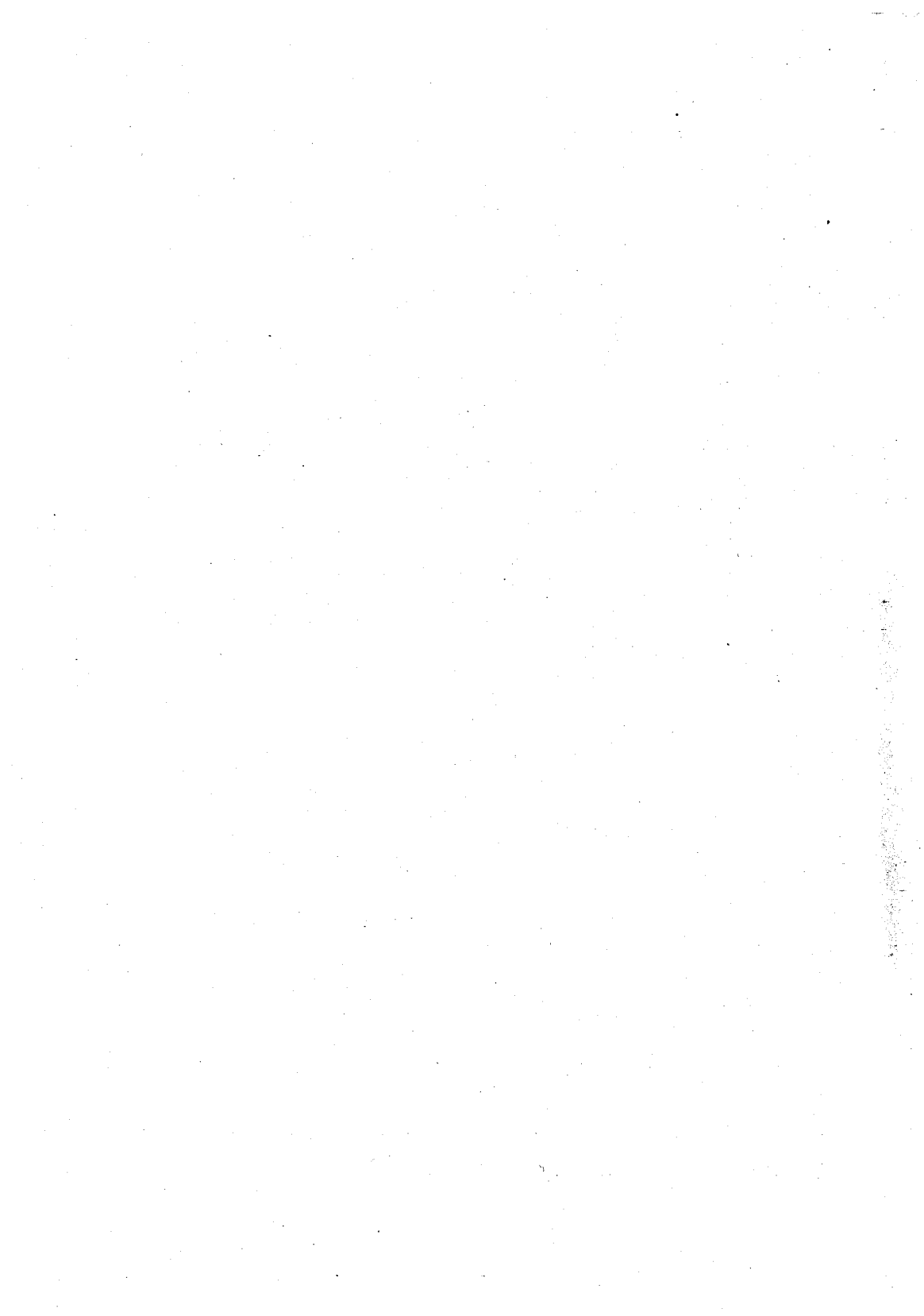

TÜRK SİYASİ İLİMLER DERNEĞİ YAYINLARI
Siyasî İlimler Serisi : 2

Thomas JEFFERSON'dan
SEÇME PARÇALAR

Çev : Asistan Dr. Mete TUNÇAY

Yenilik Basımevi
İstanbul — 1961

İ ç i n d e k i l e r

BİRİNCİ BÖLÜM — Doğru Yönetimin temelleri	
I. Bağımsızlık Bildirgesi	1 — 6
Bildirgenin kabul edilmesi	6 — 9
II. Jefferson'un Virginia için	
anayasa tasarısı	9 — 15
III. Britanya Amerikası Haklarının	
özet olarak görünüşü	15 — 32
İKİNCİ BÖLÜM — Erkin bir yönetimin nimetleri	
1. Yönetimin amacı: Tabii hakları korumak	
ve halkın mutluluğunu geliştirmek	32 — 39
2. Kölelik: tabii hakkın bir ihlâli	39 — 42
II. Yönetimin biçiminin halkın mutluluğu	
etkisi	42 — 49
III. Bir Amerikan sistemi	49 — 56
ÜÇÜNCÜ BÖLÜM - 1 - Halk iradesi temeline dayanan	
yönetim	56 — 60
II. Kendi kendine yönetme hakkı ...	60 — 66
III. Yönetimin her dalına halkın	
katılması	66 — 73
DÖRDÜNCÜ BÖLÜM 1 — Anayasaların değeri	
1. Anayasa nedir?	73 — 79
2. Jefferson'un Virginia için	
Anayasa tasarısı	79 — 83
II. Anayasa sürekli olamaz, gelişmeye	
ayak uydurmalıdır.	
1. Değıştirmeler	83 — 85
2. Değıştirme yapmak hakkı ...	85 — 86
III. Bir haklar belgesinin değeri	86 — 88
BEŞİNCİ BÖLÜM — Birleşik Devletler anayasasının gerçek ilkeleri	
1. Anayasanın yorumlanması	88 — 98
2. Anayasanın idaresi ve işlemeşi	99 — 105
ALTINCI BÖLÜM — Büyük insanlık ailesi	
I. Erkin yönetim ve barış	106 — 108
II. Bütün insanlar ve bütün uluslar için	
III. Uluslar hukuku	109 — 111

Ö N S Ö Z

Amerikan anayasa sisteminin oluş ve gelişimi konusunda esas kaynak ve metinlere dayanan bilgilerin eksikliği eskiden beri yabancı dil bilmeyen Türk yazar ve araştırmacıları için doldurulması imkânsız bir boşluk yaratmıştır. Bu arada özellikle Hukuk ve Siyasal Bilgiler öğrencilerinden büyük bir kısmının ders kitab ve notları dışında, çalışma alanları ile ilgili ciddi ve doğru araştırma kaynaklarından faydalanma imkânından yoksunlukları, sürekli bir dert konusu olarak, eğitim politikamızın bir an önce halli gereken esaslı davaları arasında girmiş bulunmaktadır.

Ancak bu davanın halli konusunda, gerek Millî Eğitim Bakanlığının, gerekse Üniversitelerle diğer kuruluşların, geniş görevleri arasında yapabilecekleri yardımların son derece sınırlı olduğu şüphesizdir. Nitekim Millî Eğitim Bakanlığının, Klâsikler serisinde - PLATO ve ARİSTOTELES dışında- siyasî konuda eserlere pek az yer verilmiştir. Bu arada örneğin MACHIAVELLİ'nin Yeniçağ devlet nazariyesine çığır açan ünlü siyasî eserleri bir yana bırakılarak, «Mandragola» adlı komedisi, Klâsik yayınlar serisinde yer almıştır. Bu durum, muhtevaca klâsiklere giren veya girmeyen önemli ve öğretici yabancı siyasî literatürün, dilimize çevrilmesini sağlama-da, özel gelir kaynaklarından faydalanmayı önemli ve zorunlu hale getirmiştir.

Bu görüş açısından derneğimizin özel imkânlardan faydalanarak beş yazarın eserlerinden seçilmiş «Siyasî İlimler Serisinin» ilkinin yayınlanması hayırlı ve anlamlı bir başlangıç sayılmalıdır. Bu seriye giren parçalar arasında şunlar yer almaktadır:

- 1 — Woodrow WILSON — Seçme Parçalar,
- 2 — Thomas JEFFERSON — Seçme Parçalar,
- 3 — FEDERALİST'ler — Amerikan anayasası konusunda tartışmalar,
- 4 — Lord BRYCE — Amerikan Devletler Birliği,
- 5 — Alexis de TOCQUEVILLE — Amerikan demokrasisi.

Seçilen yazar ve örnekler Derneğimiz başkanı, Prof. Dr. Yavuz ABA-DAN'ın sorumluluğu altında, siyasî ilimlerle ilgili kuruluş ve kişilere danışılarak kararlaştırılmıştır. Yazar ve parçaların seçiminde gözetilen ölçü, bahsi geçen yazarlardan seçilmiş parçaların, henüz Türk dilinde yayınlanmamış bulunması ve bunların, 1774 te başlayarak günümüze kadarki Amerikan sosyal ve siyasî gelişimine ışık tutmalarıdır. Seçilen beş yazar, Amerikan demokrasisinin kuruluşundan Birinci Dünya savaşının sonuna kadar, Birleşik Amerika Devletlerin siyasî hayatında, gerek düşünce, gerek uygulama alanlarında belirli etkiler yaratmış kişilerdir. Bütün dünyada ün salmış modern Amerikan ve diğer yabancı siyasî teoricienlerden seçme parçaların, bundan sonraki serilerde geniş ölçüde yer alması, samimî dilek ve kararımızdır.

Projenin genel sorumluluğunu yüklenmiş bulunan Prof. Dr. Yavuz Abadan, başta Derneğimiz İdare Kurulu üyeleri olmak üzere, memleketimizin siyasî ilimler alanında, ilerisi için büyük ümitler vaad eden genç kuşakları yardıma çağırması ve övgüye değer bir ilgi ile karşılaşmıştır. Bu sayede adları her kitapta da belirtilen değerli genç arkadaşlarımız, geniş zaman isteyen görevlerinin imkânları çerçevesinde, tercümelerin zamanında en iyi şekilde tamamlanması için elden gelen içli bir titizlik ve itina göstermişlerdir. Bu serideki beş eseri, Türkçeye çeviren arkadaşlarımız sırası ile şunlardır: 1) Doç. Dr. Nermin Abadan, 2) Asistan Dr. Mete Tunçay, 3) Asistan Dr. Mümtaz Soysal, 4) Doç. Dr. Arif T. Payaslıoğlu ile Dr. Türk-kaya Ataöv, 5) Asistan Taner Timur'dur. Derneğimiz, bu ülkücü, çabalarından dolayı, kendilerine samimî tebrik, takdir ve teşekkür duygularını sunmayı zevkli bir ödev sayar.

Yapılan tercümelerin seçilen metinlere uygunluk derecesi, objektif ölçüler çerçevesinde genel bir incelemeden geçirilmiştir. Ancak telif hakları kanununun, çeviricilere de tanıdığı şahsî ve manevî haklar çerçevesine giren ifade ve üslûb özelliklerine dokunulmamıştır. Türk dilinin arılaşması ve zenginleşmesi konusunda, genç kuşakların çabaları ile elde edilmiş sonuçların bu seride yer alan eserlerin tercümelerine olan akislerini olduğu gibi koruma prensibi, tercümelerin kontrolünü düzenleyen hâkim düşünce olmuştur.

Hukuk ve siyaset bilimlerle uğraşanlar kadar demokrasinin oluş ve kaderi ile ilgilenenlere de sunulmuş olan bu serinin, aydın vatandaşların sempatisi ile karşılanacağı ümidi, devamlı kuvvet kaynağımız olacaktır.

Siyasî İlimler Türk Derneği
İdare Kurulu

GİRİŞ

Thomas JEFFERSON

Amerikan ihtilâlinin mahiyetini ve bunun fikrî temelini hazırlamış ve sözcülüğünü yapmış olan Jefferson'u anlayabilmek için herşeyden önce bu devrimin özelliğini kavramak gerekir. Bu görüş açısından hareketle Bağımsızlık Bildirgesinin - bu eserde de görüleceği üzere - teknik, hukukî ve muhafazakâr karakteri, Fransız ihtilâlinin ortaya çıkarttığı benzer vesikadan ne kadar farklı olduğu meydandadır. Amerikalıların Bağımsızlık Bildirgesinin mihrakı tek bir konudur: bu da Kuzey Amerika kıtasındaki sömürgelerin ana memleketden ayrılması üzerine toplanır. Buna karşılık Fransızlar «İnsan ve vatandaş hakları beyannamesini» kaleme almışlardır. Alexis de Tocqueville'in «Ancien Régime» adlı eserinde haklı olarak belirttiği üzere «Fransız ihtilâli vatandaşı tıpkı evrensel dinlerde olduğu gibi bağımsız veya özel bir sosyal teşkilâtın somut parçası olarak ele almıştır.» Amerikan Bağımsızlık Bildirgesi ise herşeyden önce belli tarihî olaylara dayanmıştır ve belli yer ve zaman çerçevesine bağlı kalmıştır.

Bu özellik Bağımsızlık Bildirgesinin yazarı ve Amerikan ihtilâlinin başta gelen siyasî filozofu sayılan Jefferson'un fikrî karakterini de belirtmektedir. Jefferson'un kaleme aldığı veya ona gönderilen mektuplarda, gerek kendisi, gerek yakın arkadaşları, siyasî teorilere karşı yakın bir ilgi göstermemişlerdir. Kabiliyetli bir genç Amerikalı tarihçi sayılan Daniel J. Boostin'in isabetle işaret ettiği gibi Jefferson toplum hakkında somut fikirler ileri sürmekten uzak kalmış, sadece taşralı bir centilmen hüviyetini muhafaza etmiştir. Jefferson'un düşüncelerine asıl hâkim olan fikirlerin kaynağı hukuktan geliyordu. Gerek bu kitaba aktarılmış bulunan ve Jefferson'a ilk şöhreti sağlayan «Amerikan hakları hakkında kısa bir görüş» adlı denemesi, gerekse yine onun tarafından kaleme alınan Virginia anayasası hu-

kukî fikir kalıplarına sadık kalmıştır. Başka bir deyimle, Jefferson reformlarını metafizik hesaplar yerine hukuk tarihine ve geçmişle olan sürekli bir bağlılığa dayattırıyordu. Böylece Amerikan ihtilâli bir bakıma doğmasız bir toplum hareketi sayılabilir. Bununla beraber Amerikan demokrasisine hürriyet kavramı ile birlikte eşitlik fikrini ölmez cümlelerle maletmiş olan Jefferson, hiç şüphe yoktur ki daha sonra gelen bütün kuşaklara çok zengin bir fikir hazinesi bırakmıştır.

Hayatı : Amerika'nın üçüncü cumhurbaşkanı Thomas Jefferson (1743-1826) Amerikan demokrasisinin en hararetlî havarisi olduğu kadar modern liberalizmin öncülerinden biri olarak şöhret sağlamıştır. 13 Nisan 1743 te Virginia eyaletinde, Albermarle Country'de Shadwell'de doğmuştur. Babası Peter Jefferson (1707-1757) sulh hâkimi olmazdan önce mühendisti. Bir süre İngiliz kralına hizmet etti ve o zaman İngiliz sömürgelerinin en gözde ailelerinden sayılan Randolph'ların bir kızı ile evlenmişti. Albermarle country o devirde sınır bölgesi sayılıyordu ve oralarda bir kaç aristokrat aile açık eli, lüks bir hayat sürüyorlardı. Randolph ailesinin aksine olarak, Peter Jefferson sapına kadar demokrat ruhlu idi, oğlu da bu düşüncelerini babasından miras almıştı.

Tahsili : Jefferson yirmi yaşında Williamsburg'daki William and Mary kolejini iyi bir Lâtince, Yunanca ve Fransızca bilgisi ile bitirdi, buna kısa zamanda İspanyolca ve İtalyancayı da ilâve etti. Ayrıca olağanüstü kuvvetli matematik bilgileri vardı. Bütün ömrü boyunca ilme âşık kaldı ve pek çok yerli, yabancı ilim adamları ile mektuplaştı.

Meslek Hayatı : Koleji bitirir bitirmez avukat Whyte'in bürosuna giren Jefferson beş yıl sonra 1767 de Virginia barosuna kabul edilmiştir. Yedi yıllık avukatlığı sırasında yılda o devire nisbetle üç yüz İngiliz lirasına varan yüksek bir kazanç sağlamıştır. Koleksiyon yapma merakı sayesinde Virginia eyaletine ait bütün resmî vesikaların muhafaza edilmesi hususunu onun koleksiyon merakına borçluyuz. İlk mesleği olan avukatlığı şu sözlerle tarif etmişti : «Avukatların işi herşeyi sormak, hiçbir şeyden vazgeçmemek ve saat ücretine göre konuşmaktır!» Jefferson yaradılış itibarile ateşli bir insan olmayıp, sesi de gür değildi. Avukatlık alanındaki başarılarını derin bilgisine ve çalışkanlığına borçludur. Jefferson'u en çok ilgilendiren husus kanunların kötüye kullanılması ve bunun önlenmesi yolları olmuştur. Bu sebeple sömürge meselesi ortaya çıkınca 1774 de avukatlık işini bırakıp siyasete atıldı.

Evliliği ve aile hayatı : Jefferson babasının ölümünü takiben büyük

bir malikâne tevarüs etti, bu sayede bağımsız bir centilmen hayatı sürebildi. Miras yolu ile elde ettiği bu topraklara otuz yaşına kadar devamlı surette yenilerini eklemiştir. 1 Ocak 1772 de çok zarif ve görgülü yirmi üç yaşında bir dul olan Martha Wayles Shelton ile evlendi. Evlilik hayatları olağanüstü mesut geçti Jefferson karısının erken ölümünden sonra bir daha evlenmedi. Bu evlilikten doğan altı çocuktan ancak ikisi hayatta kalmıştır. Jefferson kızları ve torunlarına karşı her zaman son derece müşfik olmuştur.

Âmme hizmetleri : Âmme hizmetine suh hâkimi olarak başlayan Jefferson daha sonra 1769 da Virginia eyalet meclisine (Houses of Burgesses) seçildi. Bu sırada devletin fertlere vicdan hürriyetini tanıması, esirlerin tedricî olarak serbest bırakılması, ailede ilk doğan evlâda tanınan ayrıcalıkların kaldırılması ve devletçe desteklenen okullarla, ceza kanununda tâdillerin yapılması için mücadele etti. Meclisin tesirli bir üyesi idi, buna rağmen mecliste yankı uyandıran bir nutuk verdiği söylenemez. Hararetili tartışmalara taraftar değildi. İnsanların delil'lerle değil, ancak okuma veya uzunboylu düşündürmekle kanaat getireceklerine inanıyordu. Bu inanç hayatı boyunca sarsılmadı. John Adams'ın dediği gibi sessiz bir parlamento üyesi olmakla beraber «komisyon ve özel konuşmalarda açık sözlü, samimî kararlı ve serî konuşan» bir şahsiyetdi. Kısa zaman zarfında otoritesini herkese kabul ettirmişti. Nüfuzunu arttıran en kudretli âmil, oynak kalemî idi. Jefferson, 1774 itibaren Amerikan sömürgelerinin bağımsızlığa kavuşması için girişilen çabaları bütün varlığı ile desteklemiş ve yazılarında itham edici, açık bir dille İngiliz parlamentosunun üstünlüğünü eleştirmiştir. Ona göre «İngiltere'nin bu adalardan Amerika'ya göç etmiş olanlar üzerindeki otoritesi, İngiltere'den Danimarka'ya göç etmiş olanlar üzerindeki yetkisinden fazla olmamalıdır!» Bu düşünceleri «A Summary View of the Rights of America» (Amerika hakları hakkındaki özlü görüşler) adlı bir broşürde yayınlamış ve bu fikirler her yerde derin akisler uyandırmıştır. Bu broşür aynı zamanda Jeffersonu ihtilâlin ön plânda gelen liderleri arasında yer almasına sebep olmuş ve ona daha sonraları Bağımsızlık Bildirgesinin kaleme alma şerefini sağlamıştır. İngiltere ile Amerika'daki İngiliz sömürgeleri arasındaki anlaşmazlıklar artınca, Jefferson İngiliz tahtına karşı ileri sürülen şikâyetleri müzakere etmek üzere 1774 de birinci Continental Kongreye davet edilmiştir. Jefferson bu meclise de üye seçildi. Bu kongreye gelen üyelerin çoğu tâviz vermeğe hazırды, yalnız Jefferson ve birkaç arkadaşı zecrî fikirli bir azınlık teşkil ediyorlardı. Jefferson aynı meseleleri müzakere etmek için toplanan ikinci Continental Kongre'ye üye seçildiği halde, bu davete Bağımsızlık Bildirgesini kaleme almak suretile menfî cevap

verdi. (4.7.1776). Bu alandaki gayretleri hemen semere vermeyince, tekrar 1776 Ekim ayında Virginia meclisine döndü. Esaretin kaldırılması lehine giriştiği mücadele sonuçlanmadı, fakat hiç değilse, 1778 de yeniden esir ithal etmesini yasaklayan bir kanunu kabul ettirebildi.

Virginia valiliği : 1779 da güney eyaletlerin en çetin mücadelesi ortasında Jefferson, Patrick Henry'yi Virginia valisi olarak yeni bir hizmete başladı. İkinci hizmet dönemi sırasında valisi bulunduğu eyalet İngiliz kuvvetleri tarafından işgale uğramıştı ve Jefferson yetersiz mukavemet sebebiyle itham edildi. Tenkitler karşısında icraî görevini terkederek yeniden eyaletin yasama meclisine avdet etti. Bu sırada hastalanan ve ölen karısı yüzünden âmme hayatından tamamen çekilmeği de düşündü. Yine bu devrede hümanist bir liberalizmin damgasını taşıyan «Virginia üzerinde notlar» adlı eserini kaleme almıştır.

Fransa'daki elçiliği : Jefferson 1784-89 yıllarında önceleri Benjamin Franklin ve John Adams'a yardımcı olarak Avrupa devletleriyle müzakereler yapmak üzere Fransaya gönderildi, daha sonralara ise, 1785-89 yıllarında Paris'te Birleşik Amerika Devletini temsil etti. Bu yıllar içinde Avrupa'da uzun seyahatlere çıktı. Fransa'da son derece seviliyor ve tanınıyordu.

Dinî ve siyasî teorileri : Jefferson'a karşı en çok yönetilen tenkitler, onun bütün davranışlarını, ahlâki görüşlerini, dinî kanatlerini ve siyaset felsefesini Fransa'daki ikameti sırasında benimsemiş olduğu mihrakında toplanmaktadır. Bu tesbitin ana çizgileri ile doğruluğu meydandadır. Dinine içten bağlı olduğu halde itikat ve inançlarını tamamen ferdî vicdanı ilgilendiren meseleler olduğu kanısında bulunuyordu. Ferdî görüş ve inançlarını mutlak savunucusu olması sebebiyle her çeşit resmî dinin düşmanı sayılıyordu.

Siyasî teorileri İngiliz Whig'lerin görüşlerinden geniş ölçüde müessirdi. Samıldığıının aksine Rousseau ve Montesquieu'yü benimseyerek okumamıştır. Fransız ihtilâlini yaratan bütün olayları yakından izlediği gibi demokratik görüşleri ihtilâlciler olmaktan çok mutedil sayılıyordu. Fransa'da geniş ölçüde okunan «Virginia üzerinde notlar» adlı seri ilâhi hukuk ve pasif itaat hakkındaki görüşlerin kısmen çözümlenmesine müessir oldu. 3 Haziran 1789 (tiers état) burjuvazî temsilcilerine, milletle kral arasında bir uzlaşma teklifinde bulundu. Aynı yılın Temmuz ayında Fransız Millî Meclisinin anayasa komisyonuna davet edildi, fakat resmî görevi yüzünden bu davete icabet edemedi.

Dış işleri bakanlığı : Birleşik Amerika'ya döndüğünde başkan Washington Jefferson'a yeni federal hükümetde dışişleri bakanlığını teklif etti. Jefferson bu teklifi istemeyerek kabul etti. Amerikan anayasasının en büyük eksigi sayılan insan hakları listesi ile teminat müesseseler çok geçmeden onun kabine üyeliği sırasında yaptığı uyarımlar sonucunda anayasa metnine eklendi. O sırada Alexander Hamilton maliye bakanı bulunuyordu. Mizaç ve siyasî düşünce bakımından birbirinin tam zıddı sayılan bu iki şahsiyet uzlaştırılmaz bir husumet haline düştüler. Böylece çok geçmeden her ikisinin etrafında toplanan taraftarlar Demokrat ve Federalist partilerinin mihrakını teşkil ettiler. Temsil ettikleri fikirler o günden bu yana Amerikan siyaset sahnesinde rol oynamıştır. Hamilton gün geçtikçe hükümete daha fazla görevlerin düşeceği kanaati ile kuvvetli bir icraya taraftardı; Jefferson ise bütün ümit ve kanaatlerini mutlak bir demokrasiye bağlamıştı.

Hamilton sapına kadar realist olmasına karşılık, Jefferson gerçek bir ülkücü idi. Hamilton bütün işlerde beşerî tabiatın zaafalarını hesaba katıyordu. «Nâtamam insanlardan aslâ mükemmel bir eser beklemem» diyordu. Ona göre siyasetde en ağır basan kuvvet bencillikti. Yine Hamilton'a göre kötülük isteyen kimseler gayelerini gerçekleştirme bakımından iyilik yapmak isteyenlere nispetle daha faal bir şekilde çalışırlar. İnsanlar her zaman cesur veya kurnaz hilelere kurban olmağa mahkûmdurlar. Bu düşünce tarzı Jefferson'a tamamen yabancı geliyordu. Zira o tipik bir Amerikalı olarak kötümserliği benimseyip, yıkılmaz bir iyimserliğe sahipti.

Jefferson, Hamilton'un aksine olarak bizzat halkoyunu yaratmak istemiyor, o halkoyuna uymağı tercih ediyordu. Jefferson «fazla enerjik» olmayan bir anayasaya taraftar olduğu halde Hamilton «Ortak hükümet sadece kuvvetli bir ruha değil, aynı zamanda bu ruha tesir edebilecek kuvvetli organlara muhtaçtır». Başka bir deyimle, Hamilton'un zihninde Machiaveli, Richelieu, Friedrich ve Bismarck gibi devlet ve fikir adamları bir hat üzerinde birleşmiş bulunuyordu.

Buna karşılık Jefferson'un siyasî düşünce sisteminde mantık son derece önemli bir rol oynamıştı. Amerikan tarihinin en buhranlı günlerinde bir dostuna şunları yazmıştı: «Sevgili dostum, cehalete karşı bir ehli salıp seferine girişiniz!» Jefferson'a göre hata ve suçlar her zaman yalnız bir hüküm sonucunda yapılmıştır. İnsanı iyileştirmek için onu aydınlatmak kâfidir.

Hamilton çok mücadeleci bir insandı. Jefferson ise aşırı derecede şüp-

heci sayılıyordu. Her iki şahıs kanaatlerinden fedakârlık etmedikleri için kabinenin ahengi imkânsız bir hale geldi ve Jefferson'un ısrarlı istifa talebi nihayet 31 Aralık 1793 de Washington'un açık isteksizliğine rağmen kabul edildi; bunu takiben de Jefferson Charlotteville yakınındaki malikânesi olan Monticello'ya çekildi. Burada cumhurbaşkanlığı yardımcılığına seçilinceye kadar kaldı. Bahçede meşgul olmağı çok seviyordu, ayrıca bütün toprak ürünleriyle hayat şartlarının itinalı istatistiklerini tutmuştur.

Cumhurbaşkanlığı : 1796 da Federalist partisinin adayı John Adams cumhurbaşkanlığına seçilince, Jefferson da cumhurbaşkanı yardımcısı oldu. 1801 yılında yapılan seçimlerde Federalistler, yani merkezîyetçi hükûmete taraftar olan adaylar yenilince, yeni cumhurbaşkanının iki cumhuriyetçi adaydan biri olacağı anlaşıldı. Jefferson o günün şartları içinde bu tarihten itibaren kendini devlet başkanı sayıyordu. Bu konuda New York eyaletinin önemli şahsiyetlerinden Robert C. Livingston'a yazdığı bir mektupta Jefferson başlangıçta yeni keşfedilen bir takım Mamoth fosillerinden bahsediyor, muhatabını Philadelphia felsefe derneğinde yaptığı bir tebliğ dolayısıyla tebrik ediyor, ayrıca bir dipnot halinde ona yeni kuracağı kabinede bahriye vekâletini teklif ediyordu. Jefferson rakibi Aaron Burr'e de aynı tonla bir mektup yazarak, kendisini cumhurbaşkanı yardımcılığına seçilmesi dolayısıyla tebriklerin yolluyor ve daha önce tasarladığı veçhile kabinede bir görev veremeyeceği cihetle üzüntülerini ifade ediyordu. Oysa ki Burr savaş meydanını kolay kolay terketmeğe yanaşmamıştı. O da ikinci seçmenler marifetile yapılacak olan gerçek cumhurbaşkanlığı seçimine kadar New York'ta bir sfenks gibi susmağı tercih etmişti. Seçim sabahı geldiğinde Jefferson arkadaşı Tench Cote'a şunları yazmıştı: «İkimizden hangisinin seçileceği meselesi önemli değildir. Ben karar nasıl olursa olsun, yapılan tercihi sükûnetle karşılamağa âmadeyim.» Günlerden Çarşamba idi. Oylar sayıldı: sekiz devlet Jefferson'a altı devlet Burr'e oy vermişti. Adaylardan birisinin seçilebilmesi için de okuz eyaletin oyuna ihtiyaç vardı. Meclis ertesi sabah sekize kadar ara vermeden oturum yaptı. Yirmi yedi kerre yapılan oylama aynı sonucu verdi. İkinci seçmenler balotaj sırasında uyukluyorlardı. Herkes hasta olduğu halde kendini sedyeye taşıttırılmış olan delege Joseph N. Nicholson'un azim ve sebatına hayrandı. Ertesi sabah Meclis Cumaya kadar oturuma ara verdi. Cuma günü yeniden iki defa oylama yapıldı, fakat çıkmaz çözülmedi. Cumartesi günü yapılan üst üste üç oylama yine sonuç vermedi. Arada Jefferson'dan federalist memurları makamlarından uzaklaştırmıyacağı ve bahriye bakanlığını lağvetmeyeceğine dair vaadler koparılmak istendi, fakat Jefferson bunlara yanaşmadı. Mon-

1800'ya Pazar günü yazdığı mektupta şöyle diyordu: «Benden birkaç vesile ile vaatler koparmağa çalıştılar. Açıkça devlet Başkanlığını bir kapitülasyon sayesinde elde etmek istemediğimi ve resmî bir görevi ellerim bağlı olarak kabullenmeyeceğimi bildirdim!» Pazartesi de pazarlıkla geçti, nihayet Salı günü iki çekimser kalan devlete karşılık on devlet Jefferson'u desteklemeğe karar verdi. Bu derece dağdağlı bir seçim hakkında Jefferson'un mektuplarında şu düşüncelere rastlanmaktadır: «İçinde yaşadığımız toplumun üyeleri arasında ahengi yeniden kurabilirsek boşa yaşamamış oluruz. Tek ümidim onlara, bazıları tarafından yeteri kadar saygı ile karşılanmayan cumhuriyetçi prensipleri benimsetmektir.» Jefferson'un ilk cumhurbaşkanlığı devresi Amerikan anayasacılık gelişiminin bir dönüm noktasına rastlanmaktadır.

Federalist'ler iktidarda buldukları sırada yargı organını kuvvetlendirmeye çalışmışlardı. Bu eğilim Jefferson'un fikir hasmı sayılan anayasa mahkemesi başkanı Marshall'ın «Marbury vs. Madison» olarak bilinen bir davada vermiş olduğu hükümle büsbütün kuvvet kazandı. Marshall'ın teorisi şöyle özetlenebilir: Amerikan milletinin saadeti bazı anayasa prensiplerine dayanmaktadır. Bu prensip'ler yasama organı tarafından değiştirilemez. Eğer yasama organı anayasaya aykırı bir kanun kabul ederse, fert haklarını devlete karşı ileri sürüp, kendini savunabilmelidir. Şu halde anayasaya aykırı kanunların iptaline imkân veren bir mekanizma bulmak gerekir. Buraya kadar Marshall ve Jefferson'un düşünceleri ortak bir temele dayanmaktadır. Ancak bu noktadan itibaren görüşler ayrılmaktadır. Jefferson'a göre anayasaya aykırı kanunların iptali, yürütme organına düşmektedir. Marshall ise bu görevin mahiyetini tamamen kazaî olduğunu savunmuştur. Ona göre anayasa mahkemesi, anayasadan üstün bir mevkiî işgal etmemektedir, fakat bu mahkemenin üyeleri en üstün kanunun bekçi ve yorumcularıdır. Jefferson'un bu konudaki mütaleaları şu esas etrafında toplanmıştır: «Anayasa yargı organına, yürütme veya yasama organının tasarruflarına bir müdahale hakkı tanımamaktadır. Hâkimler anayasaya uygun bir kanunu uygulamakta serbesttirler, fakat yürütme organı aksi fikirde olduğu zamanda anayasadan aldığı yetkiye dayanarak farklı bir hareket tarzı benimseyebilir. «Başka bir deyimle Jefferson her zamanki düşüncesini bu konuda şöyle formüle etmeye çalışmaktadır: «İktidarın tek kaynağı millettir. Organlar arasındaki anlaşmazlığı da çözecek yer, seçimlerdir!» Hiç şüphesiz ki Jefferson'un düşünceleri mantıklı bir silsile takip etmişlerdir. Ancak Jefferson'un tahayyül ettiği demokrasi Yeni İngiltere'nin küçük bir kasabasına uygulanabilirdi. Buna karşılık gittikçe büyüyen federal bir devletde böyle bir usul genel seçimler yolu ile devamlı bir huzursuzluk yarat-

miş olacaktı. O zaman hürriyetin bedeli ebedî bir itina ve dikkat yerine, bitmez tükenmez siyasî mücadeleler olacaktı.

Jefferson'un devlet başkanlığında ilk önemli hizmeti Louisiana eyaletini Fransa'dan satın alınması olmuştur. Napolyon'un konsüllük ettiği sırada bu eyaletin devr alınması Jefferson'un bir nevi emperyalist politika güttüğü hakkındaki iddiaların ortaya atılmasına sebep olmuştur. Oysa ki Jefferson'a bu konuda hâkim olan fikir herşeyden önce millî ülkenin güvenliğini teminata kavuşturmak mihrakında toplanmıştı. Bu maksatla da geniş bir ödenek ayırmağa yanaşmayan kongreye 15 Aralık 1802 de anlamlı ve özlü bir mesaj yollamıştı «İspanyol hâkimiyeti altında bulunan Louisiana eyaleti bilindiği üzere son harbi sonuçlandırmış olan antlaşma yolu ile Fransa'ya terk edilmiştir, bu terk gerçekleştirilecek olursa, dış politika alanında cereyan edecek olan değişiklikler millî siyasetimiz üzerinde ağır bir yük teşkil edecektir.» Böylece Jefferson yaklaşan tehdidi haber veriyor, bir yandan ise Monro ve Livingstone'u müzakerelere girişmek üzere Paris'e yolluyordu. Ancak güçlükler bununla bitmedi, zira anayasa icra organının başına yeni ülkelerin satın alınmasına imkân vermemekte idi. Böyle olmasına rağmen Jefferson usta siyasî manevralar sayesinde âyan meclisinin iki gün içinde bu yeni anlaşmayı tasdik etmesini sağladı.

Jefferson'un ikinci cumhurbaşkanlığı seçimi birincisinden çok farklı olarak, umulmayacak kadar kolaylıkla cereyan etti; Cumhuriyetçi parti millî bir hüviyete kavuşmuştu. Bu atmosfer içinde başkan memleketin siyasî vahdetini gerçekleştirmeye muvaffak oldu. Ancak bu mesut başlangıç uzun sürmedi. Milletler arasında barışın, dostluğun hakim olmasını dileyen insan, Akdeniz'de korsanlara karşı zor kullanmağı, ayrıca İngiltere, İspanya ve Fransa ile bir harbe girişmeğı göze almak zorunda kaldı. İç meselelerde de huzuru kaçı: cumhuriyetçi partiyi hizipleşme yolu ile parçalamağa kalkışan eski cumhurbaşkanı yardımcısı Aaron Burr mahkemeye sevk edildi, delil eksikliğinden beraat etti. Jefferson bu beraati yorumlayarak bir mektubunda şunları yazmıştı: «Anayasamızın kurucuları hiç şüphesiz hükümeti ihanete karşı korumağı düşünmüş'erdiler. Eğer bu hedefe ulaşamadıysak, bunun yollarını kendi kendimize bulmalıyız. İhtilâlin bütün safhaları boyunca elimiz kolumuz hukukî şekillerle bağlı kalsaydı, ihtilâlimizi başarıya ulaştırabilir miydik?» Devlet adamı olarak Jefferson şehirleşme ve endüstrileşmeye gerekli önemi vermeyip, Virginia'lı centilmen çiftçi olarak ziraate öncelik tanımıştı. Jefferson ikinci hizmeti dönemi sırasında pek çok ciddi anlaşmazlıklarla karşılaşmış, fakat her şeye rağmen sonuna kadar partisinin sevki idaresini elinde tutmağa muvaffak olmuştu. Hiç bir suret-

te üçüncü defa cumhurbaşkanı olmak istemediğini, daha ikinci hizmet dönümünün başında ilân etmiş olan Monticello'lu âlim, halefini tayin suretile nihayet 1809 da özlediği sakin bir hayata dönebildi. Jefferson en çok güvendiği iş ve fikir arkadaşı Madison'u 122 oyla cumhurbaşkanlığına seçtirdikten sonra âme hizmetleri alanını terk etti.

Jefferson'un idaresi her şeyden önce sadeliği ile kendini duyurdu. Cumhurbaşkanlığı yeminini yapacağı gün dahi günlük bir elbise giymişti. Amerikan kongre binasına araba ile gideceğine halkın arasında yayan yürüdü. Kongreyi resmî bir söylevle açacağı yerde, yazılı bir mesaj yolladı. Eyalet valileri ile kendi arasında bir protokol farkı gözetmiyordu. Doğum gününü resmî bir balo ile kutlamağa yanaşmadı. «Ekselans» gibi ünvanlardan zerre kadar hoşlanmıyordu. Kabine toplantılarında her üyenin mutlak bir eşitlik dairesinde muamele göreceği peşinen kabul edilen bir prensipti. Bütün tenbihlere rağmen Jefferson'a ilk ziyareti sırasında yıldızlı kıyafet ve kılıç kuşanmış halde giden bir kabine üyesi, Jefferson tarafından kasden sabahlık ve terlikle karşılanmıştır. Bütün emel ve gayesi hükûmeti ve halkoyunu sapına kadar cumhuriyete alıştırmaktı. Hiç bir sosyal farklılaşmaya yanaşmıyordu. Yakın arkadaşlığına seçtiği kimseleri, dürüstlüklerle bilgilerinden ötürü etrafında toplamıştı.

Virginia üniversitesine yaptığı hizmetler : 4 Mart 1809 da cumhurbaşkanlığından çekildiği zaman aralıksız olarak 40 yıl müddetle âme hizmetlerinde çalışmıştı. Yine de sorumluluk ve görevlerinin bitmediği kanısını taşıyordu. Charlotteville şehrinin yakınındaki malikânesinde yaşadığı müddetçe, Virginia üniversitesinin kuruluşu için çalışıp durdu. Bütün binaların plânını bizzat yapmak sureti'e en ince teferruata kadar meşgul olmuştur. Gerek Jefferson'un malikânesinin bulunduğu Monticello'da gerek adını taşıyan üniversitede, sarfettiği gayretler aynı zamanda Amerika'nın mimarî tarihinde ayrı bir fasıl teşkil etmektedir. Kurduğu üniversite o devrin en liberal öğretim müessesesi sayılıyordu. Öğretim programı baştan aşağı seçimlik derslerden müteşekkildi; dinî törenler yapılmıyordu, öğretim üyeleri eşit muamele görüyor ve sıra ile yönetici görevler yükleniyorlardı; bütün öğrenciler imtihanlarda şeref sözü üzerinde nezaretsiz bırakılıyordu. İlk defa Amerikada bu üniversite ders programlarında siyasî ilimlerle ziraat konularına yer ayrılmıştı. Kısacası yirminci yüzyıl da Amerikan üniversitelerinin çoğu tarafından benimsenmiş olan prensipler, Jefferson'un öngörülüşü sayesinde Virginia üniversitesinde o zamandan gerçekleştirilmişti.

Malî sıkıntıları : Jefferson ömrünün son yıllarında büyük para sıkıntısı çekmiştir. Cumhurbaşkanlığı görevini bıraktığı zaman aşırı cömertliği

ve misafirperverliği yüzünden 20.00 dolar borçlanmıştı. Amerikan kongre kütüphanesi 1914 yılında tahrip edilince, millete kendi kitap koleksiyonundan 13.000 cildi 23.950 dolara sattı. Monticello'daki malikânesi her zaman akraba, misafir ve yabancılarla dolup taşıyordu. Çoğu günlerce, haftalarca hattâ aylarca orada kalıyorlardı. İflâsla karşı karşıya kalınca 1826 yılında yapılan millî bir bağışlama kampanyası Jefferson'a 16.500 dolar sağlayarak gönül huzuru ile gözlerini yummağa imkân verdi, fakat birkaç ay sonra mobilyası, gümüşleri ve resimleri kalan borçları ödeyebilmek için açık arttırma ile satılmıştır. Yirminci yüzyılın başlangıcında kurulan özel bir dernek, Monticello'yu restore etmek ve binayı sahibinin yaşadığı günkü hale koymak suretile büyük gayretler sarfetmiştir. Bu sayede halen Monticello'daki ev, bahçe ve park her hafta binlerce Amerikalı ve yabancı turistlerin ziyaret ettikleri millî bir müze haline gelmiştir.

Ölümü : Jefferson'un ölümü mânalı bir tesadüf olarak Amerikan Bağımsızlık bayramının yıldönümü olan 4 Temmuz 1826 rastladı. Mezar taşının üzerinde kendi vasiyeti gereğince şu cümle yazılıdır: «Amerikan Bağımsızlık Beyannamesinin yazarı, Virginia din hürriyeti kanununun vazı. Virginia üniversitesinin babası, Thomas Jefferson burada gömülüdür.»

Şahsiyeti : Jefferson uzun boylu, zayıf, iri kemikli ve dimdik bir görünüşe sahipti. Fazla gösterişli olmayan dış görünüşüne rağmen hareketlerinde bir zerafet saklı idi. Sakin davranışlarının arkasında yanıp tutuşan kanaatlerinin ateşlediği bir mizaç gizlenmişti. Amerikan idealizmi ile pratik zihniyetini kendi şahsında birleştirmiş bulunan Jefferson, dimağının ve lutluğu, faaliyetlerinin çeşitliliği, âlakalarının çok taraflılığı bakımından Leonard da Vinci'yi hatırlatmaktadır. Belli başlı vasıflarını şu şekilde sıralamak mümkündür: Devlet adamı, hukukçu, mimar, paleontolog, filozof, çiftçi, mucit müzisyen yazar ve ozan... Uzun yıllar boyunca Amerikan Felsefe derneğinin başkanlığını yapmıştır. Mizahçı bir yaratılışa sahip olmadığı halde en fazla hoşlandığı yazarlar Molière ve don Quixote'du.

Jefferson'un şahsında görünüşte çelişik bir hüviyete işaret teşkil eden iki farklı eğilim göze çarpmaktadır. Bunlardan birincisi yüksek ve tâviz kabul etmeyen bir ülkücülük, diğeri zamanın şartlarını en ince teferruatına kadar takip eden bir gerçekçi görüştü. Böylece Jefferson siyasî konularda aşırı bir milliyetperverlik ve vatanperverlikle hareket etmiş beşerî münasebetlerinde ve fikrî âlakalarında evrensel bir idealizme bağlı kalmıştı. Vatandaş hak ve hürriyetlerinin yazarı, hürriyetlerin en güvenilir bekçisinin anayasa veya buna benzer kanun ve vesikalar değil, doğrudan doğruya halkın ruh

ve karakterinde kökleşmiş cumhuriyetçilik geleneği olduğunda ısrar etmiştir.

Özet olarak denebilir ki, Jefferson'un tarihî büyüklüğü, bilhassa onun insan aklına sonsuz güveninde ve buna dayanan yılmaz ve ateşli hürriyet müdafiliğinde belirmektedir. Bunu en veciz şekilde belirten sözü şu cümlede toplanmaktadır: «Tanrı huzurunda, insan aklı üzerinde her türlü istibdada karşı ebedî husumet andı içtim!»

Prof. Dr. Yavuz ABADAN

The first of these is the fact that the

the second is the fact that the

the third is the fact that the

BİRİNCİ BÖLÜM

DOĞRU YÖNETİMİN TEMELLERİ

I. BAĞIMSIZLIK BİLDİRGESİ

Bağımsızlık Bildirgesi, Jefferson'un devletle ilgili yazılarının en çok tanınanıdır. Onun temel siyasal ilkelerinin en güçlü ortaya konuluşlarından biri de, bu Bildirge'dedir. Jefferson'un «mutluluğun ardından gidilmesi» ni anlatması ve «mülkiyet» in sözünü etmemesi, Bildirgede yalnız «tabii haklar» la ilgilenmesinden ve mülkiyet haklarını, «tabiat durumunda» bulunan bir şey olmaktan çok, uygar toplumun bir ürünü saymasından ileri gelmektedir.

Tarihin akışı sırasında, bir ülke halkının onları bir başka ülkeye İngiltere'ye bağlayan siyasal ilişkileri kesmesi ve gerek Tabiatın gerekse Tanrı'nın yasalarının kendilerine bağışladığı, Yeryüzünde erkin bir devlet olmak hakkına inanması gerekli olunca; insanlığın görüşlerine karşı yerinde bir saygı, onları ayrılmaya zorlayan nedenleri bildirmelerini gerektirir.

Şu gerçekleri kendiliklerinden - belli sayıyoruz: bütün insanlar eşit yaratılmıştır; Yaratan onlara başkalarına - bırakılmaz belli haklar bağışlamıştır, bunların arasında Dirim, Erkinlik ve Mutluluğun ardından gidilmesi vardır. — Bu hakları sağlamak için, İnsanların arasında, âdil güçlerini yönetilenlerin rızasından alan Yönetimler kurulmuştur. — Herhangi bir zamanda, herhangi bir Yönetim biçimi, bu hakları yıkıcı olursa, onu değiştirmek ya da kaldırmak ve temelini bu ilkelere dayandırarak, Güvenlik ve

Mutluluklarına en çok etkili olacak gibi gördükleri biçimde güçlerini düzenleyerek yeni Yönetim kurmak Halkın Hakkıdır. Gerçekte, Öngörü uzun zamandır kurulu Yönetimlerin, hafif ve geçici nedenlerden ötürü değiştirilmesini buyurur ve buna uygun olarak bütün deneyler, insanların, kötülüklerin acısı dayanılabilir oldukça, alışageldikleri biçimleri kaldırarak kendilerini doğrultmaktansa bu acıları çekmeğe daha yatkın olduklarını göstermiştir. Fakat hiç değişmeden aynı Amaca yönelen uzun bir yolsuzluklar ve zorla alışlar dizisi, onları Mutlak Despotluk altına sokmak niyetini açıklarsa, böyle bir Yönetimi devirmek ve gelecekteki güvenlikleri için yeni Bekçiler koymak insanların haklarıdır, ödevleridir. — Bu Kolonilerin sabırla acı çekişleri böyle olmuştur ve şimdi, onları eski Yönetim Sistemlerini değiştirmeye zorlayan zorunluluk böyledir. Şimdiki Büyük Britanya Kralının tarihi, doğrudan doğruya bu Devletlerin üstünde mutlak bir Tiranlığın kurulması amacına yönelen ve tekrar tekrar görülen haksızlıkların, zorla alışların bir tarihidir. Bunu tanıtlamak için, temiz bir dünyaya Olaylar sunulsun.

Kral, Kamu iyiliği için en sağlam ve en gerekli işlem olan Yasaları Onaylama borcunu reddetmiştir.

Yönetmenlerinin, çabuk olması gereken ve ezici önem taşıyan Yasalar çıkarmalarını - yürürlüğe girmeleri için kendi Onaylamasının alınması şart koşulmadıkça - yasaklamış ve bu şart koşulunca da, onlarla ilgilenmeyi büsbütün savsaklamıştır.

Halkın geniş bölgelerinin faydalanması için başka Yasalar çıkarmayı - o kimseler, kendileri için çok değerli ve yalnız tiranlar için korkutucu bir hak olan Yasama organında Temsil edilme haklarından vazgeçmedikçe - reddetmiştir.

Yasama organlarını, - tek, aldığı tedbirlerle yıpransınlar diye - olağan olmayan, rahatsız edici ve kamu Kayıtlarının bulunduğu yerlerden uzakta toplantıya çağırmıştır.

Halkın haklarının zorla alınmasına mertçe karşı koydukları için Temsilciler Meclislerini tekrar tekrar dağıtmıştır.

Bu gibi dağıtımlardan sonra başkalarının seçilmesine izin vermediği uzun bir zaman reddetmiştir; böylelikle, Ortadan Kaldırılmayacak olan Yasama güçleri bütünüyle halka geri dönmüştür; bu zaman boyunca Devlet, dışarıdan istilâ edilmemesi ve içeriden karışıklık çıkmasının bütün tehlikelerine açık kalmıştır.

Bu Devletlerin nüfusunun gelişmesini önlemeğe uğraşmıştır; bu amaçla

Yabancıların Uyrıklığa Alınmaları üstüne olan Yasaları engellemiş; buraya göçülmesini teşvik edecek başka yasaların çıkarılmasını reddetmiş ve yeni Topraklara Sahip olmanın şartlarını çoğaltmıştır.

Yargı güçleri kurulması üstüne olan Yasaları Onaylamayı reddederek Adaletin İdaresini engellemiştir.

Yargıçları, yetkilerinin süresi, ödeneklerinin tutarı ve ödenmesi bakımından yalnız kendi İradesine bağımlı kılmıştır.

Bir çok Yeni Memurluk kurmuş, halkımızı sıkmaları ve mallarını yemeleri için buraya bir sürü Memur göndermiştir.

Yasama organlarımızın Rızası olmaksızın, Barış zamanlarında aramızda Devamlı Ordular tutmuştur.

Askerî gücün Sivil güçten bağımsız olmasına ve ona üstün kılınmasına tesir etmiştir.

Bizi, anayasamıza yabancı olan ve yasalarımızca öngörülmemiş bulunan bir yetki çevresine uyruk kılmak için, başkalarıyla birleşerek onların sözde yasamalarının aldığı:

Aramıza çok sayıda silâhli birlikler yerleştirmek;

Onları bu Devletlerde Yerleşmiş Halk üzerinde işleyecekleri her çeşit Cinayetin cezasından uydurma Yargılamalarla korumak;

Dünyanın bütün bölgeleriyle Ticaretimizi kesmek;

Rızamız olmadan üstümüze vergiler koymak;

Bizi bir çok durumlarda, Jüriyle Yargılamanın faydalarından yoksun kılmak;

Sözde suçlar yüzünden yargılanmak üzere bizi Denizler ötesine yollamak;

Komşumuz olan bir Eyalette, İngiliz Yasalarının erkin sistemini kaldırmak, orada Keyfi bir yönetim kurmak ve onun sınırlarını, aynı mutlak yürütmeyi bu Kolonilere sokmaya uygun bir araç ve bir örnek olacak kadar genişletmek;

Ayrıcalıklarımızı elimizden almak, en değerli Yasalarımızı kaldırmak ve Yönetimlerimizin Biçimlerini temelinden değiştirmek;

Bizim kendi Yasama organlarımızı askıda bırakmak ve kendilerinin ne olursa olsun bütün durumlarda bizim için yasama gücünü taşıdıklarını bildirmek;

Kararlarını Onaylamıştır.

Bizi Korumasının dışında sayarak ve bize karşı Savaş açarak, burada Yönetimi bırakmıştır.

Denizlerimizi talan, Kıyılarımızı yağma etmiş, şehirlerimizi yakmış ve halkımızın dirimlerini yılmıştır.

Bu sırada, ölümün, yıkıcılığın ve tiranlığın işlerini tamamlamak için, buraya Parayla tutulmuş Yabancı askerlerden meydana gelen büyük Ordular taşımaktadır; en barbar çağlarda eşi az bulunacak ve uygar bir milletin Başı için bütün bütün yakışık almayacak Zalimlik ve hainlik eserlerine şimdiden başlamıştır.

Açık Denizlerde Tutsak alınan Vatandaşlarımızı, kendi Ülkelerine karşı Silâh çekmeğe, arkadaşlarının ve Kardeşlerinin cellâtları olmaya ya da kendi Kendilerini öldürmeğe zorlamıştır.

Aramızda yerli ayaklanmalar yaratmış ve savaş kurallarının bütün yaş, cins ve durumdakileri ayırt etmeden kırıp geçirmek olduğu bilinen merhametsiz Kızıldere Vahşileri, sınırlarda oturan halkımızın üstüne çekmeğe uğraşmıştır.

Bu Baskıların her aşamasında biz en alçak gönüllü terimlerle, zararlarımızın karşılanması için Dilekçe hakkımızı kullandık: üst üste giden Dilekçelerimizi, üst üste gelen haksızlıklar cevaplandırdı. Karakteri, böyle her işi bir Tirant tanımlayabilecek yolda olan bir Prens, erkin bir halkın idarecisi olması uygunsuzdur.

Britanyalı kardeşlerimizin dikkatlerini çekmekten de geri kalmadık. Yasama organlarının bizim üstümüze yolsuz bir yetki alanı yaymaya kalktığını anlatarak onları zaman zaman uyardık. Buraya göçmemizin ve yerleşmemizin şartlarını hatırlattık. Onların kendi adaletlerine ve büyüklüklerine başvurduk. ve ortak akrabalık bağlarımızı ileri sürerek, ilişki ve bağıntılarımızı ister istemez zedeleyecek olan bu zorbalıkları kaldırmaları için yalvardık. Adaletin ve aynı soydan gelmenin sesine onlar da sağır kaldılar. Bu yüzden, Ayrılmamızı bildiren zorunluluğu kabul etmeliyiz ve onları, insanlığın geri kalanını tuttuğumuz gibi Savaşta Düşman, Barışta dost tutmalıyız.

Onun için, Amerika Birleşik Devletlerinin Temsilcileri olan Bizler, Genel Kongrede toplanarak, dünyanın Yüce Yargıcına niyetlerimizin dürüstlüğü için başvurmakla, bu Kolonilerin iyi Halkının adına ve Onun yetkisiyle: bu Birleşik Kolonilerin Erkin ve Bağımsız Devletler olduklarını ve Halk gereğince de böyle olmaları gerektiğini; Britanya Tacına bütün Bağımlılıklarından ayrıldıklarını ve onlarla Büyük Britanya Devleti arasındaki bütün siyasal bağıntıların bütünüyle çözülmüş olduğunu ve böyle olması gerektiğini; ve Erkin ve Bağımsız Devletler olarak, Savaş, Barış, Ittifak, Ticaret ve Bağımsız Devletlerin haklı olarak yapabilecekleri başka bütün iş ve şeyleri yapmak konusunda tam Yetkili olduklarını resmen yayınlıyor ve açıklıyoruz.

Ve bu Bildirge'yi, Tanrı'nın korumasına sağlamca dayanarak desteklemek için, Dirimlerimiz, Zenginliklerimiz ve kutsal Onurumuz üstüne and içiyoruz.

Bildirgenin Kabul Edilmesi

Timothy Pickering adlı bir New England Federalisti, 1823'te bir 4 Temmuz konuşmasında, Jefferson'un Bildirge'ye katkısının önemi küçümsemeye çalışmıştı. Bu olay, Jefferson'un Bildirge'nin kabul edilmesi üzerine açıklamalarda bulunmasına yol açtı.

Pickering'in ve Mr. Adams'ın «Bildirge'de hiç bir yeni fikir yoktur, o bir beylik sözler yığınıdır, anlattıkları Kongre'de iki yıl önce bayağılaşmıştır ve özü Otis'in küçük kitabının içinde zaten vardır.» demeleri, hep doğru olabilir.

Bunun yargıcı ben olamam. Richard Henry Lee, onun, Locke'un yönetim üstüne kitabından alındığını söyledi, Otis'in küçük kitabını hiç görmedim; fikirlerimi, okuduklarımdan mı derledim, düşündüklerimden mi, bilmiyorum. Yalnız, onu yazarken, büyük olsun küçük olsun kitaba dayanmadığını biliyorum. Onu, büsbütün yeni fikirler bulmak ve önceden hiç söylenmemiş şeyleri anlatmak yükümünün bir bölümü saymadım. Mr. Adams böyle sınırlanmış olsaydı, Kongre onun Devrimin haklarını cesaretle ve izler yaratarak savunmalarının yararlarından yoksun kalırdı... Bununla birlikte, Mr. Adams'ın her sözcüğü için korkusuzca döğüşerek, Bildirge'yi gayret ve başarıyla desteklediğini söyleyeceğim. Bana gelince, ben o sırada ödevimin, onun değeri ya da değersizliği üstünde benim olabileceğimden daha tarafsız yargıçlar olan başkalarının görüşlerini pasif kalarak dinlemek olduğunu düşündüm.

Timothy, dörtte biri çıkarılsaydı, aramız daha iyi olacağını düşünüyor. Sevgili İngiltere'siyle - o bizimle barışta olmak istedikçe - dost olmayı

salık veren tek fikrin (onun onayladığı yegâne fikir) dışında, kalan dörtte üç de çıksaydı, O, daha da iyi olacağını da düşünürdü... Mr. Pickering'e karşı olarak, yine de bu ilkelerin ölümsüz kalmaları için Tanrı'ya dua ediyorum.

James Madison'a, Monticello, 30 Ağustos 1823.

Haklarımız ve Britanya yönetiminin bu hakları ihlâl eden işleri bakımından, suyun bu yanında bir tek görüş vardı. Bütün Amerikan Whig'leri bu konularda birbirlerine benzer düşünüyorlardı. O yüzden, bunu ödetmek üzere silâha sarılmak gerekince, dünyanın yargısına başvurmak, durumumuzu haklı göstermek için uygun bulunmuştu. Bağımsızlık Bildirgesinin amacı buydu. Yeni ilkeler ya da önceden hiç düşünülmemiş yeni tanıtılar bulmak değil, yalnızca önceden hiç söylenmemiş şeyler söylemek değil; fakat, konunun sağduyusunu, onların onaylamasını alacak ve girmeye zorlandığımız bağımsız durumda kendimizi haklı gösterecek kadar açık ve sağlam terimlerle insanlığın önüne koymak. Ne ilke ya da fikrin orijinallliğini hedef gözetmiş ne de herhangi bir önceki ve belli yazıdan alınmış olan bu belgenin, Amerikan kafasının bir anlatımı olması ve bu anlatıma durumun gerektiğini uygun ton ve ruhun verilmesi istenmiştir. Bu duruma göre, onun bütün kaynağı, ister konuşmalarda, mektupla da, yayınlanmış eserlerde, ister Aristoteles, Cicero, Locke, Sidney v.b gibi temel kitaplarda açıklanmış olsun, o günün âhenleştirilmiş fikirleridir.

Henry Lee'ye, Monticello, 8 Mayıs 1825

Bizim kaderimize ve dünyanın kaderine gebe olan bir belgenin imzalayıcılarından olup da bugüne sağ kalanlardan biri olarak, Amerika'nın Bağımsızlığının ellinci yıldönümünü kutlamalarında hazır bulunmak üzere, Washington şehiri hemşehrileri adına sizden aldığım nazik çağırısı, benim için pek çok kıvanç vericidir ve böyle bir yolculuğun rahat geçmesi için teklif edilen şerefli refakat, kıvancımı daha da çoğaltmaktadır. Bugünün kutlanışına şahsen katılmam, hastalığım açılarından duygusal olarak sıyrılmam,

mama da yarar. Fakat davete icabet, üstünde etkili olabileceğimiz koşullarda bir ödevdir. O gün ülkemiz için kılıçla boyun eğmek arasında yaptığımız cesaret isteyen ve şüpheli görünen seçmede bize katılan o değerli kişilerden geriye kalmış küçük toplulukla karşılaşmaktan, birbirimizi tebrik etmekten ve onlarla birlikte, vatandaşlarımızın yarım yüzyıllık deney ve zenginlikten sonra, yaptığımız seçmeyi onaylamaya devam etmeleri gibi iç açıcı bir oluşun tadına varmakla gerçekten büyük bir haz duyardım. Dünyada, bu (Bildirge), insanların, papazca bilgisizliğin ve boş inanların kendi kendilerini bağlamaya kandırdığı zincirleri parçalamak ve kendi-kendini-yönetimin nimetlerine ve güvenine ulaşmak için ayaklanmalarının bir işareti olsun isterim; bunun, (bazı bölgeler için daha önce, bazıları için daha sonra, ama sonunda hepsi için) böyle olacağını sanıyorum. Eskisinin yerine bizim koyduğumuz biçim, sınırlandırılmayan kıl yürütmenin ve görüş özgürlüğünün erkin hakkını sağlar. Bütün gözler insan haklarına ya açılmıştır ya da açılmaktadır. Bilimin ışığının genel olarak yayılması, şu belli gerçeği her görüşe şimdiden açmıştır: ne insanlığın büyük kütlesi sırtlarında eyerlerle doğmuştur ne de kayırılmıştır bir kaçı, Tanrı'nın inayetiyle, meşru olarak onlara binmeğe hazır durumda, çizme ve mahmuzla. Bunlar, başkaları için umut kaynaklarıdır. Bizler için ise, dilerim, bu günün her yıl tekrarlanması, bu hakların ve onlara sonu gelmez bağlılığımızın anılarını her zaman tazelesin.

Roger C. Weightman'a, Monticello 110, 24 Haziran 1826.

II. JEFFERSON'UN VIRGINIA İÇİN ANAYASA TASARISI

Her ne kadar Jefferson, Bildirge'yi yazarken «büyük olsun küçük olsun hiç bir kitaba dayanmadı» nı ileri sürmekteyse de; besbelli, Locke'un ve İngiliz Haklar Belgesinin etkilerinin yanısıra, kendisinin hazırlayıp 1776 Haziranının ortalarında tamamladığı Virginia için bir anayasa tasarısından faydalanmıştır.

Yönetimin biçimini yeniden düzenlemek ve geleceğin temel ilkelerini kurmak için bir belge.

Büyük Britanya ve İrlanda Kralı ve Hanover Seçmeni (1) George Guelf şimdiye kadar, kendisinde yönetimde krallık görevinin yürütülmesi emanet edilmiş iken, bu yönetimi, tiksindirici ve çekilmez bir tiranlığa çevirmek için uğramıştır. Kamu iyiliği için en sağlam ve zorunlu yasaları olumsuz kılarak;

yönetmelerine, çabuk olması gereken ve ezici önem taşıyan yasalar çıkarılmaları için, yürürlüğe girmelerinde kendi onaylamasının alınması şart koşulmadıkça, izin vermeyerek ve bu şart koşulunca da onlarla ilgilenmeyi uzun yıllar savsaklayarak;

onlardan yararlanacak kimseler, yasama organında temsil edilme gibi ayrılmaz bir haktan vazgeçilmedikçe, başka belli yasaları çıkarmayı reddederek;

halkın haklarını, onun ele geçirmesine erkeğe karşı koydular diye, yasama

(1) Hanover Seçmeni : İmparatorluk seçiminde oy hakkı olan German prensleri için söylenen bir söz.

meclislerini tekrar tekrar ve sürekli olarak dağıtarak;
dağıtınca, uzun zaman için, başkalarını çağırmayı reddederek, böylelikle siyasal sistemi herhangi bir yasama başından yoksun bırakarak;
ülkemizin nüfusunun gelişmesini önlemeye uğraşarak ve bu amaçla yabancıların uyrukluğa alınmaları yasalarını engelleyerek ve yeni topraklara sahip olmanın şartlarını çoğaltarak;
barış zamanlarında, aramızda devamlı ordular ve sacağ gemileri tutarak; askerî gücün sivil güçten bağımsız olmasına ve ona üstün kılınmasına tesir ederek;
bizi yabancı bir yetki çevresine uyruk kılmak için başkalarıyla birleşerek ve onların sözde yasamalarının aldığı, aramıza çok sayıda birlikler yerleştirmek, dünyanın bütün bölgeleriyle ticaretimizi kesmek, rızamız olmaksızın üstümüze vergiler koymak, jüriyle yargılamanın faydalarından bizi yoksun kılmak, sözde suçlar yüzünden yargılanmak üzere bizi denizler ötesine göndermek ve bizim kendi yasama organlarımızı askıda bırakmak ve kendilerinin ne olursa olsun bütün durumlarda bizim için yasama gücünü taşıdıkları kararlarını onaylayarak;
denizlerimizi talan ve kıyılarımızı yağma ederek, şehirlerimizi yakarak ve halkımızın dirimlerini yıkarak;
başkalarının mallarını ele geçirmelerini öğütlemekle kendi vatandaşlarımızın ayaklanmalarına yol açarak;
zencilerimize aramızda silâhla başkaldırmaları için akıl öğretmek - onaylamak hakkını insanlık dışı kullanarak bu zencileri yasaların dışında bırakmamıza izin vermeyi reddetmiştir;-
savaş kurallarının, bütün yaş, cins ve var oluş durumlarındakileri ayırt etmeden kırıp geçirmek olduğu bilinen merhametsiz Kızılderili vahşileri, sınırlarda oturan halkımızın üstüne çekmeğe uğraşarak;
şimdiden, uygar bir milletin başı için hiç yakışık almayacak zalimlik ve hainlik eserleriyle başlamış olan, ölümün, yıkıcılığın ve tiranlığın işlerini tamamlamak için, bu sırada buraya, parayla tutulmuş yabancı askerlerden meydana gelen büyük bir ordu taşıyarak;
zararların karşılanması için üst üste giden dilekçelerimizi, üst üste gelen haksızlıklarla cevaplandırarak;
ve sonunda, yönetimin dümenini bırakarak ve bizim bağıllık ve korumasının dışında kaldığımızı bildirerek;
bu çeşitli kötü idare işleriyle, sözü geçen George Guelf krallık görevini kaybetmiş ve halkın esirgenmesi için, hemen bu görevinden atılmasını ve bunun bütün ayrıcalıklarından, güçlerinden ve hükümlerinden haklarından ayrılmasını zorunlu kılmıştır;

Ve kamu erkinliğinin, buna kökleşmiş olarak karşı olduğunu bütün deneylerin gösterdiği bir görevi kaldırmakla, daha güvenli olarak saptanabileceğinden dolayı, halkın haklarıyla uyuşan eski ilkeleri yeniden kurmak, bununla işbirliği yapabilecek ve bunu gelecekte sağlamlaştırabilecek belli başka ilkeleri de ortaya koymak gerekecektir.

Bundan ötürü, sözü geçen George Guelf halkın otoritesiyle, bu yönetimdeki krallık görevinden uzaklaştırılmalıdır ve uzaklaştırılmıştır, bütün haklarından, güçlerinden ve hükümlerlik yetkilerinden mutlak olarak ayrılmalıdır ve ayrılmıştır. O ve ondan gelenler, onun yanından ya da onun aracılığıyla hak iddia edenler ve ne olursa olsun başka herkes, bu göreve elverişsiz olacaklar ve hep elverişsiz kalacaklardır ve sözü geçen görev, bundan böyle sona erecek ve bu kolonide ne adı ne de varlığı bir daha kurulacaktır.

Ve yukarıda söylenen otoriteyle, aşağıdaki temel yasaların ve yönetim ilkelerinin de kurulması karar altına alınacaktır:

Yasama, Yürütme ve Yargı görevleri her zaman ayrı tutulacaktır ve bunlardan birinde olan hiç kimse, ötekilere ya da onlardan birine atanamayacaktır.

I. Yasama

Yasama iki ayrı meclise yapılacaktır: bir Temsilciler meclisi ve bir Senatörler meclisi. Bunlardan ikisi birden Virginia Genel Meclisi adını taşıyacaktır.

Sözü edilen Temsilciler meclisi, halkın her yıl seçtiği kimselerden meydana gelecektir.....

Her hangi bir şehirde çeyrek **acre** (yaklaşık olarak, 1.000 m²) toprağa ya da taşrada 25 **acre** (yine yaklaşık olarak, 10 hektar) toprağa malik bulunan, erginlik yaşında ve akli başında olan bütün erkekler ve bu kolonide oturup da son iki yıldır yönetime **scot and lot** (2) vergisini vermek durumunda olan herkes, kendi temsilcilerinin seçiminde oylarını vermek hakkına sahip olacaktır.....

Genel Mahkeme'nin ve Yüksek Divan'ın Yargıçları, Senato'da oturumlara ve tartışmalara katılacaklar, fakat oylamaya girmeyeceklerdir

(2) **Scot and lot** : Ödeme yeteneğine uygun olarak konulan, mahallî bir İngiliz vergisinin adı.

Senato ve Temsilciler Meclislerinden her biri, tasarılar vermeğe ve değiştirmeğe yetkili olacaktır; yalnız vergi koyma tasarıları yalnızca Temsilciler tarafından verilecek ve değiştirilecektir: bir yasa çıkarmak için her iki meclisin de onaylaması gerekecektir.

Genel Meclis, adam öldürmekten ve askerlik hizmetindeki ölümle cezalandırılmasının mutlaka gerekli olduğuna inandıkları kusurlardan başka bir suç için ölüm cezası koyan herhangi bir yasa çıkarmaya yetkili olmayacaktır; ve başka olaylara bağlı olan bütün idam cezaları, böylelikle kaldırılmıştır. Ne olursa olsun, hiç bir durumda işkenceye izin vermek yetkileri olmayacaktır; ne herhangi bir yerde suçları affettirmek ya da para veya başka çeşit cezaları değiştirmek gücü olacaktır, ne de herhangi bir çeşit vergi yasası, başlangıcından itibaren on yıldan çok yürürlükte kalacaktır.

Her iki mecliste de, toplantıya başlamak için jüyelerin üçte ikisi hazır bulunacaktır.

II. Yürütme

Yürütme güçleri şöyle kullanılacaktır :

Kendisine İdareci denilecek bir kimse, Temsilciler meclisince, ilk oturumlarının ikinci gününde atanacaktır. Bu kimse, bir yıl çalıştıktan sonra, bu görevden üç yıl uzak kalmadıkça, yeniden buraya seçilemeyecektir...

İdareci, eskiden kralın elinde bulunan yetkilere sahip olacaktır, ancak; ayrıca söylenmemekle birlikte, yasama organının kararlarıyla bağlı olacaktır;

yasama organının tasarılarını olumsuz kıma hakkı olmayacaktır; özel iş ve kusurlardan dolayı, tevkif edilmemekle birlikte, hakkında dava açılabilecektir:

meclislerden herhangi birini dağıtmak, tatil veya talik etmek;

savaş açmak ya da barış yapmak;

korsanlık belgesi ya da katıyla karşılama izini vermek;

silâhli kuvvetler kurmak ya da toplamak;

silâhli gemiler, kaleler ya da müstahkem mevkiiler yapmak;

para basmak ve değerini düzenlemek;

ağırlık ve başka şey ölçülerini düzenlemek;

mahkemeler, daireler, köyler, ortalıklar, panayırlar, çarşılar, li-manlar, şamandıralar, fenerler, deniz işaretleri kurmak;

ambargo koymak yahut herhangi bir malın ihracını 40 günden daha uzun bir zaman için yasaklamak;

devletin bir üyesini **pro delicto vel contractu** hukuk davası olma-
dan atmak ve çıkarmak;
yabancıları uyruklığa almak;
dereceler yaratmak ve önce-geliş hakları vermek;
ayrıcılıklarına sahip olmayacaktır; bu yetkileri yalnızca yasama kullana-
caktır. (Yürütmenin) Bu temellerin başkalarına verdiği yahut kaldırdığı
yetkilerle de işi yoktur.....

III. Yargı

Yargı güçlerini.

Bir kere, Bölge Mahkemeleri ve öteki aşağı yargı çevreleri;

İkinci olarak, bir Genel Mahkeme ve bir Yüksek Divan;

Üçüncü olarak, bir İstinaf Mahkemesi, kullanır.....

Nasafet Hukukuyla, Kilise Hukukuyla, Deniz Hukukuyla ya da Com-
mon Law'la ilgili olsun, davalardaki bütün olaylar, açık mahkemeye **viva**
voce verilen tanıtlar üstünden bir jürice yargılanacaktır; fakat tanıklar bu
koloninin dışında bulunuyorlarsa ya da hastalık yahut başka bir yenilmez
zorunluluk yüzünden mahkemeye gelemiyorlarsa, yazılı olarak anlattıkları
jüriye sunulabilir.

Bütün Para ve Nakit cezaları, Cürüm ve Tecavüzler için hapsedilme
süreleri bir jürinin kararıyla saptanacaktır.

IV. Özel ve Kamusal Haklar

50 **acre** (yaklaşık olarak, 20 hektar) toprağı olmayan ya da olmamış
olan her ergin kişi, tam ve mutlak egemenlikle ve başka hiç kimse tara-
findan alınmamak üzere, 50 **acre**'a sahip olmaya ya da sahip olduğu yahut
sahip olmuş olduğu toprağı 50 **acre**'a çıkarmaya yetkilendirilmiştir.

Şimdiye kadar tacın tasarrufu altında bulunan topraklar ve bundan
sonra edinilecekler, hiç bir üst olmaksızın, tam ve mutlak egemenlik altın-
da tutulacaklardır.

Yerli Kızılderili maliklerinden satın alınmadıkça hiç bir toprağı sa-
hip olunmayacaktır; kamu yararına ve Genel Meclisin her satın alma için
ayrıca vereceğı bir karar olmaksızın, onlardan hiç bir satın alma yapıla-
yacaktır.....

Kalitçılık **gavelkind** (3) yasalarına göre olacaktır; ancak, kadınlar da erkeklerle eşit haklara sahip olacaklardır.

Bundan böyle, bu ülkeye gelen hiç kimse, hangi özürle olursa olsun burada köle tutulmayacaktır.....

Herkesin tam ve erkin, din görüşü özgürlüğü olacaktır; hiç kimse herhangi bir din kurumuna gitmeğe ve katılmaya zorlanmayacaktır.

Hiç bir erkin kişinin, kendi toprak ya da konutları içinde silâh kullanmasına engel olunmayacaktır.

Gerçek savaş zamanı dışında, devamlı ordu olmayacaktır.

Basımevleri erkin olacaktır, ancak özel zarar verme dolayısıyla özel dava açılabilir.....

Bu temel yasaların ve yönetim ilkelerinin hiç biri, her özel durum için Yasama organının vereceği bir kararla, aynı gün kendi bölgelerinde ayrı ayrı toplanacak halkın rızası olmadan, ne kaldırılacak ne de değiştirilecektir; ve bu gibi bölge toplantılarında, bölgelerin üçte ikisinin halkı sözü edilen kararla kendilerine sunulan belli değişiklik ya da kaldırma için oy verirlerse, bu karara uygun olarak değişiklik ya da kaldırma yapılacak ve bu gibi değişiklikler ya da kaldırmalar, bu temeller arasında yer alacak ve kaldırılan ya da değiştirilen maddenin yerine, onlarla aynı güçte olacaktır.

Bu kolonide şimdye kadar yürürlükte olan yasalar, önceki temel yasalarla değiştirilmiş ya da bundan sonra Yasama organının kararlarıyla değiştirilebilecek olanların dışında, yürürlükte kalacaktır.

(3) **Gavelkind** : eskiden İngiltere'nin belli bölgelerinde uygulanan bir kalitçilik biçimi. Buna göre, bütün oğulları mirastan eşit pay alırlar.

III. BRİTANYA AMERİKASI

HAKLARININ ÖZET OLARAK GÖRÜNÜŞÜ

Bildirge'yi etkileyen başka bir önemli belge de, Jefferson'un yayımlanmış ilk kitabı olan *Özet Olarak Görünüşü*'tü. Onun 1774 Virginia Konvansiyonu'na sunulmak üzere hazırladığı Virginia delegelerine verilmesi istenen bu talimat, kabul edilebilmek için kamu anlayışının çok ilerisindeydi, fakat yayımlanmaya değer olduğu düşünülmedi.

Britanya Amerika'nın önceki devletlerinin temsilcileriyle birlikte Genel Meclis'te toplandıkları zaman, Majestelerinin Amerika'daki uyruklarının birleşmiş yakınmalarını - Tanrı'nın ve yasaların eşit ve bağımsız olarak herkese verdiği haklara karşı, imparatorluğun bir bölümün yasama organınca girilen bir çok yolsuz saldırış ve zorla alışın doğurduğu yakınmaları - Britanya imparatorluğunun Baş Yönetmeni sıfatıyla Majestelerinin önüne sermeğe izin isteyerek, alçak gönüllü ve saygılı bir dilekçenin Majestelerine sunulmasını adı geçen Meclise teklif etmeleri için sözü edilen delegelere talimat verilmesi kararlaştırılmıştır. Majestelerine, bu Devletlerinin, ihlâl edilen hakları için, duruma el koymalarıyla, bir karışıklık sağlamak üzere bir çok kereler, ayrı ayrı, aşağıdan alarak Tahtı Şahanelerine başvurdukları ve bunların hiç birine cevap bile verilmediği, gerçeğin diliyle kaleme alınmış ve Majestelerine haklar değil lâtuflar istediğimizi sandıracak o kölece anlatımlardan uzak tutulmuş olan bu ortak dilekçelerinin Majestelerinden daha saygılı bir kabul göreceğini umdukları anlatılmalıdır; Majesteleri, kendilerinin halkın faydası için kurulan ve dolayısıyla halkın denetimine uyruk olan büyük yönetim mekanizmasının çalışmasına yardım etmeleri için

belirli güçlerle donatılmış ve yasaları atanmış halkın baş memuru olmaktan daha ileri bir durumda bulunmadıklarını düşünürlerse, bunu ummanız için haklı sebeplerimiz olduğunu teslim edeceklerdir. Bu haklarımızı ve onların başka ellere geçirilişlerini Majestelerinin önüne daha tam olarak sergilemek için, onların başlangıçtan ve bu ülkelerde ilk yerleşmeden beri görünüşlerine bir bakılmalıdır.

Atalarımızın, Amerika'ya göçmelerinden önce, Avrupa'daki Britanya dominyonlarının erkin halkından oldukları ve tabiatın bütün insanlara verdiği, yerleşecek yeni yerler aramaya gitmek ve orada, kendilerine kamu mutluluğunun en çok geliştirmeye elverişli görünen yasa ve kurallar altında yeni toplumlar kurmak için, onları kendi seçmelerinin değil rastlantının yerleştirdiği ülkeden ayrılmak hakkını ellerinde tuttukları Majestelerine hatırlatılmalıdır. Onların Sakson ataları da, bu evrensel yasayla, aynı şekilde Avrupa'nın kuzeyindeki ormanlardan ve ıssız yerlerden çıkıp, o zamanlar daha az halkla yüklü olan Britanya Adalarına sahip olmuşlar ve bunca zamandır o ülkeye şeref ve koruma sağlayan bir yasalar sistemini kurmuşlardır. İçinden çıktıkları bu ana ülke, onlara karşı hiç bir üstünlük ya da bağımlılık savında bulunmamıştır; bulunsaydı bile, Majestelerinin Büyük Britanya'daki uyrukları, herhalde, devletlerinin egemenliğini bu gibi imgesel isteklere boyun eğdirmek için, atalarından aldıkları haklar üstünde çok sağlam duygular beslemektedirler. Ve maddî olarak, herhalde, Britanya göçünü Sakson göçünden ayıracak hiç bir durum yoktur. Britanya halkının değil, bireylerin pahasına Amerika fethedilmiş, yapılmış ve sağlamca kurulmuştur. Yerleşmelerine toprak bulmak için kendi kanları akmış ve bu konutları verimli kılmak için kendi servetleri harcanmıştır. Bu bireyler kendileri için dövüşmüşler, kendileri için fethetmişlerdir ve yalnız kendileri için bunları elde tutmaya hakları vardır. Çok yakın zamanlarda, kolonilerin sağlam ve sürekli bir durumu almalarına kadar, ne Majestelerinin ne de onun atalarının kamu hazinelerinin bu bireylere yardım etmek için bir tek **shilling** çıkmamıştır. Gerçekten Büyük Britanya'nın ticaret amaçları için değerli oldukları zaman, Majestelerinin Parlamentosu, onlarla ticaret yapmaktan faydalanarak kendisinin büyük capta gelişmesine ve Büyük Britanya'nın tehlikeye düşmesine yol açacak bir düşmana karşı, onlara yardım elini uzatmaktan memnun olmuştur. Bu gibi durumlarda, bir ticaret bağıntısı içinde buldukları Portekiz'e ve başka muttefik devletlere çok kere bu gibi yardımlarda bulunmuşlardır. Ama, hiç bir zaman bu devletler (Britanya'nın) yardımından faydalanmakla, kendilerini onun egemenliğine uyruk kıldıklarını düşünmemişlerdir. Bu gibi koşullar ileri sürülseydi, bunları hakaretle reddederler ve düşmanlarının daha iyi duruma girmelerini ya da kendi güc-

Jerini şiddetle uygulamayı yeğinerlerdi. Bununla birlikte, hangi ilkelerle yapılmış olursa olsun, hiç şüphesiz bizim için değerli olan bu yardımları aşagılamak istemiyoruz; fakat onların, Britanya Parlamentosunun küstahça üstümüze getireceği otoriteye bir hak vermeyeceğini ve Büyük Britanya halkına, ticarete onlar için faydalı olan ve aynı zamanda bizim için de çok sınırlayıcı olmayan yalnız onlara özge ayrıcalıklar tanımızla bol bol öde-nebileceğini göstermeliyiz. Amerika'nın ıssız topraklarında yerleşilince, göç-menler o zamana kadar ana vatanlarında altında yaşadıkları yasalar sis-temini almayı ve imparatorluğun bu yollarla çoğalan çeşitli bölümlerini birleştirecek merkezî bağ durumuna giren aynı ortak egemene boyun eğe-rek ana vatanlarıyla bağlarını devam ettirmeyi uygun bulmuşlardı.

Kendilerini baskının elinden adamakılı krutulmuş sanmalarına rağmen canları ve servetlerinin yitirilmesi pahasına elde edilmiş olan bu hakları rahatsız edilmeden kullanmaları uzun sürmemiştir. O sırada Britanya tahtında, halklarına karşı işlenmiş ihanet suçlarına, sonradan, aşırı zorunluluk du-rumları için halkın elinde saklanmış olan ve herhangi bir başka yargı or-ganına verilmesini güvenli bulunmadığı kutsal ve egemen cezalandırma hak-larının uygulandığı bir prensler ailesi vardı. Geçen her gün, suyun o yanın-daki uyruklarının üstünde yeni ve mazur görülmecek bir takım güç kul-lanmaları getirirken, despotluk niyetlerine karşı koymaya o zamanlar daha az yeterli olan buradakilerin, görülen haksızlıkların dışında kalmaları bekle-nemezdi.

Nitekim, kendilerini serüvene atan bireylerin dirimleri, emekleri ve zenginlikleriyle kazanılan bu ülke, o prensler tarafından bölünmüş ve kendi zenginliklerini kollayanlarla gözdelelerine dağıtılmıştır ve yalnız Krala ait sa-nılan bir hakla, bu bölümlerde ayrı ve bağımsız yönetimler kurulmuştur - bu, Majestelerinin öngörü ve anlayışlarının bugün tekrarlamaktan kendileri-ni alakoyacağı bir iştir; böyle bir ülkeyi bölmek ve parçalamak gibi bir güç kullanılması: ne şimdi artık çok eskilerde kalan Majestelerinin İngiltere'le-rinde olmuştur ne de orada veya Majestelerinin imparatorluğunun herhangi bir yerinde haklı görülebilir yahut kabul edilebilir.

Amerikan kolonicilerinin tabii bir hak olarak sahip buldukları ve yasalarından hiç birinin kaldırmadığı ya da azaltmadığı dünyanın bütün bölgeleriyle erkin bir ticaretin yapılması, bir sonraki haksız saldırışın ereği olmuştur. Kolonilerden bazıları, yönetimlerinin idaresine Majesteleri Kral Birinci Charlesin adı ve otoritesi altında devam etmeği uygun bulmuşlardı; bu zatın İngiltere Commonwealth'i tarafından alaşağı edilmesine rağmen, Devletlerinde egemen olmaya devam etmişler, fakat Parlamento Common-

wealth için aynı büyük suçu işlemiş ve bu kolonilerin Büyük Britanya Adasının dışında, dünyanın bütün öteki bölgeleriyle ticaretini yasaklamak yetkisini kendisinde var saymıştır. Ancak, bu keyfi karar çok geçmeden kaldırılmış ve Komiserlerinin temsil ettiği sözü geçen Commonwealth ile Hemşehriler Meclisinin temsil ettiği Virginia kolonisi arasında 1651 Mart'ının 12'nci günü resmen anlaşma yapılmıştır; bu anlaşmanın sekizinci maddesinde, «İngiltere halkı gibi, Commonwealth'in yasalarına uygun olarak, bütün yerlerle ve bütün uluslarla erkin ticaret» yapabilecekleri açıkça anlatılmıştır. Fakat, Majesteleri Kral İkinci Charles'ın geri getirilmeleri üstüne, erkin ticaret hakları bir kere daha keyfi güce mahkûm olmuştur ve kendilerinden önce gelenlerin bazılarında olduğu gibi, onların zamanlarında da alınan çeşitli kararlarla, kolonilerin ticareti, bir Britanya Parlamentosunun adaletinden umabilecekleri herşeyin, onun bu Devletler üstünde sınırsız gücünü kabul etmek olduğunu gösteren sınırlamaların altına konulmuştur. İnsan topluluklarının da, bireyler kadar tiranlık ruhuna yatkın olduğunu tarih bize öğretmiştir. Başka bütün belirtiler bir yana bırakılsa bile, Parlamentosunun Amerikan ticaretini sözümlü yabana düzenlemek için aldığı bu kararlara bir kere bakmak, bu gözlemin doğruluğunu inkâr edilmeyecek şekilde gösterir. Dışarıya sattığımız ve dışarıdan aldığımız mallara koydukları vergilerin yanı sıra, Büyük Britanya'nın bizden almayacağı malları satmak ve onun bize veremeyeceklerini satın almak için İspanya Krallığındaki Finisterre Burunu'nun kuzeyindeki herhangi bir pazara girmemizi yasaklamışlardır; müttefik bir devletle ticaretlerinde belli ayrıcalıklar ele geçirmek gibi keyfi bir amaçtan başka bir şey olmaksızın, Britanya Parlamentosunun ilkeleri ve gücü hep aynı kalırken Amerika ile yalnızca kendilerinin yaptığı ticaretin devam edeceğine güvenerek, kendi tamahlarının istediği ve bizim gereksinmelerimizin zorladığı her türlü aşırılığa gitmişler; Amerika'da alınan mallarının fiyatını, yalnız onlara ait olan bu gibi ayrıcalıkların verilmesinden önceki ve aynı çeşitten daha da iyi malların başka yerlerdeki değerlerinin iki üç katına yükseltmişler ve aynı zamanda, oraya taşıdıklarımız için, daha elverişli limanlarda alabileceğimizden çok daha azını vermişler. Bu kararlar, Büyük Britanya tüketimi karşılandıktan sonra tütünlerimizin geriye kalan üretim fazlası için başka alıcılar aramamızı; biz onları dilediği fiyatla Britanya tüccarına bırakalım, o da yabancı pazarlara yollayıp tam değerleriyle satmanın çıkarlarını toplasın diye, yasaklamaktadır. Parlamento adaleti fikrini daha da yüceltmek ve ağırlığının hiç bir bölümünü kendileri taşımayacakları zaman ellerindeki gücü nasıl ılımlılıkla yürüteceklerini göstermek için, Majestelerine Britanya Parlamentosunun kendi topraklarımızda kendi emeğimizle yetiştirdiğimiz malları kendimiz kullanmak için

işlememizi yasaklayan belli öteki kararlarını hatırlatmamıza izin isteriz. Geçen Majesteleri Kral İkinci George'un hükümranlıklarının beşinci yılında alınan bir kararla, bir Amerikalı uyruğun belki de kendi arazisinde eline geçirdiği kürkten kendisine bir başlık yapması yasak edilmişti - bu, Britanya tarihinin en keyfi çağlarında benzeri bulunamayacak bir despotluk örneğidir. Aynı hükümranlığın yirmi üçüncü yılında alınan başka bir kararla, işlememizin yasaklandığı demirimiz için, çiftçiliğin her dalında gerekli olan ve bunca ağır çeken bir madde için, Büyük Britanya adasındaki insanları de ğil makinaları desteklemek amacıyla, komisyon ve sigortadan başka, Büyük Britanya'ya kadar ve yine oradan buraya kadar navlun ödemek zorunda bırakıldı. Aynı hükümranlığın beşinci yılında alınan, Britanyalıların toprakları kendi borçları için karşılık tutulmaya devam ederken, Amerika topraklarını Britanyalı alacaklıların istemlerine konu yapan Parlatentonun kararına da aynı eşit ve tarafsız yasama ruhu altında bakılmalıdır; bunun ardından zorunlu olarak şu sonuçlardan biri gelmelidir: ya Amerika'da adalet Britanya'dakiyle aynı şey değildir ya da Britanya Parlatentosu burada onu orada olduğundan daha az saymaktadır. Fakat Majestelerine bu kararların adaletsizliğini, boşluklarının nedeni olan ilkenin üstünde durmak niyetiyle değil, bizi Britanya Parlatentosunun yetki alanının dışında bırakan bu siyasal ilkelerin uygunluğunu deneyin desteklediğini belirtmek için gösteriyoruz. Bu kararların bizim üstümüzde yetki kullanmaya hakkı olmamasıdır.

Bu yolsuz güç kullanışları, yalnızca kendilerini ilgilendiren durumlarda kalmamıştır, kolonilerin iç işlerinin düzenlenmesine de karışmıştır. Amerika'da bir postane kurulması için alınan 9 Anne kararının, Majestelerinin bakanlarına ve gözdelelerine kazançlı ve rahat bir memurluğun satışını sağlamaktan başka, Britanyalıların işine gelecek pek az özelliği vardı.

Haklarımızın çignenmesinin, daha uzun aralarla olduğu için, şimdiki Amerikan tarihinin bütün öteki devrelerinden ayırt edecek gibi görünen haksızlıkların çabukluk ve küstahlıkla ardarda gelişinden daha az endişe verici olduğu, Majestelerininkilerden önceki hükümranlıklar sırasını böylelikle geçirdik. Çok kere, Parlatento yıldırımının bir darbesinin bizi içine soktuğu şaşkınlıktan zihinlerimizi kurtarmaya kalmadan daha ağır ve daha endişe verici bir başkası üstümüze düşmüştür. Tek tek tiranlık durumları, rastgele bir günün görüşüne bağlanabilir; fakat belirli bir devrede başlayan ve hiç dönmeden her bakan değişmesinde devam ettirilen bir baskılar dizisi, bizi köleliğe indirmek için bilerek ve isteyerek sistemli bir plân güdüldüğünü açıkça göstermiştir.

Majestelerinin hükümranlıklarının dördüncü yılında alınan, «Britan-

ya'nın kolonilerine ve Amerika'daki konutlara belli vergiler koymak v.b. için bir karar».

Bu hükümlerinin beşinci yılında alınan, «Britanya'nın kolonilerine ve Amerika'daki konutlara belli pul vergileri ve başka vergiler koymak ve uygulamak v.b. için bir karar»,

Yine bu hükümlerinin altıncı yılında alınan, «Majestelerinin Amerika'daki dominyonlarının taca ve Büyük Britanya Parlamentosuna bağımsızlığını daha iyi sağlamak için bir karar» ve aynı hükümlerinin yedinci yılında alınan, «Kâğıda, çaya, v.b. vergiler koymak için bir karar» zaten, Majestelerine ve Büyük Britanya'nın Lordlar ve Avam kamaralarına sık sık başvurumuzun konusu olan, Parlamento yolsuzluklarının birleşik zincirini meydana getirmiştir. Şimdiye kadar bu başvurularımızın hiçbirine cevap alınmadığından, bunların içindekileri tekrarlayarak Majestelerinin canlarını sıkmayacağız.

Fakat, hükümlerinin yine yedinci yılında alınan başka bir karar, kendine özgü bir girişim olduğu için, özel olarak sözünü etmeği gerektirir; bu, «New York'un yasama organını geçici olarak durdurmak için bir karar»dır.

Böylece, kendi gücünün yaratıcı ve yaratıcısı olan erkin ve bağımsız bir yasama organı, kendisi kadar erkin ve bağımsız olan bir başkasının yetkilerini durdurmağa kalkmakta, bu suretle tabiatta görülmemiş bir durum ortaya çıkmaktadır. Majestelerinin buradaki uyruklarının siyasal varlıklarını bir Britanya parlamentosunun ilkelerinin değil, insan tabiatının ortaklaşa duygularının da bir yana bırakılması gerekir. Hiç görmedikleri, hiç bir zaman güvenmedikleri, cezalandırmaya ya da yerlerinden atmaya yetkili olmadıkları bir **gurup** insanın bağlayıcı nefesiyle, bu yönetimleri dağılsın, mülkleri ellerinden alınsın, kendileri bir tabiat durumuna indirilsin ve bu gurubun Amerikan halkına karşı suçları bu kadar büyük olsun, bunlar olacak iş midir. Büyük Britanya adasındaki yüz altmış bin seçmenin, her bireyi erdemde, anlayışta ve beden gücünde onların her bireyine eşit olan Amerika Devletlerindeki dört milyonun üstüne yasa koyması için bir tek neden gösterilebilir mi? Şimdiye kadar olduğumuzu sandığımız ve bundan sonra da olmaya devam etmek istediğimiz gibi erkin bir halk olmak yerine bu kabul edilseydi, bir tek değil, bir tiranın elini tutabilecek yegâne dürtü olan korkunun ulaşabileceği sınırın yalnızca ötesinde bulunmakla bütün başkalarından da ayrılan, yüz altmış bin tiranın kölesi oluverirdik.

Britanya Parlamentosunun son oturumunda alınan, «Kuzey Amerika-

da Massachusetts körfezi bölgesindeki Boston şehrinde ve limanı içinde, aşağıda anlatılan biçim ve zamanda, mal, eşya ve emtia boşaltmaya ve yüklemeye devam edilmemesi için bir karar» ile, tek geçim kaynağı ticaret olan geniş ve kalabalık bir şehir ticarettten yoksun kılınmış ve büsbütün yıkılmaya mahkûm edilmiştir. Bu kararı adalet ilkelerinin karşısında incelemek için hak sorununu bir anlık yok varsayalım. Çayın üstüne, Amerika'da ödenmek üzere vergi koyan ve Amerikalıların yetkisiz diye direndikleri bir Parlamento kararı alınmıştı. Kendi hesabına, o zamana kadar Amerika'ya bir pound çay göndermemiş olan Doğu Hindistan Ortaklığı, bu fırsattan faydalanarak Parlamentonun tanıdığı hakkı ileri sürdü ve buraya o muzur maldan gemiler dolusu gönderdi. Bununla birlikte, bir çok gemilerin başları Amerika'ya varınca, yapılan uyarmaya akıllılık edip uydular ve yükleriyle birlikte geri döndüler. Yalnız New England bölgesinde halkın uyarılmalarına aldırış edilmedi ve bir çok günler bekledikten sonra, nasıl davranmaları gerektiği söylenince, bu da kesinlikle reddedildi. Bu işte, o gemi başının kendi inatçılığıyla mı yoksa aldığı buyruklarla mı yönetildiğini bilenler söylesin. Olağanüstü işe girişmeler gerektiren olağanüstü durumlar vardır. İçinden güçlü olduğunu duyan kılgın bir halk, kesinlikle düzenlenmiş sınırlar içinde kolay kolay tutulamaz. Bunlardan bir takımı, Boston şehrinde toplandı, çayı okyanusa döktü ve başka herhangi bir şiddet hareketi yapmadan dağıldı. Bunu yapmaları yanlış idiyse, kimler oldukları biliniyordu ve ülkenin yasalarına uyruktular; bu yasalara karşı herhangi bir durumda halkı incitenlerin yararına olağan düzenlerinden saptırıldıkları ya da işlemekten alakonuldukları ileri sürülemezdi. Onun için bu olayda, onlara güvenmezlik edilmemeliydi. Fakat, bu kötü-bahtlı koloni eskiden Stuart hanedanına karşı cesaretle hareket etmişti ve şimdi, o büyük imparatorluğun önemli işlerini yöneten o görünmez el tarafından yıkılmaya mahkûm olmuşlardı. Sürekli görevleri, bu yönetimi karıştırmak olan ve hainlik yoluyla, Britanya şövalyeliğini elde etmeği uman bir kaç değersiz bakanlık memurunun taraf tutan yargılarıyla, suçlayacak bir gurup olmadan, bir delil aramadan, suçluyla suçsuzu ayırmaya kalkmadan, bu eski ve varlıklı şehrin bütünü, bir anda, zenginlikten dilencilığe indirildi. Dirimlerini Britanya ticaretini yarmaya harcayan, kendi onurla çabalarıyla kazandıkları serveti oraya yatıran insanlar, kendilerini ve ailelerini, birdenbire, başkalarının sadakalarıyla geçinecek bir duruma sokulmuş buldular. Yakınılan işle, o şehir halkının birinin bile ilgisi yoktu; bir çoğu Büyük Britanya'da ve deniz aşırı yerlerde idiler; yine de hepsi, bir Britanya Parlamontosunun o zamana kadar işitilmemiş bir yeni yürütme gücüyle, kimseyi ayırmayan bu yıkıntıya uğratıldılar. Milyonlarca para değerinde bir mülk, bir kaç binlik bir kaybın

yerine gelmesi için değil, intikamının alınması için feda edilmişti. Bu gerçekten, adaletin ağır bir elle idaresidir! Bu fırtına ne zaman düzene sokulacaktı? Majesteleri uygun bulunca, iki iskele yeniden açılacaktır; Boston Förfezinin yaygın kıyıları boyunca sıralanan kalanları ise, ticaret yapmaktan ebediyen men edilmiş kalacaktır. Bu küçük ayrılığın da Majestelerini yasama yetkileriyle donatmak için bir öncü koymak amacıyla ortaya atıldığı nlaşıyor. Halkın nabzı bu dency altında sakın atarsa, despotluğun ölçüsü dolana kadar birer birer başkaları denenecektir. Bu ayrılığı, o büyük şehirin ticaretini yeniden sağlamak için yapılmış saymak, sağ duyuya bir hakaret olurdu. Yalnızca iki iskelede yapılamayacak olan bir ticaret, zorunlu olarak, başka bir yere akacak ve bunun ardından o iki iskeleninki de gidecektir. Bu işiğin altında bakılırsa, o işin Boston şehirinin yıkılmasını küstahça ve zalimce alaya almak olduğu görülür. Yine Parlatentonun son oturumunda alınan, Boston şehirindeki ayaklanma ve gürültüleri bastırma kararı gereğince, orada bir cinayet işlendiğinde, yargılanması, Middlesex'ten bir jüriyle, Büyük Britanya adasında **Kings Bench** mahkemesinde yapılmaktadır. Tanıklar da, harcamaları için Yönetmenin uygun bulacağı bir toplam karşılığında, mahkemeye çıkmakla yükümlü kılınacaklardır. Bu, başka sözcüklerle, yükümlülüklerinin pahasına onlara vergi koymak ve bu paha bir Yönetmen ne dilerse o olacak demektir. Çünkü, Majesteleri, yalnızca bir olaya tanklık etmek amacıyla Atlantığı geçmeğe kim kandırılır sanıyorlar? Gerçekten, bir yönetmenin saptayacağı kadar giderleri ödenecek, fakat geride bıraktığı ve onun günlük çalışmasından başka geçim kaynağı olmayan karısına ve çocuklarına kim bakacaktır? Yabancı bir iklimde o kadar korkunç olan salgın hastalıkların tedavileri de giderler arasında sayılacak ve tehlikeleri, bir Parlatentonun kadiri mutlak gücüyle karşılanacak mıdır? Zavallı suçluya gelinece, bu suç Amerikan tarafında işlemiş olsursa, kendi bölgelerinde yaşayan akrabaları tarafından yargılanmak ayrıldığından yoksun kalacak; bütün delillerin bulunabileceği yerden uzakta parası, danışması, arkadaşı, kendisi temize çıkaracak tanıtı olmaksızın, mahkûm etmeğe önceden kararlı yargıçların önünde yargılanacaktır. Parlatentonun tiranlığı için böyle bir fedakârlık yapmak üzere, bir yurttaşlarının toplumlarının icinden sökülüp alınmasına göz yuman korkaklar, şimdi kararı yazanların üstünde asılı olan o ezeli aşağılığı hak ederler! Aynı kınamayı hak eden ve bir çok koloninin şimdiden itiraz ettiği, benzer amaçlı bir hüküm, Majestelerinin hükümranlıklarının on ikinci yılında alınan, «Majestelerinin doklarını, ambarlarını, gemilerini, cephaneliklerini ve depolarını daha iyi güven altına almak ve korumak için bir karar» adını taşıyan belgeye sokulmuştu.

Bunlar, anayasalarımıza yabancı ve yasalarımızca öngörülmemiş olan ve kendilerine karşı bu ciddi ve kararlı itirazda bulunduğumuz, bir gurup insanca kalkışılmış güç kullanmalarıdır. Büyük Britanyadaki Parlamenterlerine, her ne kadar boşuna iseler de, aramızda daha ileri hoşnutsuzluklara ve kıskançlıklara yol açabilecek olan bu kararların toptan kaldırılmasını öğütlemeleri için, Britanya imparatorluğunun çeşitli devletleri arasında halâ tek aracı olan Majestelerine gerçekten yalvarırız.

Şimdi de, bu Devletlerin yasalarının yürütme güçlerini ellerinde tutan Majestelerinin durumlarını incelemeye ve ödev çizgisinden sapmalarına işaret etmeye geçiyoruz. Çeşitli Amerikan Devletlerinininkilerle olduğu gibi, Büyük Britanya anayasasıyla da, Majestelerine, yasama organının öteki iki dalından geçmiş olan herhangi bir tasarımı yasa haline sokmayı reddetmek gücü verilmiştir. Bununla birlikte, Majesteleri ve ataları, kendi tek görüşlerini Parlamentonun her iki Meclisinin birleşmiş bilgeliklerine karşı ileri sürmekteki uygunsuzluğun bilincine vararak, çıkar ilkeleri karşısında işlemlerini tarafsız tutup, geçen bir kaç yüzyıl boyunca, imparatorluğun Büyük Britanya adlı bölümünde bu yetkilerini kullanmaktan alçak gönüllülikle çekinmişlerdir. Fakat, koşulların değişmesiyle, adalet ilkelerinden başka şeyler, verdikleri kararların üstünde etkili olmaya başlamıştır. Britanya imparatorluğuna yeni Devletlerin katılması, yeni ve bazan da karşıt çıkarların doğmasına yol açmıştır. Bunun için, şimdi onaylamamak yetkisini yeniden kullanmak ve imparatorluğun herhangi bir yasama organının, bir başkasının haklarına ve çıkarlarına zarar verebilecek yasalar çıkarmasını önlemek, Majestelerinin büyük görevidir. Ama bu durum, bu yetkinin, Majestelerinin Amerikan yasama organlarının yasaları üstünde yaptığı gibi düşüncesizce kullanılmasını mazur göstermez. Majesteleri, en sudan sebeplerle ve bazan da akla yakın hiç bir sebep olmaksızın, en çok istenilecek yönelimdeki yasaları geri çevirmiştir. Bebelik çağlarında ne yazık ki başlatılmış olan, içteki köleliğin kaldırılması, bu kolonilerin en büyük dilekidir. Fakat, köleliğin bizim gibi Medeni haklara kavuşturulmalarından önce, artık Afrikadan yenilerinin getirilmesini durdurmak gerekir. Ancak, yasaklar ve yasak derecesine çıkacak kadar ağır vergiler yoluyla bunu sağlamak için tekrar tekrar yaptığımız girişimler; şimdiyedek Majestelerinin, bir kaç Britanyalı korsanın o anlık yararlarını, Amerikan Devletlerinin sürekli çıkarlarına ve bu aşağılık uygulamayla derinden yaralanan insan tabiatının haklarına yeğince reddetmesiyle suya düşmüştür. Öbür kefedeki bütün bir ülkenin çıkarları olsa da, bir yasadan çıkarı olan bir bireyin bir karıştırmemesi, hemen hiç bir zaman başarısızlığa uğramamaktadır. Bu, Majestelerine verilen yetkinin, düzeltilmezse bir takım hukukla sınırlamalar gerekti-

tecek kadar, yüz kızartıcı bir şekilde kötüye kullanılmasıdır.

Buradaki haklarının gereksinmelerine de eşit derecede ilgisizlikle, Majesteleri, ne onaylayıp koyarak ne de onaylamayıp kaldırarak, yasalarımızın İngiltere'de yıllarca boşubaşına kalmalarına izin vermiştir; öyle ki, içinde onayladıktan sonra yürürlüğe gireceklerini gösteren bir söz olmayanları bütün koşulların en belirsizine -Majestelerinin keyfine- bağlı saymış, be içinde böyle bir söz olanların ise, zamanın ve durumdaki değişmelerin onları buradaki halklarına zararlı kılacağı, uzak ve gelecekteki bir devrede yürürlüğe konulacaklarından korkar olmuşuzdur. Ve çekilen acıları daha da ezici yapmak için, Majesteleri buyruklarıyla, yönetmenlerini içinde böyle bir onaylanma sözü bulunmadıkça hiç bir yasayı geçiremeyecek sınırlamalar altına koymuştur; bu duruma göre, yasama organının işe ne kadar çabuk karışması gerekirse gereksin, çıkarılan yasa Atlantığı iki kere boydan boya geçmedikçe yürürlüğe konamaz ve bu sırada da, kötülük bütün gücünü tüketmiş olabilir.

Fakat, Majestelerinin yeni bir bölge kurulması için, bu yeni bölge Mecliste temsilcisi olmamayı kabul etmedikçe, hiç bir yasa çıkarılmamasını öngören, Virginia kolonisi Yönetmenine son bir buyruğunun, büyüklük ve aynı zamanda doğrulukla uzlaşılabilirlik hangi terimleri kullanarak sözünü edebiliriz? Henüz, bu koloninin batıda saptanmış bir sınırı yoktur. Onun için, batı bölgeleri kesin olmayan bir yaygınlıktadır. Bunlardan kimileri, doğu sınır gizgilerinden yüzlerce mil ötededir. Öyleyse Majesteleri, gördükleri büyük ya da küçük haksızlıklara karşı, adaletin yerine gelmesi için, bu koloninin yasalarına göre, bunca uzaklıktaki bölge mahkemelerine bütün tanıklarıyla birlikte, davaları karara bağlanana kadar her ay gitmeleri gereken halkın durumunu bir tek kere düşünmüş olabilirler mi? Yahut, uyruklarının temsil edilmek gibi muhteşem bir haklarını bundan çıkan bütün faydalarla birlikte bırakmalarını ve Majestelerinin egemen iradelerinin mutlak köleleri olmaya boyun eğmelerini Majesteleri ciddi istiyor ve dünyaya yayıyorlar mı? Yoksa bu daha çok, kendileriyle pazarlık etmeğe dedikleri zaman, ucuza satın alınahilsinler diye yasama organını şimdiki sayısında tutmak için midir?

İkinci Richard'ın hükümranlığı sırasında, Tresilian'ı ve Westminster Hall'un öteki yargıçlarını, vatan haini olarak ölüme götüren suçlamalardan biri, Parlamentoyu herhangi bir zaman dağıtabileceğini Krala öğütlemiş olmalarıydı; sonraki krallar da bu adaletsiz yargıçların görüşünü benimsemişlerdi. Bununla birlikte, Britanya Anayasasının Kutlu Devrim'de erkin ve eski ilkelerle kurulmasından beri, ne Majesteleri ne de onların ataları

Büyük Britanya adasında bu gibi bir dağıtma yetkisi kullanmışlardır; ve oradaki halkın birlik olmuş sesiyle kendilerine zararlı olan şimdiki Parla-
mentonun dağıtılması için Majestelerine başvurulduğunda: Majestelerinin Bakanlarının, anayasayla Majestelerine böyle bir yetki tanınmamış olduğu-
nu, Parlamentoda apaçık söyledikleri işitilmişti. Fakat onların dili ve Ma-
jestelerinin uyguladıkları, burada ne kadar başkadır! Ödevleri gereğince
ülkelerinin bilinen haklarını açıklamaları, her yabancı yargılamamanın zorla
alışlarına karşı koymaları, bir Bakan ya da Yönetmenin zorlayıcı egemenlik-
lerinden sakınmalar, Amerika'daki Temsilciler Meclislerini dağıtmanın açık
nedenleri olmuştur. Fakat, Majestelerine gerçekten böyle yetkiler verilmişse
kendileri bunların bu gibi amaçlarla üyeleri korkutmak için verildiğini dü-
şünebilirler mi? Temsilci organdakiler, temsil ettiklerinin güvenini kaybe-
dince, en değerli haklarını satışa çıkarınca, halkın hiç ellerine vermediği
yetkileri kendilerinde var sayınca; işte o zaman, görevlerine devam etmeleri
devlet için tehlikeli olur ve dağıtma yetkisi kullanılmak ister. Temsilci or-
ganı dağıtmayı gerektiren ve gerektirmeyen nedenler bunlar olduğuna göre
kolonilerinki tekrar tekrar bu yargıya uğratılırken, Büyük Britanya'dakinin
hiç dağıtılmaması, tarafsız bir gözlemciye garip gelmeyecek midir?

Fakat Majesteleri ya da Yönetmenleri, bu yetkiyi, yasaların sağladığı
yahut tanıdığı her sınıram ötesine götürmüşlerdir. Bir Temsilciler Meclisini
dağıttıktan sonra, bir başkasını toplamayı reddetmişler, böylelikle, yasaların
varlığını sağladığı yasama organı, uzun bir zaman için var olmamıştır. Eş-
yanın tabiatı gereğince, her toplum her zaman kendi içinde egemen yasama
yetkilerini elinde bulundurmalıdır. İnsan tabiatının duyguları, bir devletin,
belki de hemen yıkılmasına yol açabilecek tehlikeler için herhangi bir ted-
bir alamayacak bir durumda düşünülmesine karşı ayaklanır. Halkın yasa-
ma yetkilerini devrettiği organlar varken, yalnız o organlar bu yetkileri el-
lerinde bulundurur ve kullanabilirler: fakat dallarının biri ya da daha çoğu
budanmakla bu yetki, ya kendileri toplanarak, delegeler göndererek ya da
uygun buldukları herhangi bir başka biçimde sınırsız olarak kullanabilecek
olan halka geri gelir. Bu durumun sonuçlarını daha öteye izlemeyi gereksiz
sayıyoruz; bunun bir çok kereler yapıldığı yerlerde, tehlikeleri iyice ortaya
çıkıştır.

Şimdi, yerleşmemizin pek başlangıcındaki bir devrede içimize giren,
toprak sahibi olmamızın niteliğindeki bir yanlışlığı da göz önünde tutaca-
ğız. İngiltere Krallığına derebeylik ilkelerinin girmesi, eskiden olmakla bir-
likte, bu sorunu iyice ışığa çıkarmak için yeteri kadar bilinmektedir. Sak-
son göçünün ilk çağlarında, derebeylik mülkleri hiç yoktu ve Norman fe-

tihî sırasında da, hiç değilse, pek az yerleşmişti. Sakson atalarımız topraklarını, kişisel mallarını olduğu gibi, herhangi bir üst olmaksızın, derebeylikçilerin **Allodial** dedikleri kayıtsız şartsız sahip olmanın niteliklerine benzeyen bir biçimde, mutlak egemenlik altında tutuyorlardı. Bu sistemi genellikle, ilkin Normandiya'lı William yerleştirmiştir. Hastings savaşında ve onun hükümlanlığı sırasında sonradan olan ayaklanmalarda ölenlerin toprakları, bütün krallık arazisinin hayli büyük bir bölümünü meydana getiriyor. Fakat yine de, Sakson uyruklarının elinde, üst ve derebeylik koşullarına uyruk olmaksızın pek çok toprak kalmıştı. O bunları, topraklarını bu amaç için vermeğe kandırılan ya da zorlanan yeni uyruklarının bir çoğunukilerle birlikte, derebeylik vergilerine uyruk kıldı. Onun için bunlar askerî savunmayı tek biçimli yapmak üzere açıkça çıkarılan yasalarla, derebeylik mülkleri imişlercesine aynı askerlik vergilerine elverişli kıldılar ve Norman hukukçuları çok geçmeden, onları bütün öteki derebeylik yükleriyle donatmanın yolunu buldular. Fakat yine de bunlar Krala teslim edilmemişlerdi, onun izin verdiklerinin arasında değillerdi ve bu yüzden, onun tasarrufu altında bulunmuyorlardı. «İngiltere'deki bütün toprakların er veya geç tacın olacağı» nı belirten genel bir ilke konuldu; fakat bu da gerçekte derebeylik olanlardan çıkarılmıştı ve ötekilere yalnızca örnek olarak uygulanıyordu. Onun için derebeylik mülkleri, altında bütün toprakların mutlak hakla tutuldukları Saksonların sahip olma yasalarının istisnalarından başka bir şey değillerdi. O yüzden, bunlar istisnaların olmadığı her yerde egemen olacak ortak hukukun temelini ya da esasını meydana getirmeğe halâ devam ederler. Amerika Normandiya'lı William tarafından fethedilmemiştir; oradaki topraklar ne ona ne de ondan gelenlere teslim edilmiştir. Oradaki sahip olmalar, şüphe yok ki mutlak niteliktedir. Ama, bizim buraya göçen atalarımız işçiydiler, hukukçu değil. Bütün toprakların kaynaқта Krala ait olduğu yolundaki ilkenin doğruluğuna başlangıçtan inandırılmışlar ve buna uygun olarak kendi topraklarının yerleşme iznini Taçtan almışlardı. Taç, küçük topraklar ve akla yakın kiralarla izin vermekteyken, bu yanlış tutup, bütün açıklığıyla kamu görüşünün önüne sermeğe sebep yoktu. Fakat Majesteleri, son zamanlarda, satış ve tasarruf karışıklarını eskisinin iki katına çıkarmaya kalkmıştır; böylelikle toprak edinme güçleştirilmiş ve ülkenizin nüfusu artmaz olmuştur. Bu yüzden, bizim için, bu meseleyi Majestelerinin önüne sermenin ve kendisinin toprakta yerleşme izni vermeğe hakkı olmadığını bildirmenin zamanı gelmiştir. Uygur kurumların nitelik ve amaçları gereğince, herhangi bir belirli toplumun kendi çevresinde saptadığı sınırların içindeki bütün topraklara yalnızca o toplum karışır ve bu toprakları yalnızca o dağıtır. Bu dağıtımı, o toplumdakiler ya bir araya

toplанып kendileri yaparlar ya da egemen otoriteyi devrettikleri yasama organının aracılığıyla yaparlar; bu yollardan hiç biriyle dağıtım yapılmazsa, toplumun her bireyi boş bulduğu topraklardan dilediğini kendisine ayırır ve işgal yoluyla onun üstünde hak kazanır.

Yukarıda yakınılan keyfi tedbirleri zorla uygulamak için, Majesteleri aramıza zaman zaman, ne kendi halkımızdan ne de yasalarımızın gereğince olan büyük sayıda silâhli birlikler göndermiştir. Majesteleri böyle bir hakka sahip olsaydılar, bu hakla, uygun buldukları zaman, bütün öteki haklarımızı yutabilirdi. Fakat Majestelerinin kıyılarına bir tek silâhli adam çıkarmaya hakları yoktur ve buraya gelenler de, ya ayaklanmaları, kalabalıkları, yasadışı toplantıları bastırmak ve cezalandırmak için yasalarımıza bağlıdırlar ya da yasalara aykırı olarak bize saldıran düşman birliklerdir. Geçen savaş sırasında, Büyük Britanya'nın savunması için bir kaç Hanover birliğinin getirilmesi uygun bulununca, bizim evvelki egemenimiz olan, Majestelerinin dedesi, elinde tuttuğu herhangi bir otoriteye dayanarak onları ülkesine almaya kalkışmamıştı. Böyle bir hareket, başka bir ülkenin başka bir ruhtaki silâhli organları yasama organının rızası olmaksızın herhangi bir zamanda getirilirse, erkinlikleri güven altında olmayacak olan Büyük Britanya'daki uyruklarına tehlike işareti verirdi. Onun için Kral, Parlamentoya başvurdu, o da bu amaçla getirilecek sayıyı ve kalacakları süreyi sınırlayacak bir karar çıkardı. Majesteleri de, imparatorluğun her bölümünde böyle sınırlıdır. Majesteleri her devlette gerçekten yasaları yürütme gücüne sahiptirler; fakat bunlar, her beirli devletin, o devletin içinde idare edilecek kendi yasalarıdır, başka birinin sınırları içinde bir başkasının değilidir. Her devlet, kendi içine alırken güvенеbileceği silâhli insanların sayısını, kimler olacaklarını ve hangi sınırlamalarla geleceklerini kendisi yargılamalıdır.

Bu işlemleri yasalarımıza karşı daha da suçlu kılmak için, askerî gücü sivil güce uyruk yapmak yerine. Majesteleri bütün hukuku ayaklarının altına alabilirler mi? Kendilerini kurandan daha üstün bir güç kurabilirler mi? Bunu gerçekte kuvvet kullanarak yapmışlardır, fakat kuvvetin hak veremeyeceğini hatırlamalıdırlar.

Böylece, baş idarecinin bir armağanı olarak değil, tabiatın yasalarından çıkan haklarını isteyen erkin bir halk olarak dil ve görüş erkinliğiyle Majestelerinin önüne sermiş olduğumuz fizantülerimiz bunlardır. Korkanlar övgüçüllük etsinler; bu bir Amerikan sanatı değildir. Lâyık olmayanı övmek, satılmış kişiler için iyi olabilir, ama insan tabiatının haklarını ileri sürenler için yakışık almaz. Bunlar, Kralların halkın sahipleri değil hiz-

metçileri olduklarını bilirler, onun için de söylerler. Özgür ve yaygın düşünüşe göğsünüzü açın, Efendimiz. Üçüncü George adı tarih sayfasında bir leke olmasın. Britanyalı danışmanlar çevrenizi sarmıştır, fakat onların taraflar olduklarını hatırlayın. Aramızdan almadığınız ya da dayanıp size yol gösterecekleri yasalara karşı sorumlu olmadıkları için, Amerikan işlerine bağlı bakanınız yoktur. Bu yüzden, kendiniz ve halkınız için sizin düşünüp davranmanız gerekir. Doğru ve yanlış gibi büyük ilkeleri, her okuyan anlar; onları izlemek için, pek çok danışmanın yardımı istemez. Bütün yönetimi sanatı, dürüst olmak sanatının içindedir. Siz yalnız ödevinizi yapmayı erek edinin, insanlık başaramadıklarınızı hoş görecektir. İmparatorluğun bir bölümünün haklarını, bir başkasının aşırı isteklerine feda etmekte artık ısrar etmeyin, hepsine eşit ve tarafsız hak tanıyın. Herhangi bir yasa organından, bir başkasının erkinlik ve haklarını ihlâl edecek kararlar çıkmasın. Talih size, iyi düzenlenirse büyük olan bir imparatorluğun dengesini tutmak ödevini vermiştir. Efendimiz, sizin mutluluğunuzun ve gelecekteki ününüzün ve Büyük Britanya ile Amerika'nın bağlı olmalarının karşılıklı faydalarını devam ettirebilecek olan uyumun korunmasının belki de gözlemlerine dayanacağı büyük Amerikan kurulunuzun ögüdü, budur. Büyük Britanya'dan ayrılmak ne dileğimizdir ne de çıkarımız. Biz kendi hesabımıza, herkesin istemesi gereken asayişin yeniden kurulması için aklın kabul edebileceği her fedakârlığı yapmaya istekliyiz. Onlar da kendi paylarına, cömert bir plânda birliği kurmaya hazır olsunlar. Koşullarını söylesinler, ama âdil olsunlar. Onların kullanmaları için bizim yetiştirdiğimiz ve bizim için onların yaptıkları şeylerde, her ticaret yegînlemesini kabul etmek yetkisi bizimdir. Fakat, onların kullanamayacakları malları satmak ya da onların sağlayamayacakları istemleri karşılamak için, başka pazarlara gitmenizi önleneyeği düşünmesinler. Bizim kendi sınırlarımızın içindeki malların, yeryüzünde bizimkinden başka herhangi bir güç tarafından vergilenebileceğini yahut düzenlenebileceğini hiç akıllarına getirmesinler. Bizce can veren Tanrı, aynı zamanda erkinlik de vermiştir; zorun eli bunları yıkabilir, ama ayıramaz. Efendimiz, bu bizim iyice düşünülmüş son kararımızdır. Ve candan çabalarımızın sağlayabileceği yeterlik ile, bu büyük üzüntülerimize karşılık bulmak, ileride gelebilecek herhangi bir saldırıya karşı, Britanya Amerikasındaki uyruklarımızın zihinlerini teskin etmek, bütün imparatorluğun içinde kardeş sevgisi ve uyum kurmak için, işe karışmaktan kıvanç duymanız ve bunların, zamanın en son çağına kadar sürmesi, bütün Britanya Amerikasının en ateşli duasıdır.

IV. JEFFERSON'UN DİN ERKİNLİĞİ ÜSTÜNE GÖRÜŞLERİ

Zihin işlemlerinin de, beden etkenlikleri gibi, yasaların zorlamasına uyruk olduğu yolundaki yanlışlık, yeterince yok edilmemiş görünüyor. Biz yönetenler, yalnızca kendilerine teslim ettiğimiz tabii hakların üstünde yetki sahibidirler. Vicdan haklarımızı ise, hiç kimseye teslim etmedik, edemedik. Onlar için, Tanrı'mıza karşı sorumluyuz. Yönetimin meşru gücü, yalnızca başkalarına zararlı olabilecek etkenlikleri kapsar. Fakat, komşunun «yirmi tane Tanrı vardır» ya da «hiç Tanrı yoktur» demesi, bana zarar vermez. Bu, ne yankesiciliktir, ne de bacak kırıcılık. Bir yargılamada böyle bir kimsenin tanıklığına güvenilemez denecekse, anlattıklarımı kabul etmeyin, o utansın. Zorlamak, onu iki yüzlü ederek daha kötüleştirecek, ama hiç bir zaman daha doğru bir adam yapmayacaktır. Bu onu, yanlışlarında inatla sebat ettirir, düzeltmez. Yanılmaya karşı en iyi etkenler, akıl ve erkin araştırmadır. Dizginlerini koyuverirseniz, bunlar, yanlış olanları yargılamalarından ve soruşturmalarının sınavından geçirecek doğru dini destekleyeceklerdir. Bunlar, yanlışın ve yalnız yanlışın doğal düşmanlarıdır. Roma yönetimi erkin araştırmaya izin vermeseydi, Hıristiyanlık ortaya çıkamazdı. **Reformation** çağında erkin araştırma hoş görülmemiş olaydı, Hıristiyanlığın yolsuzlukları temizlenemezdi. Şimdi bu yasaklanırsa, meydana gelen yolsuzluklar korunmuş ve yenileri kışkırtılmış olacaktır. Yönetim bizim hangi ilaçları alacağımızı ve neleri yiyeceğimizi saptasaydı, bedenlerimizde, şimdi ruhlarımıza yapılan uygulanmış olurdu. Örneğin, Fransa'da Emetic (4), bir ilaç olarak; patates de bir besin olarak yasak edilmişlerdi. Yönetim, fizik alanda sistemler saptarken de ancak bu kadar yanılmazdır. Galileo yeryüzünün bir küre olduğunu onayladığı için En-

(4) Emetic : kusturucu bir ilaç adı.

gizisyona gönderilmişti; yönetimse yeryüzünün bir sofraya kadar düz olduğunu açıklamıştı ve Galileo yanlımasını bırakmaya zorlanmıştı. Yine de bu yanlışlık sonunda üstün geldi; yeryüzü küresel oldu ve Descartes, yörüngesinin çevresinde bir girdapla döndüğünü söyledi. Onun içinde yaşadığı yönetim, bu sorunun devletin yargı alanının içine girmediğini görece kadar akıllıydı, yoksa şimdiye hepimiz, devlet gücüyle girdaplara karışmış olurduk. Nitekim, girdapların yanlışlığı anlaşılmalı ve Newton'un çekim ilkesi akılla temellendirilerek, yönetimin işe karışıp da bunu zorunlu bir inanç konusu yapması durumunda olabileceğinden daha sağlam olarak kurulmuştur. Akıl ve deney özgür bırakılmış ve yanlışlık onların önünden kaçmıştır. Yönetimin desteğini gerektiren yalnız yanlışlıktır. Gerçek tek başına durabilir. Görüşleri baskı altında tutarsanız, kimi engizitör yapacaksınız? Yanılabilecek insanları; kötü tutkularla, kamu nedenleriyle olduğu kadar özellikleriyle de yönetilen insanları. Ve niye görüşleri baskı altında tutacaksınız? Tek biçimlilik yaratmak için. Fakat görüşlerin tek biçimliliği istenilir bir şey midir? Yüz ve boybos tek biçimliliğinden daha çok değil. Procrustes'in yatağını kullanın, öyleyse; büyüklerin küçükleri dövmeleleri tehlikesi olduğuna göre, büyükleri budayıp, küçükleri çekip uzatarak hepimizi bir boy yapın. Görüş başkallığı dinde faydalıdır. Çeşitli mezhepler, birbirlerinin üstünde **ensor morum** görevini görürler. Tek biçimlilik erişilebilir bir şey midir? Hıristiyanlığın ortaya çıkmasından beri milyonlarca suçsuz erkek, kadın ve çocuk yakılmış, işkenceye uğratılmış, cezaya çarptırılmış, hapse atılmıştır; yine de tek biçimliliğe doğru bir **inch** ilerleyememiştir. Baskının sonucu ne olmuştur? Dünyanın bir yarısını sersem, öbür yarısını iki yüzlü yapmak; bütün yeryüzünde kaballığı ve yanlışlığı desteklemek. Düşünelim ki, yeryüzünde yüz milyon insan yaşar ve bunlar yaklaşık olarak bin tane başka başka dine bağlıdırlar; bizimki de yalnızca bu binden biridir; yalnız bir tane doğru varsa ve bizimki, o doğru olan ise, öteki dokuz yüz doksan dokuz mezhebin, gerçeğin içinde toplandığını görmek isteriz. Fakat, böyle bir çoğunluğa karşı, bu, zor kullanarak sağlanamaz. Akıl ve inandırma, yegâne çıkar araçlarıdır. Bunlara yolu açmak için, erkin araştırma özgür kılınmalıdır; ama biz onu kendimize yasaklarken, başkalarının özgür kalmalarını nasıl isteriz? Bir engizitör, «fakat her devlet bir din tanımıştır» der. Ben derim ki, «aynı dini tanıyan iki devlet yoktur». Bu, tanımaların yanlışlığının bir tanıtı mıdır? Ama, kardeş devletlerimizden ikisi, Pennsylvania ile New York, hiç birini tanımaksızın çoktandır yaşıyorlar. Bunu yaptıklarında, deney yeni ve kuşkulandırıcıydı. Bu sorular, kavrayış sınırlarının ötesinde yanıtlandı. Bu devletler sonsuz geliştiler. Din, adamakıllı tutulmaktadır; evet, türlü çeşitleri vardır, ama hepsi

de yeterince iyidir. hepsi de barış ve düzeni korumaya yeterlidir; eğer ilkel-leri ahlâkı yıkmak yolunda olan bir mezhep türerse, sağ duyunun önü açıktır, devleti bununla uğraşmak sıkıntısına sokmadan, ölçüp biçer ve gülerek bu mezhebi kapı dışarı eder. Bu devletler, bizim astıklarımızdan daha çok suçlu asmamaktadırlar. Din ayrılıklarıyla, bizim olduğumuzdan daha çok rahatsız olmamaktadırlar. Tersine, onlardaki uyum eşsizdir ve bu uyumun varlığı, onların sınırsız hoş görürlüğünden başka bir şeye yorulamaz, çünkü bundan başka, yeryüzündeki bütün uluslardan ayrıldıkları bir koşul yoktur. Onlar, din ayrırılıklarını susturma yolunun, bunlara hiç bakmamak olduğu mutlu buluşuna varmışlardır. Biz de bu deneye yer verelim ve zaman çok geç olmadan, bu tiranlık yasalarından kurtulalım. Bizim bunlara karşı, zamanın ruhu sayesinde güven altına alınmış olduğumuz doğrudur. Bu ülke halkının, din görüşündeki sapıklıktan ötürü ölüm cezasına ya da Kutsal Üçleme'nin sırrını kavrayamamaktan ötürü üç yıllık bir hapse katlanmayacağından kuşku yok. Fakat, halkın ruhu yanılmaz mı, sürekli bir dayanak olabilir mi Bu, yönetim midir? Vazgeçtiğimiz hakların karşılığında gördüğümüz koruma, bu mudur? Hem, zamanın ruhu değişebilir, değişecektir. Yönetmenlerimiz bozulacak, halkımız boşverici olacaktır. Tek bir ukalâ, yargıç ve daha iyileri, onun kurbanları olabilir. Yönetmenlerimiz dürüst ve biz birlik olmuş iken, her esas hakkı bir hukuk temeliyle saptamanın zamanı olduğu, ne kadar söyense azdır. Bu savaşın sonucuyla birlikte, tepeden aşağıya doğru ineceğiz. Bundan sonra, her an desteklenmek için halka başvurmak gerekmeyecektir. Onun için, halk unutulacak ve halkın haklarına aldırılmayacaktır. Halk da, tek para yapmak yetisinden başkasını unutacak ve haklarının gereği gibi sayılmasını sağlamak için birlik olmayı hiç bir zaman düşünmeyecektir. O yüzden, bu savaşın sonunda sökülmeden duracak bağlar, gitgide daha da ağırlaştırılarak, haklarımız yeniden canlanacak ya da çırpınmalar arasında can verene kadar, üstümüzde uzun boylu kalacaktır.

Virginia üstüne Notlar, Soru XVII.

İKİNCİ BÖLÜM

I. ERKİN BİR YÖNETİMİN NİMETLERİ I. YÖNETİMİN AMACI : TABİİ HAKLARI KORUMAK VE HALKIN MUTLULUĞUNU GELİŞTİRMEK

Bağımsızlık Bildirgesinde söylendiği gibi, Jefferson yönetimi, halkın tabii haklarını korumak ve geliştirmek için bir araç saymıştır. Bu araç, «onların güvenlik ve mutlulukları» nı en iyi sağlayacak biçimde düzenlenmelidir.

Konvansiyonumuz şimdi bir yönetim biçimi kurmayı önerecek idiyse, delegelerini kısa bir süre için geri çağırarak, belki uygun düşerdi. Bu, çok ilgi çekici nitelikte ve herkesin sesini katmak isteyeceği bir iştir. Gerçekte, şu sıradaki tartışmaların bütün konusu budur; çünkü, bizim için gelecekte kötü bir yönetim kurulacaksa, suyun öte yanından bize sunulan kötü yönetim biçimini, riziko ve yarışma pahasına olmadan kabul etsek daha iyi olurdu.

Thomas Nelson'a, Philadelphia, 16 Mayıs 1776.

Deneyin, yalnız küçük Devletlerin cumhuriyete elverişli oldukları görünüşünü, Montesquieu'ya ve öteki siyasal yazarlara atfedilen bazı başka parlak yanımlarla birlikte, yalanlayacağımı sanıyorum. Belki de, âdil bir cumhuriyet sağlanmasının (zaten âdil haklarımızı güven altına almak için değil de, ne için yönetim kurmaya gideriz!), mahalli bencilliklerin büyük böneme hiç erişemeyecekleri kadar yaygın olmaya bağlı olduğu anlaşılacaktır,

ancak bu durumda, her belirli sorun için cumhuriyetin kurullarında, belirli çıkarılardan bağımsız olan ve bundan ötürü, adalet ilkelerine tek biçimli bir yürürlük tanıyan bir çoğunluk bulunabilir.

François d'Ivernois'ya, Monticello, 6 Şubat 1795.

«Erkinlik» ve «Cumhuriyet» terimlerinin zihne pekin bir fikir getirmeyecek kadar çok çeşitli olarak uygulandıklarını bilmekle birlikte, yine de bunları... tanımlamayı... deneyeceğim. Yayınlığının bütününe, erkinlik için, irademize uygun olarak engellenmemiş eylemdir diyeceğim; fakat doğru erkinlik, başkalarının eşit haklarıyla çevremize çizilmiş olan sınırların içinde irademize uygun olarak engellenmiş eylemdir. «Yasaların sınırları içinde» diye eklemiyorum, çünkü yasalar çok kere tiranın iradesidir ve bir bireyin hakları ihlâl edilince hep böyledir. İkinci olarak, salt bir cumhuriyet, olgun ve sağlam zihinli her üyenin, toplumun işlerinin yönetilmesine kişisel olarak katılmaya eşit hakkı olduğu bir toplum durumudur diyeceğim. Böyle bir kural, bir ordugâhın ya da küçük bir köyün sınırlarının dışında, besbelli ki uygulanamaz. Savılar, uzaklık ya da güç, onları temsilci kanalıyla iş görmeğe zorlayınca, yönetimleri, halâ kendi yaptıkları görevlerin çokluk ya da azlığı ve temsilciyle yapılanların temsilciyi atamak haklarının yalnızca **pro hac vice** yahut daha çok ya da daha az amaçlarla veya kısa ya da uzun süreler için olması oranında cumhuriyetçi olmaya devam eder.

Isaac H. Tiffany'ye, Monticello, 4 Nisan 1819.

Yasamaçılarımıza yetkilerinin sınırı yeteri kadar öğretilmemiştir: onların gerçek görevleri, bizim yalnız tabii hak ve ödevlerimizi göstermek ve zorlamak ve bunların hiç birini bizden almamaktır... Bir başkasının eşit haklarına saldırmaya hiç kimsenin tabii bir hakkı yoktur ve onu, yasaların yapmaktan alakoyacağı herşey bundan ibarettir: toplumun ihtiyaçlarına katkıda bulunmak herkes için tabii bir ödevdir; ve hiç kimsenin kendisiyle bir başkası arasında yargıçlık yapmağa tabii bir hakkı olmadığından, tarafsız bir üçüncü kişinin hakemliğine boyun eğmek herkesin tabii ödevidir. Yasalar bütün bunları gösterip zorlayınca, görevlerini yerine getirmiş olurlar; topluma girmekle herhangi bir tabii hakkımızdan vazgeçtiğimiz düşüncesi, büsbütün temelsizdir. Her yasanın bu ilkelerden biriyle incelenmesi, yasa-

macılarımızın işlerini çok azaltır ve belediye kurallarımızın topunu eşit derecede hafifletirdi.

Francis W. Gülmér'e, Monticello, 7 Haziran 1816.

Bir yasamacının tabiat yasalarına karşı yasalar yapması ve onları ölümün dehşetleriyle silâhlandırması; yalnız boşuna değil, fakat kötüdür de. Tabiat yasası, herkesi hapisshaneden kaçmaya çeker; bu yüzden cezaya uyruk tutulmamalıdır. Yasamacı, suçluyu duvarlarla engellesin, parşömenle değil.

Şimdiye Kadar Ölümle Cezalandırılan Olaylardaki, Suç ve Cezaları Oranlandırma Tasarısına Not.

Ex post facto yasaların tabii hakka karşı olduğu duygusu Birleşik Devletler'de o kadar kuvvetlidir ki, Devlet anayasalarından hiç biri değilse, pek azı bunu reddetmekten geri kalmıştır... Ayrıca, vatandaşın tabii hakkını kısan yasalar, ince hesaplarla en dar sınırları içinde tutulmalıdır.

(Özellikle İngiltere'de) bazıları, buluşların, onları bulanlara - ve yalnız kendi dirimleri boyunca değil, kalıtlarına da geçebilen - tabii ve tekelci bir hak verdiğini ileri sürmeğe kalkışmışlardır. Herhangi bir çeşit mülkiyetin kaynağının tabiatın çıkıp çıkmadığı söz götürür bir sorun iken, buluş sahiplerine doğal ve kalıtsal bir hak tanımak acaip olurdu. Hiç bir bireyin, tabii hak gereğince, örneğin bir dönüm toprakta ayrı bir mülkiyet olamayacağını, bu konuyu ciddilikle inceleyenler kabul etmektedirler. Gerçekten, evrensel bir yasa gereğince, yer değiştirilebilir olsun, yer değiştiremez olsun her şey bütün insanlara eşit derecede aittir ve genel olarak, o an için onu işgal edenin malıdır, fakat o kimse bu işgali kaldırıncaya mülkiyet de birlikte kalkar. Sürekli sahiplik, toplum yasasının bir armağanıdır ve toplumun gelişmesinin son zamanlarında ortaya çıkmıştır. Bu duruma göre, bir fikrin -bir birey beyninin geçici bir kaynaşvermesinin- üstünde, tabii hak gereğince, tekelci ve sürekli bir mülkiyet ileri sürülebilseydi, tuhaf kaçardı. Tabiat bir şeyi, tekelci mülkiyete, bütün ötekilerden daha elverişli yapmışsa, bu, düşünme gücünün fikir denilen eylemidir.

Isaac McPherson'a, Monticello, 13 Ağustos 1813.

Herhangi bir ülkede işlenmemiş topraklar ve işsiz fakirler varsa, mülkiyet yasalarının tabii hakkı ihlâl edecek kadar yayılmış olduğu besbellidir.

Rev. James Madison'a Fontainebleau, 28 Ekim 1785.

Milletin genel çıkarlarını kollamak ve bunların arasında, onların topraklarını başkalarının almalarından korumakla yükümlü olarak, tabiatın bütün insanlara birey ya da birlikte olarak verdiği bir hakkı, haksız yere almış mallarını kurtarmak hakkını onların adına kullandım.

W. C. C. Claiborne'a, Monticello, 3 Mayıs 1810.

Ne tabii hak ne de akıl, bir insanın bedenini borcundan ötürü sınırlanmaya uyruk kılar.

George Hammond'a, Philadelphia, 29 Mayıs 1792.

Toplumun amaçlarının, olağan yönetmenlerimize bütün haklarımızı teslim etmeyi gerektirmediği, çeşitli Devletlerde evrensel ve hemen hiç tartışılmayan bir görüş olmuştur; onların etkili bir yönetim sağlamaları için gerekli olmayan ve deneyin, ellerine verilirse hep ihlâl edeceklerini gösterdiği, hakkın belli bölümleri vardır; deneyin, yanlışlıklara karşı pek etkili ve ender olarak hakkı engelleyici olduğunu gösterdiği, yine de yönetme güçlerinin daima zayıflatmak ve kaldırmak yöneliminde oldukları belli korunma yollarıda vardır. Örneğin din erkinliği, birinci çeşittendir; jüriyle yargılama, **habeas corpus** yasaları, erkin basımevleri, ikinci çeşittendir.

Noah Webster'e, Philadelphia, 4 Aralık 1790.

Yönetime teslim edilmelerinin faydasız olduğu ve yine de, yönetimle-
rin ele geçirmeğe her zaman istekli buldukları haklar vardır. Bunlar, düşünmek ve düşündüklerimizi söz ya da yazıyla yaymak hakları, erkin ticaret hakkı ve kişisel erkinlik hakkıdır. Yönetimi iyice güvenilir olarak yürütmek için öyle araçlar vardır ki, onları değiştirmekte yasama organının hiç serbest bırakmamalıyız. Yeni Anayasa, yürütme ve yasama bölümlerinde bun-

ları sağlamış, ama yargıda sağlamamıştır. Halkın kendisiyle, yani jüriyle yargılamayı koymalıydı. Milletın hakları için tehlikeli olan ve bu hakları bütünü yönetmenlerinin insafına bırakan öyle araçlar vardır ki, yasamadan olsun yürütmeden olsun yönetmenlerin, bu araçları iyice tanımlanmış durumların dışında ayakta tutmaları önlenmelidir. Bu araçlardan biri, devamlı bir ordudur.

David Humphreys'e, Paris, 18 Mart 1789.

İnsan dirimini ve mutluluğunu yıkmak değil kollamak, iyi yönetimin ilk ve tek meşru ereğidir.

**Washington Bölgesindeki Maryland'm Cumhuriyeti-
çi Vatandaşlarına, Monticello, 31 Mart 1809.**

Uğraşmalarımın, hiç de az sevindirici olmayan bir bölümü, isteyen genç adamların çalışmalarını yönlendirmektir. Bunlar, gelir komşu köye yerleşirler, kitaplığınmdan faydalanırlar, bana danışır ve çevrenin bir bölümünü meydana getirirler. Okuyucularımı öğütlerken, dikkatlerini, bütün bilimin ana amaçları olan insan erkinliği ve mutluluğunda tutmaya çalışırım ki, ülkelerinin kurullarında ve yönetiminde bir pay alacaklarına göre, bütün meşru yönetimlerin temeli olan bu amaçları her zaman göz önünde bulundursunlar.

Thaddeus Kosciusko'ya, Monticello, 26 Şubat 1810.

Uygar yönetim, toplum olarak birleşmenin tek amacı olduğundan, bunun idaresi ortak rızayla yönetilmelidir. Her yönetim çeşidinin özel ilkeleri vardır. Bizimki belki de evrendeki başka herhangi birinden daha da gariptir. Bu, İngiliz anayasasının en erkin ilkelerinin tabii hak ve tabii akıldan çıkarılan başkalarıyla bir birleşimidir.

Virginia üstüne Notlar, SoruVIII.

Yönetim kurmanın tek doğru amacı, o kurumun altında toplanan genel kütle için, olabilecek en büyük mutluluğu sağlamaktır.

Francis A. Vanderkemp'e, Monticello, 22 Mart 1812.

[Louisiana'yı satın almakla yapılan] bu toprak oyununa, bizimki kadar erkin ve ekonomik bir yönetimi yaymanın, izlenmesi gereken kütle mutluluğu için büyük bir kazanç olacağı düşüncesiyle baktığımı itiraf ederim. Bir konfederasyon olarak kalmamızın ya da Atlantik ve Mississipi konfederasyonlarına bölünmemizin, taraflardan herhangi birinin mutluluğu için pek önemli olacağını sanmıyorum.

Joseph Priestley'e, Washington, 29 Ocak 1804.

Yeni Devletler bakımından soru açıkça şöyle konmalıdır: Dağların ötesindeki bölge, Birliğin denizci Devletlerinde oturan halkın en büyük ve en kestirmeden yararına nasıl kullanılabilir; yalnız iki ya da üç Devlete dağıtmak söz konusu edilseydi, plân daha akla yakın olurdu. Bu görüşe karşı bile, onu en azından şüpheli kılabilen bir şey söylenebilir. Fakat o, iyi inanın bizi tartışmaktan alakoyduğu bir sorundur. Bu durum, sorunu dosdoğru ortaya koymamızı gerektirir. Birliğin bölgeleri, oralarda oturan halka en büyük mutluluğu sağlayacak biçimde nasıl dağıtılabilir ... Onlar, orta büyüklükteki Devletlerde yalnız daha mutlu olmakla kalmayacaklardır; bu, onların düzenli bir toplum olarak var olabilmelerinin tek yoludur.

James Monroe'ya, Paris, Haziran 1786.

Kral o zaman (1789'da, XVI. Louis) uzlaşıp, din özgürlüğünü, basın özgürlüğünü, jüriyle yargılamayı, **habeas corpus**'u ve temsile dayanan bir yasa organını kabul edecekti. Ben bunları, erkin yönetimi meydana getiren temeller sayıyorum ve yürütme organının kuruluşu önce bilgelik ve hıfzıssıkretlik sağlayabileceği için, ama ikinci olarak da bu temellerin korunmasını kolaylayıp savınabileceği için ilgi çekicidir.

Pierre Samuel Dupont de Nemours'a, Monticello, 28 Şubat 1815.

Kendimiz erkinliğin ve düzenliğin birleşmiş nimetlerini elimizde tutarken, bunun aynını — hiç birine, insanın ne olması gerektiğinin örneklerini veren uygar ulusların ilki olan sizinkinden (Yunanistan) çok olmamak üzere — başka ülkelere de dileriz. Onların çağına ve ülkesine uymuş olan yönetim biçimleri, günümüzde ne uygulanabilir ne de taklit edilebilir; ancak bunların lehinde ön yargıları olmak sizin halkınız için yeteri kadar tabiidir. Dünyanın şartları, o sistem için pek çok değişmiştir... Şimdi, insanın eşit haklarının ve her bireyin mutluluğunun, yönetimin tek meşru amacı olduğu açıklamaktadır. Yeni zamantar, bu hakları güven altına alabilecek yegâne yolu da bulmuş olmak gibi açık bir avantaja sahiptir. Bu yol, bizzat değil, kendilerinin - yani, olgunluk yaşında ve aklı başında olup da, kesesi ya da bedeniyle ülkesinin desteklenmesine katkıda bulunan herkesin - seçtiği temsilcilerin aracılığıyla, halk tarafından yönetilmektedir.

Adamantios Coray'a, Monticello, 31 Ekim 1823.

2. Kölelik : Tabii Hakkın Bir İhlâli

Mutluluğu izlemek ve erkinlik için tabii hakkın, kölelik kurumundan daha büyük bir ihlâli olamazdı. Dirimi boyunca Jefferson, bu bağlama sisteminin kaldırılmasının yorulmaz bir savunucusu olmuştur. Köleliğe karşı acı bir saldırı bölümü, Jefferson'un Bağımsızlık Bildirgesi tasarısından Kongre'ce çıkarılmıştı. Onun Virginia için yasama ıslâhatı plânında, belli bir tarihten sonra doğan bütün insanların erkin olmaları yolunda bir hüküm vardı. Kuzeybatı Bölgesinde köleliği yasaklamak önergesi Kongre'de bir tek oyla başarısızlığa uğramıştı. Virginia üstüne Notlarını yayınlamakta duraklaması da, içindeki köleliğe karşı sözlerin, Güney'in bu «garip kurum»unun ömrünü uzatabilecek tepkiler doğurmasından korktuğu içindi.

Efendiyle köle arasındaki bütün alış-veriş, en güçlü tutkuların -bir yandan en sürekli despotluğun ve öte yandan en aşağılayıcı boyun eğmelerin- durup dinlenmeden yürütülmesidir... Bu koşullar altında, tavırlarını ve ahlâkını bozmadan saklayabilen adam bir ucube olmalıdır. Ve böylelikle, vatandaşlarının bir yarısını ötekilerin haklarını çiğnemesine izin vererek, onları despota bunları düşmana döndüren, bir bölümün ahlâkını ötekinin **amor patrie'sini** yıkan bir devlet adamı ne kadar nefretle yüklenmiş olsa gerektir! Çünkü, bir kölenin bu dünyada bir ülkesi olabilirse, yaşamak ve bir başkasına çalışmak için doğduğu ülkedense başka bir ülke olmalıdır... Ve bir milletin erkinlikleri, bunların tek sağlam temelini, bu erkinliklerin Tanrı'nın bir armağanı olduğu - ve O'nun gazabı dışında ihlâl edilemeyecekleri - yolundaki halkın zihninde yaşayan inancı kaldırırsak, güven al-

ında sayılabilir mi? Gerçekten, Tanrı'nın adil olduğunu, O'nun adaletinin ebediyen uyuyamayacağını; sayıları, tabiatı ve tabiatın yalnızca talih tekerleğinin bir dönüşü demek olduğunu gözönünde tutarak, durumların bir yer değiştirivermesinin olanaklı işler arasında bulunduğunu ve tabiat-üstü bir karışmayla olası olabileceğini düşündükçe, ülkem için titriyorum. Kadiri - mutlak'ın bu gibi bir yarışmada bizim yanımızı tutacak bir niteliği yoktur.

Virginia üstüne Notlar, Soru XVIII.

Haylidir gazete okumayı ya da kamu işleriyle ilgilenmeyi, iyi ellerde olduklarına güvenerek ve uzağında olmadığım bir kıyıya giden gemimizde bir yolcu olmakla yetinerek, bırakmışım. Fakat bu önemli sorun Missouri (1) geceleyin bir yangın çanı gibi beni uyandırdı ve içim dehşetle doldurdu. Bunu hemen, Birliğin sonunu haber veren bir ses saydım. Evet, bu an için susturuldu. Fakat bu, yalnızca bir geriye bırakmadır, son bir yargı değildir. Belirli bir ahlak ve siyasal ilkesiyle birlikte olan bir coğrafya çizgisi, bir kere konulup da insanların kızgın tutkularına karşı tutulunca hiç bozulmayacak ve her yeni hiddet, onu gittikçe daha derin kılacaktır. Bilincine vararak şunu söyleyebilirim ki, bizi bu ağır eksiklikten herhangi bir çıkar yolla kurtarmak için, yeryüzünde benim yapabileceğimden daha büyük fedakârlık yapacak hiç kimse yoktur. Bu yolla genel bir kurtarma ve vatan dışına çıkarma sağlanabileceksen, bu mülkiyet çeşidinin (yanlış olarak böyle denmektedir) bırakılması, benim bir ikinci kere düşünmemi gerektirmeyecek kadar önemsiz bir şeydir: ve sanırım, yavaş yavaş ve gerekli fedakârlıklarla bu sağlanabilir. Fakat, biz bu durumuyla, kurdu kulaklarından yakalamış gibiyiz, ne tutabiliriz ne de güvenip bırakabiliriz. Adalet bir kefededir, kendini-korumak ötekinde...

Şimdi, 1776 kuşağının, kendi-kendini- yöentim ve ülkelerine mutluluk kazandırmak için, kendilerini boşuna feda etmeleri, oğullarının akılsız ve

(1) Jefferson'u telâsa düşüren Missouri sorunu, bir Devleti Birliğe kabul ederken, köleliğe karşı herhangi bir sınırlama konulup konulmayacağını tartışılmasıydı. 1820'deki «Missouri Uzlaşması», Maine'in bir erkinlik Devleti ve Missouri'nin bir kölelik Devleti olarak kabul edilmesine, Louisiana'nın satın alınan topraklarının 36°30 N. enleminin kuzeyindeki kalan bütün bölgelerde kölelik ebediyen yasaklanmak şartıyla, yetki vermişti. Jefferson, «Kongre, Devletlerde otururları, Devletlerin içinde düzenlemeğe yetkiliyse, bu yetki, herkesin erkin olduğunu bildirmek üzere, bir kere daha kullanılacaktır» diye düşünüyordu.

degersiz tutkuları yüzünden bir yana atılacaktır inancı ile öleceğime üzülüyorum; ve tek tesellim, bunun üstüne ağlamaya ömrümün yetmeyeceği olmaktadır. Bölünme yerine birleşme ile sağlanabileceği daha akla yakın olan soyut bir ilkenin karşısında, bir yana atacakları nimetleri, tutkularından uzak olarak tartılsalar; kendileri için intihar, dünyanın umutları için ihanet olan bu işi yapmadan bir duraklardı.

John Holmes'e, Monticello, 22 Nisan 1820.

Bu konu [kölelik]... zaman, yer ve durum, yararlı bir etki yapmaya elverişli olmadıkça, görüşlerimi açıklamaktan kendimi alakoyduğum bir konudur. Haklı bir dava, çok kere, düşmanlarının savlarından, taraftarlarının zamansız çabalarından zarar götür. Başkalarının iradesine dayanan sorunlarda, inandırma, sebat ve sabır, en iyi avukatlardır. Bu durumun gerektirdiği kamu oyundaki devrimin, bir günde ya da belki bir çağda olacağı umulmamalıdır. Fakat, herşeyin ölümünü gören zaman, bu kötülüğün de ölümünü görecektir. Benim dileklerim kamudan kırk yıl ileride olmuştur. Onları kırk kere tekrarlasaydım, yalnızca, çökiciliklerini daha kaybetmiş ve daha yıpranmış olurlardı. Bu dileklerimin gerçekleştiğini görmeğe ömrüm yetmeyecek, ama onlar benimle ölmeyecekler. Fakat, ister yaşayım ister öleyim, hep en ateşli dualarımda olacaklar.

James Heaton'a, Monticello, 20 Mayıs 1826.

II. YÖNETİM BİÇİMİNİN HALKIN MUTLULUĞU ÜSTÜNE ETKİSİ

Kalıtımsal Yönetimin Kötülükleri ve Cumhuriyetçi Yönetimin Faydaları

Amerika'daki koşulların Avrupa'dakilerle karşılaştırılması; Jefferson'un halkın mutluluğunu sağlayacak bir araç olarak cumhuriyetçi yönetimin üstün erdemleriyle ilgili inançlarını sağlamlamıştır. Jefferson, halkı ayaklanmaya zorlayan kalıtımsal ve baskıcı yönetimlerin kötülüklerini işaretleyerek, bu gibi ayaklanmaları karşılama yolunun; halkın acısını çektiğini, karşılama yolunun; halkın acısını çektiğini, haksızlıkları kaldırmak ve eğer ayaklanma, gerçekte var olmayan uydurma bir haklılık sanısından ileri gelmişse, onları aydınlatmak ve eğitmek olduğu üstünde ısrarla durmuştur. Yönetime karşı gelen böyle bir direnme için verilecek cezalar; halkı, haklarının ihlali edildiğini doğrulamaya götürecek kadar sert olmamalıdır.

Nasıl olup da, böyle iyi bir halkın; böyle iyi bir Kral, genel olarak böyle güzel düzenlenmiş idareciler, böyle tatlı bir iklim ve böyle verimli bir toprakla, bir tek kötü yönetim biçimi belâsı yüzünden, insan mutluluğunu meydana getirmekte bu kadar etkisiz olduğunu anlamak cidden güçtür. Fakat gerçek budur. Yönetmenlerinin yumuşaklığına rağmen, yönetim biçiminin kötülükleri halkı toz olana kadar öğütmüştür. Fransa'da bulunduğu sanılan yirmi milyon halkın on dokuz milyonunun, insan varlığının her

alanında, bütün Birleşik Devletler'in en aşağı durumdaki bireyinden daha aşağı ve daha yoksun olduğu kanısındayım.

Mrs. Elizabeth Trist'e, Paris, 18 Ağustos 1785.

Hollanda'nın şimdiki yoksullukları, bize ne dersler veriyor? - Herhangi bir çeşit kalımsal görevli asla olmasın; bir vatandaş krallarla birlik olmaya asla bırakılmasın; iç ayrılıkları çözmeye yabancı milletler asla çağırılmasın; herhangi bir milletin bizim için kendini savaşa sokacağı asla düşünülmesin, v.b.

John Adams'a, Paris, 28 Eylül 1787.

Zengin bir ülkenin, uzun bir zaman erkin bir ülke kalamayacağı, ne zalim bir düşüncedir.

Gezi Notları (1788 Mart)

Avrupa'da okumuş ya da okunmuş bir kimsenin, o kurum [Cincinnati] (1) üstüne düşüncelerini açıklayıp da, onu yönetimlerimiz için onur kırıcı ve yıkıcı saymadığını hiç duymadım ve buraya vardığımdan beri çıkan yazılardan onun sözünü eden hepsi, şimdi düzeltilmiş haliyle bile, onu, gelişip bir gün, yetiştirdiğimiz dokuyu parçalayacak bir mikrop saymıştır. Kafamda yalnızca Amerikan fikirleri varken, bunu iyice kavrayamadım. Fakat itiraf ederim ki, Avrupa'da gördüklerim beni de bu görüşe getirdi; o gün bir miktar uzakta ve belki de dirimlerimizin süresinin ötesinde olabilir, ama yine de, bu kurumdan geriye bırakılan bir tek tel, yönetimlerimizimizin biçimini dünyanın en iyisinden en kötüsüne döndürecek bir kalımsal aristokrasi yaratınca mutlak gelecektir. Bu feci kaynaktan fıskıran kötülük kütlesini tanımak için, insan Fransa'da olmalı; en güzel toprağın, en güzel iklimin, en tam devletin, en iyi halk karakterinin ve yeryüzünün bü-

(1) Adını Roma'lı Cincinnatus'tan alan Cincinnati, Devrim sırasında Birleşik Devletler Ordusunda hizmet eden eski subayların derneğiydi. Jefferson, bu kurumun kalımsal bir aristokrasinin kurulmasıyla sonuçlanacağından korkuyordu. Washington, Cincinnati derneğinin bir üyesiydi.

tün avantajlarının, bu musibetin, bu ülke halkının yirmi beşte yirmi dördü için var olmayı bir belâ yapmasını önlemäge yetersiz kalışını görmeli.

George Washington'a, Paris, 14 Kasım 1786.

Din Erkinliği Yasamız fazlasıyla beğenildi. Bir çok Avrupa uluslarının bu sarayda bulunan elçi ve bakanları benden kendi egemenlerine göndermek için nüshalar istediler ve metnin bütünü, şimdi baskıda olan çeşitli kitaplarda -bu arada yeni *Encyclopédie*'de- yer aldı. Bilgisizliğin, boş inanların, yoksulluğun, beden ve zihin baskısının her biçiminin, halk kütlesine kurtulmaları hiç umulmayacak kadar sağlamlıkla yerleştirildiği o ülkelerde bile, bunun iyilik yaratacağını santıyorum. Avrupa'nın bütün egemenleri, uyruklarının zihinlerini şimdiki bilgisizliklerinden ve ön yargularından arıtmak için çalışmaya koyulsalar ve şimdi karşıtını yapmakta gösterdikleri gayretin aynını gösterecekler, bin yıl onları bizim halkımızın yerleşmekte olduğu yüksek seviyeye getirmez. Bunca enli bir okyanusun engelliğiyle babalarının topluluğundan ayrılmamış ve gerek onların gerekse eski dünyanın başka halklarının kirlitici etkilerinden uzak tutulmamış olsalardı, bizimki de halkın sağ duyusunun denetimini altına bu kadar güzel girmezdi. Bunun değerini anlamak için, buradaki eksikliğini görmeli. Halka bilgiyi yaymak bakımından, bütün yasalar sistemimizin en önemli tasarısı budur, santıyorum. Erkinliğin ve mutluluğun korunması için, bundan başka güvenli temel bulunamaz. Eğer, herhangi bir kimse, kralların, soylularını düşünürse, onu buraya yollayın. Bu insan tasvirlerinin, halk kütlesinin mutluluğuna karşı aşağılık bir fesat olduklarını, burada kendi gözleriyle görecekler. Yeryüzündeki en iyi toprağa, göğün altındaki en güzel iklime ve insan tabiatının elverdiği en neşeli ve sevimli karaktere sahip en iyisinden bir halka rağmen, onların etkilerinin herşeye kadir oluşu, hiç bir yerde, özellikle kralların, papazların ve soyluların yüzünden ve yalnız bunların yüzünden, çevresini tabiatın bunca nimetlerinin sardığı böyle bir halkın yoksullukla yüklendiği bu ülkeden daha iyi tanıtılamaz. Bilgisizliğe karşı, aziz Efendim, bir seferberlik açılmasını öğütleyin. Halkı eğitime yasanı kurun ve düzenleyin. Yurttaşlarımız bilsinler ki, bu kötülüklere karşı bizi yalnız halk koruyabilir ve bu amaçla ödenecek vergi, halkı bilgisizlik içinde bırakırsak aramızda yükselecek olan krallara, papazlara ve soylulara verilecek olanın binde birinden çok değerlidir.

George Wythe'e, Paris, 13 Ağustos 1786.

Yönetimsiz yaşayan (Kızılderililer gibi) toplumların, genel kütleleri içinde. Avrupa yönetimleri altında yaşayanlardan sonsuz kere daha yüksek bir mutuluk duyduklarına inanıyorum. Öncekilerde, kamu oyu yasa yerini tutar ve davranışları, yasaların her yerde her zaman sınırladıkları kadar güçlülükle sınırlar. Sonrakiler, yönetmek kisvesi altında uluslarını iki sınıfa bölmüşlerdir: kurtlar ve koyunlar. Mübalağa etmiyorum. Bu, Avrupa'nın gerçek tablosudur. Onun için, halkımızın ruhunu besleyin ve dikkatini canlı tutun. Yanlışlarına karşı çok sert olmayın, onları aydınlatarak düzeltin. Bir kere, kamu işlerine olan ilgilerini kaybederlerse, siz ve ben, Kongre ve Meclisler, Yargıçlar ve Yönetmenler hep kurt oluruz. Galiba bu, bireysel ayrıklara rağmen, genel tabiatımızın yasası gereğidir ve deney insanın hemcinsini yiyen tek hayvan olduğunu gösterir; böyle diyorum, çünkü Avrupa'nın yönetimleri ve genel olarak zenginlerin fakirleri avlamaları için daha yumuşak terimler kullanamam.

Edward Carrington'a, Paris, 16 Ocak 1787.

Doğu devletlerindeki son karışıklıklar üstüne duygularınızı öğrenmek için sabırsızlanıyorum. Gördüğüm kadarı, vahim sonuçlar çıkaracağına benzemiyor. O devletler ticaret kanallarının durdurulmasının sıkıntısını çekmişler, halâ başka yollar bulamamışlardır. Bu parayı kıtlaştırmış ve halkı tedirgin etmiş olmalıdır. Bu tedirginlik, hiç mazur görülmemeyecek işlere yol açmıştır, fakat yönetimlerinin sertliklere kaymalarına sebep olmayacaklarını umarım. Yönetimi ellerinde tutanların kamu işlerini idare etmekte dürüst davrandıklarını bilincine varmış olmaları, belki büyük bir infial uyandırabilir ve korkunun umuda üstün geldiği karakterli kimseler, bu düzensizlik durumlarından çok şeyler çıkarabilirler. Onlar, hemencecik, tabiatın insanı güce dayanandan başka yönetimler için elverişsiz yarattığına hükmedebilirler; bu ne gerçekte temellenmiş bir sonuçtur, ne de deneyde. Toplumlar birbirlerinden yeterince ayrılabilen üç biçimde var olurlar: (1) Kızılderililerimizin arasında olduğu gibi, yönetimsiz olarak; (2) biraz İngiltere'de ve daha çok bizim Devletlerde olduğu gibi, herkesin iradesinin adil bir etki yaptığı yönetimlerle; (3) bütün öteki krallıklarda ve öteki cumhuriyetlerin çoğunda olduğu gibi, güce dayanan yönetimler altında. Bu sonuçlarda yaşamının nasıl bir belâ olduğu hakkında bir fikir edinmek için, onları görmek gerekir. Bu, kurtların koyunlar üstünde yönetim yapmasıdır. İlk biçimin en iyi olmaması, benim kafamda pek açık olmayan bir sorundur. Fakat bunun, büyük bir nüfusla uzlaşmayacağını sanıyorum.

İkinci durumda bir çok iyi yanlar vardır. İnsanlığın kütlesi bunun altında, değerli bir ölçüde erkinlik ve mutluluktan faydalanır. Bunun da, en belli başlısı heyecan olmak üzere, kendine özgü kötülükleri vardır. Fakat bunun ağırlığı, krallığın baskılarıyla tartılırsa, hiç derecesinde kalır. **Mal'o periculoſam libertatem quam quietam ſervitutem.** (2) Bu kötülükten bile iyilik çıkar. Bu, yönetimin soysuzlaşmasını önler ve kamusal işlere genel ilgiyi çeker. Ara sıra küçük bir ayaklanmayı iyi bir şey ve politik dünyada, fizikteki fırtınalar gibi zorunlu sayıyorum. Başarısız ayaklanmalar, gerçekten, çok kere, bunları çıkaran halkın haklarının çiğnenmesine yol açar. Bu gerçeğin bir gözlemlenmesi, dürüst cumhuriyetçi yönetmenleri, ayaklanmaları cezalandırmada, onların büsbütün cesaretlerini kırmayacak kadar yumuşak olmaya zorlamalıdır. Bu, yönetimin sağlığı için gerekli bir ilâçtır.

James Madison'a, Paris, 30 Ocak 1787.

Yönetimlerimizin, federal olsun ötekî türlü olsun, enerji istedikleri; bireylerin de, Devletlerin de yanlışlık yapmalarını önlemenin güç olduğu söylenmiştir. Bu doğrudur ve o durum bir uygunsuzluktur. Öbür yandan, mutlak yönetimlerin bir silâhli kuvvetten çıkardıkları; her vatandaşın göğsüne sürekli olarak dayanan süngünün etkisi olan ve mezarın sessizliğini pek çok andıran enerjinin de, uygunsuzlukları olduğu kabul edilmelidir. İkisini tartıyoruz ve birincisine boyun eğmeği daha iyi buluyoruz. Aramızdaki vatandaşların cezasız kalarak işledikleri hataları, başka ülkelerde egemenin işledikleriyle karşılaştırm; sonuçlarının, çok daha fazla, zihin üstüne çok daha baskıcı ve insanın sayınması için çok daha alçaltıcı oldukları görülecektir.

Jean Nicolas Démeunier'e, Paris, 24 Ocak 1786.

Çok enerjili bir yönetimin dostu olmadığını benimsiyorum. Bu, daima baskıcıdır. Gerçekten, halkın pahasına yönetmenlere keyfilik verir. Massachusetts'teki (3) son ayaklanma, vermesi gerektiğini sandığımdan daha

(2) Tehlikeli erkinliği, sakin köleliğe yeg tutarım.

(3) Muhafazakârlar, Massachusetts'teki Shays Ayaklanmasıyla hayli sarsılmış - lardı. Yüksek vergiler ve güç zamanlar, Devrim savaşının eski bir subayı olan Daniel Shays'in önderlik ettiği bir grup âsinin, arttırmaları ve şerifliklerin satışını önlemek için, mahkemeleri çalışmaktan alakoymasına yol açmıştır. (1932 Buhranında, Iowa'lı çiftçiler, tıpkı bunun gibi, yargı organının işlemesine karışmışlardı.)

çok endişe verdi. Hesaplayın: on üç devlette on bir yıllık bir süre boyunca bir ayaklanma, her Devlet için bir buçuk yüzyılda bir tane eder. Hiç bir ülke bir ayaklanma olmadan bunca zaman geçiremez. Ne de yönetimin elindeki gücün derecesi, ayaklanmaları önler. İktidarının elinin bizdekinden daha ağır olduğu İngiltere’de, bir başkaldırma olmadan geçen yarım düzine yıl azdır. Montesquieu’nun dediği gibi, bu elin, başka ülkelerden daha da ağır, fakat daha az despotik olduğu Fransa’da, burada kaldığım üç yıl süresince üç tane ayaklanma oldu, her birinde Massachusetts’tekinden daha büyük sayılar işe girişti ve çok daha fazla kan döküldü. Despotun başıyla bir işaretinin ölüm demek olduğu Türkiye’de, başkaldırmalar her günün olayıdır. Buralarda düzene karşı gelenlerin vahşi yıkıcılıklarını, bizimkilerin ümitsizliği ve neredeyse kendiliğinden sönüşüyle bir daha karşılaştırım. Ve sonunda, barışın en iyi, yönetime enerji mi yoksa halka bilgi mi vermekle korunabileceğini söyleyin. Bu sonuncusu, yönetimin en güvenilir ve en meşru makinasıdır. Halkın bütün kütesine eğitim ve öğretim verin. Onların, barışı ve düzeni korumanın kendi faydalarına olduğunu görmelerini sağlayın; bunları koruyacaklardır. Ve onları, buna inandırmak, pek yüksek ölçüde bir eğitim gerektirmez. Onlar, erkinliğimizin korunması için tek güvenli dayanaktır.

James Madison’a, Paris, 20 Aralık 1787.

Amerika’da çıkan gürültülerin, bildiğim kadarıyla, tehdit edici bir yanı yoktur. Bunlar, halkın yeteri kadar erkinliği olduğunun bir tanıtıdır ve onların, ellerindekinden daha az erkinlikleri olmasını isteyemezdim. Halk kütesinin mutluluğu, ara sıra küçük bir fırtına ya da biraz kan pahasına sağlanabilirse, bu değerli bir alış veriş olur.

Ezra Stiles’e, Paris, 24 Aralık 1786.

Böyle bir ayaklanmadan (Shays Ayaklanması) yoksun olarak yirmi yılın geçmesini Tanrı esirgesin. Halk bütünüyle ve her zaman, iyice bilgili olamaz. Yanılan bölüm, yanlış kavradıkları olayların önemi oranında hoşnutsuz olacaktır. Bu gibi yanlış kavramalar altında sakin kalırlarsa; bu, kamu erkinliğinin ölümünün habercisi olan bir uyusukluktur. On bir yıldır bağımsız olan on üç devletimiz var. Bir tek ayaklanma oldu. Bu, her devlet için bir buçuk yüzyılda bir ayaklanma eder. Bundan önce hangi ülke,

bir ayaklanma olmadan bir buçuk yüzyıl var olmuştur? Ve yönetmenleri, halkın direnme ruhunu koruduğundan haberdar edilmezlerse, hangi ülke erkinliklerini koruyabilir? Bırakın, silâha sarılsınlar. Yapılacak şey, onları olayların doğrusuna getirmek, affetmek ve barışa ulaştırmaktır. Bir ya da iki yüzyılda bir kaç canın yok olması nedir ki? Erkinlik ağacı, vatanseverlerin ve tiranların kanıyla zaman zaman sulanmalıdır. Bu, onun doğal gübresidir. Konvansiyonumuz, Massachusetts'teki başkaldırmadan pek çok etki aldı ve tavuk bahçesini düzenli tutmak için çarçabuk bir korkuluk dikmeğe kalktı.

William S. Smith'e, Paris, 13 Kasım 1787.

III. BİR AMERİKAN SİSTEMİ

Eski Dünya yönetimlerine özgü, bitmez tükenmez savaşlar ve baskılar yerine, Jefferson Amerika'da «halka değer vermeği» temel sayan, barışın ve verimliliğin gelişebileceği, «akla dayanan bir yönetimin güce dayanandan daha iyi olduğunu» dünyaya gösterecek bir politikayla yeni bir sistemin kurulmasını erek edinmiştir.

Hiç bir şey, Amerika'nın kendini Avrupa sistemlerinden ayırması ve kendine özgü bir sistem kurması kadar önemli değildir. Bizim koşullarımız, amaçlarımız, çıkarlarımız onlarinkilerden başkadır; politikamızın ilkeleri de böyle olmalıdır. Barışın ve adaletin, Amerikan toplumlarının kutup yıldızları olmalarını istiyorsak, kürenin o çeyreğine karışmaktan çekinmeliyiz.

Joseph Correa de Serra'ya, Monticello, 24 Ekim 1820.

... Kongreyi ya da arkadaşlarımı, Avrupa politikasının bu ayrıntılarıyla sıklıyım diye, çok kere kuşkuluyorum. Biliyorum ki, bunlar Amerika'da, insanın burada kendisini ayıramadığı ilgiyi çekmezler. Avrupa işlerine karışmamanın, bizim için bir kural olduğunu da biliyorum ve bunu doğru buluyorum. Yine de onları bilmemiz gerekir, sanırım. Türkler de, bu kıtanın karmaşık kavgalarına karışmamak konusunda aynı kuralı uygulamışlardır. Fakat, onlar akılsızlık ederek, bunların cahili kalmayı da yeğlenmişlerdir.

Edward Carrington'a, Paris, 21 Aralık 1789.

Avrupa uluslarından ve onları birbirlerine sokan siyasal çıkarlardan geniş bir okyanusla ayrılmış olarak, ticaretimizi ve dostluğumuzu onlara ve onlarınkini bize faydalı kılan üretim ve isteklerin karşısında, ne bize saldır- mak onlardan herhangi birinin çıkarına olabilir, ne de onları rahatsız et- mek bizim çıkarımıza. Tabiatın bize bağışladığı, yabancıların çarpışmalarından uzakta, çalışma, barış ve mutluluk yollarını izlemek, genel dostluğu geliştirmek ve çıkar çatışmalarını güctense aklın hakemliğinin önüne getir- mek fırsatını, bu durumun büyük nimetlerini bir yana atsaydık, çok akıl- sızlık etmiş olurduk.

Üçüncü Yıllık Bildiri, 17 Ekim 1803.

Mr. Correa (4) burada, bize veda ziyaretini yapıyor... Onunla bir çok konuşmalarımızdan sonra, bütün Amerikan ulusları arasında yakın bir kar- deşliğin faydalarını ve onların Avrupa'nunkinden büsbütün bağımsız ve iliş- kisiz bir Amerikan politika sisteminin içinde birleşmelerinin önemini gör- düğünü ve yeni yerinde, bunları geliştireceğini umarım. İki yarımküreyi ayıran okyanusun boyunca bir bölme boylamını resmen isteyeceğimiz gün uzak değildir; ne bu yanda bir Avrupa silâhi, ne de öte yanda bir Amerikan silâhi işitilecek ve Avrupa'daki iç savaşların kızgınlığı sırasında, bizim böl- gelerimizde aslanla kuzu barış içinde birlikte yatacaklardır. Avrupa'daki nüfus aşırılığı ve yer yokluğu, onların görüşünce, sayıların aşırılığını gi- dermek için gerekli olan savaşa yol açmaktadır. Burada, yer boldur, nüfus seyrek ve fazla toprakların dirim ve mutluluk araçlarını sunduğu insan- ların çoğalmaları için gerekli olan barış vardır. Bu duruma göre, toplumun ilkeleri orada ve burada kökten başka başkadırlar ve her Amerikan vatan- severinin, her iki Amerika'nın karalarında ve denizlerinde, Avrupa'nın yırtıcı ve kanlı yarışmalarını önlemek temel politikasını gözden kaçırmaya- cağını umarım. Bu birliğin başladığını görmek istiyorum.

William Short'a, Monticello, 4 Ağustos 1820.

(4) Portekizli diplomat ve botanikçi Joseph F. Correay Serra, Jefferson'un sev- diği bir arkadaşıydı.

Şimdi Avrupa'yı kaynaştıran sorun (5), bağımsız bir ulusa yönetiminin biçimini dikte etmek var sayımı, öylesine bir küstahlık, öylesine bir gaddarlıktır ki, ahlâk duygusu kadar kızgınlık da, birine bütün taraf tutmalarımızı ve dualarımızı, ötekine karşı eşit derecede lânetlerimizi sıralar. Bütün uluslar, bir bölüme olan sempatilerini ve ötekinin davranışından tiksintmelerini birbirlerine cesurluk ve açıklıkla bildirmeğe borçlu değiller midir, gerçekten bilmiyorum. Fakat bundan öteye gitmemek zorundayız ve gerçekte, dünyanın hatırı için, bu korkunç birliğin kıskançlıklarını çoğaltmamalı ya da gücünü üstümüze çekmemeliyiz. Avrupa'nın kavgalarında hiç bir zaman etken bir yer almamayı, Birleşik Devletler için her zaman temel saydım. Onların siyasal çıkarları, bizinkilerden büsbütün ayrıdır. Karşılıklı kıskançlıkları, güç dengeleri, karmaşık birlikleri, yönetimlerinin biçim ve ilkeleri, bize hep yabancıdır. Onlar, iç savaşın uluslarıdır. Bütün enerjilerini, halklarının emek, ve dirimlerini yıkmaya harcarlar. Hiç bir halk, bunun karşıtı olan, insanlarla kardeşlik ve barış sistemini, bütün araç ve yeteneklerimizi yıkmak yerine geliştirmek amaçlarına yönelmeği denemek için, bizdeki kadar elverişli bir fırsat bulmamıştır.

James Monroe'ya, Monticello, 11 Haziran 1823

Bana gönderdiğiniz mektuplardaki sorun, Bağımsızlık'tan beri düşünce sunulanların en önemlisidir. O, bizi bir ulus yapmıştı; bu, bizim pusulamız olmakta ve önümüze açılan zaman okyanusunda dümen tutacağımız yolu göstermektedir. Ve hiç bir zaman, daha hayırlı koşullarla buna başlayamazdık. İlk ve temel kuralımız, Avrupa'nın kargaşalıklarına karışmamak olmalıdır; ikincisi de, Avrupaya Atlantığın bu yanındaki işlere karışmak zahmetini vermemek. Kuzey ve Güney Amerika'nın, Avrupa'ninkiler-

James Monroe'ya, Monticello, 24 Ekim 1823.

(5) Jefferson, anlaşılan, Avrupa uluslarının Lâtin Amerikan bağımsızlık savaşlarına karşı tepkisinden, özellikle, Viyana Kongresindeki Kutsal Birlik üyelerinin, bu alanları İspanya için yeniden ele geçirmek niyetlerini anlatan önermelerinden söz etmektedir. Bu olaylar, Başkan Monroe'nun, 1823'te, Monroe Doktrini adıyla tanıyan, Avrupa uluslarının idaresini Batı yarımküresinin herhangi bir bölümüne yaymak için herhangi bir girişimin, Birleşik Devletlerin güvenliğine karşı bir tehdit sayılacağı yolundaki Kongre'ye Bildirisini çabuklaştırmıştır.

den ayrı ve kendine özge bir sıra çıkarları vardır. Onun için, ayrı ve Avrupa'ninkinden başka, kendine özge bir sistemi olmalıdır. Orası despotluğun konutu olmaya çalışırken, bizim çabalarımız yarımküremizi erkinliğin vatani yapmak için olmalıdır. (6)

Avrupa doktrinleri, çeşitli topluluklardaki insanların, iradelerinden bağımsız olarak otoritelerce kullanılan maddî ve manevî kuvvetler olmadan, düzen ve adalet sınırları içinde tutulamayacakları yolunda idi. Buradan da, kralların, kalıtımsal soyluların ve papazların kuruluşları çıkıyordu. Daha da ileri giderek, halkın yırtıcı gücünü sınırlamak için, onları ağır çalışma, yoksulluk ve bilgisizlik altında bulundurmaya ve kazançlarının, artlardan olduğu gibi, kıt ve yoksul bir dirim sürdürmelerine ancak yetecek bir toplam sağlayabilmeleri için durup dinlenmeden çalışmak zorunda bırakacak kadar çoğunu almayı gerekli sayıyorlardı. Ve bu kazançları, halkın gözlerini büyülemek ve onlarda bir üstün varlıklar gurubunun karşısında imişler gibi, alçak gönüllü bir hayranlık ve bir boyun eğme duygusu yaratmak için, kendi ayrıcalıklı guruplarına ihtişam ve tembellik sağlamakta kullanıyorlardı. Aramızdan ancak pek azı, bu görüşün bütün derinliklerine gitmiş olmakla birlikte, yine de bir çokları bu yönde, kimi daha çok kimi daha az yol almışlardı. Ve yönetimimizi biçimlendiren konvansiyonda, bunlar, genel görevlilerin kendilerini seçenlere olan bağımlılıklarını azaltmak, devletlerinkileri onlara uyruk kılmak ve konvansiyon çoğunluğunun genel ve bölgesel dalların her ikisi için hayırlı saydığı sürekli dengeyi sağlama araçlarını zayıflatmak amacıyla, iktidarın iplerini ellerinden geldiği kadar sıkıya çalıştılar. Onun için, uygulamada, ulusun vermeği reddettiği güçleri almak ve verilenleri kendi isteklerine uydurmak, federal partinin sürekli ereği idi. Bizimki ise, tersine, konvansiyon çoğunluğunun ve halkın kendisinin iradesini savunmaktı. Biz... insanın, tabiatın haklar ve doğal bir adalet duygusu bağışladığı bir hayvan olduğuna ve kendi seçtiği kimselere teslim edilen sınımlı güçlerle yanlışlık yapmaktan alakanabileceğine ve hakkının korunabileceğine ve onun kendi iradesine dayanarak ödevlerinin görürülebileceğine inandık. Biz, kralların, soyluların ve papazların karmaşık kuruluşunun, en bilgece kuruluş olmadığına ve topluluk insanının mutluluğunu en iyi sağlayamayacağına, bilgeliğin ve erdemın kalıtımsal olmadığına, emeğin kazançlarını korumak için kurulmuş olan böyle bir mekanizmayı süslemenin onların harcanması pahasına olduğuna, yarattıkları eşitsizliklerin erkinliği azaba soktuğusa inandık. Biz, kendi emeklerinin

(6) Bu mektubunda Jefferson, Başkan'dan Monroe Doktrinini açıklamasını istemektedir.

bütün ürünlerinden rahatlık ve güvenlik içinde faydalanan, bütün çıkarlarının yasa ve düzen yanını tutmaya zorladığı, kendi başlarına düşünmeğe alışmış olan ve kendi akıllarını kılavuz olarak izleyen insanların, Avrupa'daki gibi bilgisizlik, yoksulluk ve baskıyla, yanlışlık içinde yetişmiş, bozulmuş ve aşağılaşmış zihinlilerden daha kolay ve daha güvenli olarak yönetileceklerine inandık. Halkı geliştirmek (7) bizim ilkemizdi, onlardan korkmak ve onlara güvenmemek öteki partinin ilkesiydi.

William Johnson'a, Monticello, 12 Haziran 1823.

[Fransızların] Yönetimlerinin kurulmasını ve başarıya ulaşmasını, bizimkinin düzenlenmesi ve İngiliz Anayasasına, o yol ortası hanı çeşidine (uzlaşma durumuna) düşmekten korunması kadar gerekli sayıyorum. Bizim aramızda, onun [İngiliz Anayasasının] insan kurumların mükemmel olan ne varsa, hepsini içinde taşıdığına inanan bir gurubun üyelerinin, çoğunun, vatandaşlarımızın gözünde yüksek adları ve görevleri olduğu inkâr edilemez. Yine de topluluğumuzun büyük kütlesinin, başı gibi bu sapıklıklarla bozulmamış olduğuna güveniyorum. Boşuna çalışmadığımız ve deneyimizin, yine de insanların akılla yönetilebileceklerini tanımlayacağı umudumu, buna dayandırıyorum.

George Mason'a, Philadelphia, 4 Şubat 1791.

Tanrı'nın mihrabına, insan zihninin üstündeki tiranlığın her çeşidine karşı, ebedî düşmanlık andı içtim.

Benjamin Rush'a, Monticello, 23 Eylül 1800.

Bu kurum [Virginia Üniversitesi], insan zihninin sınırlandırılmaz erkinliğine dayandırılacaktır. Çünkü, burada, nereye giderse gitsin gerçeği

(7) Her siyasal toplumda, biri halka güvenen ve onu «geliştiren»lerden, ötekisi halktan korkan ve güçlü bir yönetimi yeğniyenlerden meydana gelen iki partiye doğal bir bölünme olduğu, Jefferson'un sık sık tekrarladığı bir fikirdir.

izlemekten ya da akıl onunla savaşmak için erkin bırakıldıkça herhangi bir yanılmayı hoşgörmekten korkmuyoruz.

William Roscoe'ya, Monticello, 27 Aralık 1820.

İçinden geçtiğimiz fırtına, gerçekten müthişti. Teknemizin sağlam yanları iyice denendi. Kuvveti, batsın diye içine dümen tutulduğu dalgalara karşı dayandı. Şimdi ona cumhuriyetçi yelkeni çekeceğiz ve gidişinin güzelliği, yapıcılarının ustalığını gösterecek. Benzetme bir yana, vatandaşlarımız, koşulların pek olağanüstü bir birleşimiyle, gözleri bağlı olarak ilkelerinden uzaklaştırılmışlardır. Fakat artık bağ çıkarılmıştır, kendileri göreceklerdir. Devrimimizin ilkelerinin bırakılmış olması durumunun, az zamanda mü-kemmel olarak düzeltileceğini umuyorum; ben de kendi payıma, elimden geleni esirgemeyeceğim. Burada kurulacak âdil ve sağlam bir cumhuriyetçi yönetim, başka ülkeler halkının erek edinmesi ve taklit etmesi için ayakta bir anıt ve örnek olacaktır; ve onların, bizim örneğimizden erkin bir yönetimin bütün ötekilerin en enerjilisi olduğunu görecekleri; devrimimiz ve sonuçlarıyla insanlık kütlesinin içinde yaratılan araştırma merakının, kürenin büyük bir bölümünde insanın yaşama koşullarını iyileştireceği umut ve inancımızda size katılıyorum. Çabalarımızın hayırlı etkilerini düşün - düğçe ne kadar seviniriz! Bir de öbür yanın önderleriyle karşılaştıralım: Onlar bilimin bütün ilerlemelerini, tehlikeli yenilikler sayarak baltalamışlar, felsefe ve cumhuriyetçiliği kusurlu terimler durumuna sokmağa, insanın sopa v.b olmadan yönetilmeyeceğine bizi kandırmağa uğraşmışlardır. Ben, bunların karşıtları olacak umuduyla yaşayıp ölmekten mutluluk duyacağım.

John Dickinson'a, Washington, 6 Mart 1801.

Amerika'da başarılan büyük eserden, hiç bir bireyin kendine büyük bir pay ayırmağa hakkı yoktur. Kendi anlayışları sınırlandırılmamış ve sapıtılmamış olarak işlediği için halkımız bir bütün olarak akıllıdır. Onların işlerini yöneltmeleri için atadıklarımız, hayli denk bir cephe meydana getirmişlerdir. Aralarından biri çekilmiş olsaydı, ona tamamiyle eşit olan bir çok başkaları, onun yerini, onunkiler kadar iyi yeteneklerle doldurmaya hazırdı. Böylesine bir maddeden meydana gelen ve bütün üyeleri, üzücü gereksinmelerden kurtulmuş bir ulus, çok ilgi çekici kendi kendini-yönetim için umut verici araçlar sağlar ve toplumumuzun sınırlarında kalmayan yüküm-

lülükler altında çalıştığımız: içimizden duyuyoruz. Bütün insanlık için hareket ettğimiz; başkalarına tanınmayan, fakat bize verilen koşulların, bir toplumun bireysel üyelerine bırakmaya cesaret edebileceği erkinlik ve kendini-yönetim derecesini göstermek ödevini üstümüze yüklediğini düşünüp de duyulanmamak elden gelmez.

Joseph Priestley'e, Washington, 19 Haziran 1802.

Deneyimizin sonunun, kendilerine bir efendi olmadan yönetmeleri için insanlara güvenebileceği olacağından korkum yok. Bunun karşıtı tanımlanabilseydi, ya Tanrı'nın olmadığına ya da kötü bir varlık olduğuna hükmederdim.

David Hartley'e Paris, 2 Temmuz 1787.

Bütün toplumun iradesine sürekli olarak dayanacak biçimde düzenlenen bir yönetimin, uygulanabilir bir yönetim olduğunun canlı tanıtıları olarak ayakta ve göz önündeyiz. Biz parçalansaydık, bütün kölelik dünyası boyunca, iyilerin çabaları ve umutları kırılır, kötülerinkiler zafere ulaşırdı. Onun için evrensel insanlık toplumunun üyeleri ve onlarla yüksek ve sorumlu bir bağıntı durumunda olarak, aramızdaki tutkuları bastırmak ve akla dayanan bir yönetimin güce dayanandan daha iyi olduğunun tanıtı için, ilham verdiğimiz güveni yıkmamak, kutsal bir ödevdir.

Richard Rush'a, Monticello, 20 Ekim 1820.

Cumhuriyetçi biçimin, insanlığın haklarıyla ebediyen açık ya da gizli savaş durumunda olmayan tek yönetim biçimi olduğuna inanarak, dualarım ve çabalarım bunca mutlulukla kurduğumuz bu biçimin desteklenmesine candan yönelmiş olacaktır. Kendi haklarımızı ve kendi zenginliğimizi sağlarken, bizim gibi, kendi tiranlıklarından da kurtulmak için uğraşan uluslara yol göstermekte oluşumuz, gerçekten canlandırıcı bir düşüncedir. Tanrı, uğraşlarında onlara yardım etsin ve bize yaptığı gibi, bu uğraşların arasından zafere ulaştırsın.

William Hunter'e, Alexandria, 11 Mart 1790.

1776 Ruhu ölmemiştir. Yalnızca uyulamaktadır. Amerikan halkının bütünü hakkıyla cumhuriyetçidir.

Thomas Lomax'a, Monticello, 12 Mart 1799.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

I. HALK İRADESİ TEMELİNE DAYANAN YÖNETİM

Bağımsızlık Bêdirgesi'nde belirtildiği gibi, bir yönetimin kullandığı bütün «âdil güçler»in, yönetilen halkın rızasından çıktığı ve bu temele dayandığı fikri, Jefferson'un siyasal düşüncesinde hep tekrar edilen bir ana temadır.

I. BÜTÜN OTORİTENİN KAYNAĞI OLARAK HALK

Her yönetimin doğrusu, Jefferson'un görüşünce, «gerçekten açıklanmış olan ulusun iradesi» temeline dayanmalıdır. Yönetimin biçim ve organları, halk tarafından, herhangi bir zamanda ve herhangi bir ölçüde değiştirilebilir ya da yeniden kurulabilir.

Benim gözümde, bir toplum ya da ulusu meydana getiren halk, o ulustaki bütün otoritenin kaynağı olup, ortaklaşa işlerini uygun bulunduğu organların aracılığıyla yapmaya, istediği zaman bu organları teker teker ya da kuruluşlarıyla birlikte, biçim veya görev bakımlarından değiştirmeye erkin-dir; bu organların ulusun otoritesiyle aldıkları kararlar, ulusun kararlarıdır, ulusun üstünde zorlayıcıdır, ulusun içinde yürütülmek üzere alınmışlardır ve hiç bir yoldan kaldırılamazlar ya da yönetimin biçimindeki yahut yönetimi yapan kişilerdeki değişmelerden etkilenemezler.

Bakanlık Görüşü, 28 Nisan 1793.

İnsanın düşünmeğe ve konuşmaya erkin olduğu her ülkede, anlayış ayrılıklarından ve aklın kemâlsizliğinden doğan görüş ayrılıkları ortaya çıkacaktır: fakat bu ayrılıklar, bu mutlu ülkede olduğu gibi, erkin tartışmalarla kendilerini arıklamalarına izin verilirse, biran için toprağımızın üstüne yayılan ve gidince ufkumuzu daha parlak ve aydınlık bırakan geçici bulutlara benzeyeceklerdir. Birleşik Devletler vatandaşlarını niteliklendiren düzen sevgisi ve yasalara uyuş iç sükûnun emin inancalarıdır ve oy hakkı, güvenliğimizin barınağı olarak korundukça, bilgeliğin yarattığı ve halkın iradesi temeline dayanan bir Anayasayı bozmak için tasarlanmış bütün düzenleri barışçı yollarla dağıtacaktır. Halkın iradesi, her yönetimin tek meşru temelidir ve onun erkinlikle ortaya konulmasını korumak, ilk ereğimiz olmalıdır.

Bir ulusun yönetimi, bir bireyin zor kullanarak tahta çıkmasıyla gasbedilebilir. Fakat, yönetmek hakkını dayandırmak üzere, tek meşru temel olan ulusun iradesini fethetmek, her çeşit karışıklığın dinmesini ve kesilmesini gerektirir.

George W. Lewis, Monticello, 25 Ekim 1925.

Gerçekten belirmiş olan ulusun iradesiyle kurulan her yönetimin doğruluğunu tanımak, bizim ilkelerimize uygundur. Geçen yönetim böyleydi ve bütün kollarımız onun doğruluğunu tanıdılar. Onun, ulusun gerçekten belirmiş iradesiyle olacak herhangi bir değişimi de, hiç şüphesiz aynı biçimde tanınacaktır.

Gouverneur Morris'e, Philadelphia, 7 Kasım 1792

Kendi yönetimimizin temelinde olan hakkı, her ulusun kendisini dilediği biçimde yönetebilmek ve bu biçimi kendi iradesiyle değiştirebilmek ve yabancı uluslarla olan işlerini, kral olsun, kurucu meclis, meclis, kurul, başkan olsun, uygun bulunduğu herhangi bir organın aracılığıyla görebilmek hakkını hiç bir ulus için tanımazlık edemeyiz, belhelli, Ulusun iradesi, göz önünde tutulacak tek esastır.

Gouverneur Morris'e, Philadelphia, 12 Mart 1793

Ulus bizim için, otoritenin kaynağı sayarım. Onun uygun organı yoluyla açıklanmış olan iradesi, yine uygun organı yoluyla açıklanan iradesiyle kaldırılmaya kadar geçerlik taşır. 1776 ile 1789 arasında, ister yasama konusunda olsun ister yürütme konusunda, ulusun iradesini açıklayacak uygun organ, belirli bir biçimde kurulan bir Kongre idi. 1789'dan beri, yasalar için, başka bir biçimde kurulmuş bir Kongre ile, atamaları yapmak ve öteki yürütme işlerini görmek için, belirli bir yolla seçilmiş bir Başkan'dır. Eski Kongre'nin yasa ve atamaları, yeni Kongre'nin yasaları ya da yeni Yürütme organının atamaları kadar geçerlikli ve sürekli nitelikteydiler, çünkü her iki yoldan da yapılan bu yasa ve atamaların kaynağı ulusun iradesidir ve herhangi bir belirli yasa ya da atamanın yürürlükte olup olmadığı yolunda bir soru ortaya çıkınca, bu işlemin eski organ tarafından mı, yeni organ tarafından mı yapıldığına değil, herhangi bir zamanda, ulusun o anda yetkili organ tarafından açıklanmış otoritesiyle kaldırılıp kaldırılmadığına bakmamız gerekir.

George Washington'a, Philadelphia, 4 Şubat 1792

Ulusun bütünü, kendisi için, egemen yasama, yargılama ve yürütme gücüdür. Bu güçleri bizzat kullanmak için toplumun elverişsizliği ve onları kullanmak için ulusun uygunsuzluğu, yasama iradesini açıklamak, yargılamak ve yürütmek için özel organlar atamayı gerekli kılmıştır. Yasayı zorunlu yapan ulusun iradesidir, bunu açıklayacak ve bildirecek organı yaratan yahut kaldıran da o iradedir. Ulus bunu, ya Rus İmparatoru gibi bir kişiyle (bildirilerini kendi iradesinin belirmesi sayarak) ya da Venedik aristokratlığı gibi, bir kaç kişiyle, yahut bizim eski krallık yönetimimizde ya da şimdiki cumhuriyetçi yönetimimizde olduğu gibi bir kurullar topluluğuyla yapabilir. Yasa, ulusun iradesi olduğu için yasa olduğuna göre, ulusun gelecekteki iradesini aracılığıyla açıklamak için seçtiği organın değişmesiyle değişmez; nasıl ki, benim bir vekile yaptığım işler de, o vekili değiştirmem ya da çıkarmam sonucunda bağlayıcılıklarını yitirmezler... Devrimden önce Virginia ulusu, o zaman kurmayı uygun bulduğu organlarla üç (1. Ortak yasa [Common law], 2. Yaslanmış yasa. 3. Nefaset yasası) ya da dilerseniz yalnız iki (1. Ortak yasa, 2. Nasafet yasası) bölüme ayrılan bir yasalar sistemi meydana getirmişti. Bağımsızlık Bildirgesi ile ulus, iradesini açıklayan eski organlarını kaldırmayı yeğince önce resmen ve yasalara uygun olarak açıklanmış irade bildirmeleri dokunulmadan kalmıştı. Çünkü ulus, ne kaldırılmış ne de bozulmuştu; böylelikle onun iradesi de, önce bir kurucu meclis ve sonra daha karmaşık bir yasama meclisi gibi yeni organların ku-

rulması bakımından tam yetkili kalırken, ulusal iradenin eski kararları da, ulus yeni organlarının aracılığıyla iradesinin değiştiğini açıklayana kadar, yürürlükte olmaya devam edeceklerdir. Bunun için, bu ülkeye geldiğimizde yürürlükte olmayan ve kendimizi bir ulus yapıp, kurduğumuz organlarla bizim yasamız olduğunu açıklayana kadar yürürlüğe girmeyen ortak yasa, ulusun varlığı devam ettiği ve iradesini ileride aracılığıyla açıklayacağı organları değiştirmekle birlikte, iradesinin ortak yasanın kendi yasası olduğu yolundaki açıklamalarını değiştirmedeği için, bizim yasamız olmaya devam etmiştir. Bu ilkeleri, önümüzdeki duruma uygulayın. Devrimden önce, Birleşik Devletler diye bir ulus yoktu, sonra önce bir ulus olarak, fakat yalnız özel amaçlarla bir araya geldiler. Virginia'nın bir ulus olarak ilk kuruluşunda olduğu gibi, onlar da bütün yasalarını yapmak zorundaydılar. Fakat, onlar Virginia'nın yaptığı gibi, ellerini atınca hazır bulacakları bütün bir yasalar sistemini kabul etmediler. Bir ulus olarak birleşmeleri, yalnızca özel amaçlarla - yani birbirleriyle ve yabancı uluslara ilişkilerinin idaresi için — olmuştu ve birliği meydana getiren Devletler, bu birliğe, başkaları için değil, bu amaçlar için yetki vermediği yeğinlemişlerdi, genel bir sistem kabul edemezlerdi, çünkü bu, birliğin hakların bir irade meydana getirmeye ya da açıklamaya hakkı olmadığı ereklere kapsardı. Birlik, bu durumlar için ulusal bir irade açıklayacak organ değildi. Onların eline verilen durumlarda, yasa olmayacağı söylenene kadar ulusun iradesini yani yasayı açıklamaya erkindiler. Böylelikle, ortak yasa, yeni birliğin **ipso facto** yasası olmadı, ancak olumlu bir kabullenmeyle ve onların kabul etmeğe yetkili kılındıkları ölçüde olabilirdi.

Edmund Randolph'a, Monticello, 18 Ağustos 1799.

II. KENDİ KENDİNİ YÖNETME HAKKI

«Herkes ve yeryüzündeki her insan» m, «kendi kendini yönetmenin mutlulukları» nı du -
yup tadabilmesi, Jefferson'un dileği idi.

Herkes ve yeryüzündeki her insan kendi kendini yönetmek hakkına sahiptir. İnsanlar bu hakkı, var olmakla tabiatın elinden alırlar. Bireyler bu hakkı kendi tek iradeleriyle kullanırlar — insan toplulukları da çoğunlu-
ğunkiyle; çünkü **çoğunluk** yasası, her insan toplumunda doğal yasadır. Bel-
li bir insan gurubu, belirli bir işi birlikte yapmak durumunda olunca, bir-
leşme ve ayrılma zaman ve yeri, onların kendi iradelerine bağlı olur, kendi
kendini yönetmek hakkının bir bölümünü kullanırlar. Bu, bütün başka do-
ğal haklar gibi, uygulanmasında, onların kendi rızasıyla ya da kendilerini
temsil edenlerin yasalarıyla kısılabılır yahut değiştirilebilir; fakat kısılmadı-
ğı yahut değiştirilmediği ölçüde bir doğal hak olarak durur ve insanlar onu
istedikleri biçimde ya kendilerine özge ya başkalarıyla birlik olarak ya da
başkalarıyla üstünde anlaşacakları yolda kullanabilirler.

Kongre'nin her meclisi, yapıcıların yasasıyla yani Anayasayla kısıma-
dığı ölçüde, bu kendi kendini yönetmek ve dolayısıyla, kendi toplanma za-
man ve yerlerini saptamak hakkına sahiptir.

Bakanlık Görüşü, 15 Temmuz 1790.

Şimdiki kuşağın da, geçenki gibi, kendi kendini yönetmek hakkı vardır.

John H. Pleasants'a, Monticello, 19 Nisan 1824.

Cumhuriyetçiliğin ilk ilkesi, **lex majoris partis**'in her eşit haklı bireyler toplumunun temel yasası olmasıdır; tek bir oyluk çoğunlukla beliren toplumun iradesini, ittifakla imişçesine kutsal saymak, önem bakımından bütün derslerin birincisi, ama iyice öğrenilmiş olanların sonuncusudur. Bu yasa bir kere uygulanmayınca, zorunlu olarak asker despotluğunda son bulan kuvvetinkinden başka ortada yasa kalmaz.

Alexander Humboldt'a, Monticello, 13 Haziran 1817.

Son devrimde, yeni yönetim biçimlerinin gerekli saydığı değişiklikler kolayca yapıldı. Yalnızca, şimdiye kadar şu şu nitelikte kişiler tarafından kullanılan yasama, yargılama ve yürütme güçleri, bundan böyle şu şu yoldan atanmış kimseler tarafından yürütülecek demek gerekiyordu. Anayasalarının yaptığı bu oldu.

Jean Nicholas D menuier'e, Paris, 24 Ocak 1786.

Hele Virginia Devletinde, halk, eski bir elbiseyi atıp yenisini giymenin rahatlığıyla, monarklığı bir yana bırakıp cumhuriyetçi yönetimi almıştır.

Benjamin Franklin'e, Virginia, 13 Ağustos 1777.

Şimdi Amerika Birleşik Devletleri'ni meydana getiren çeşitli Devletler, ilk kuruluşlarından beri, herhangi bir başka insan toplumuna dayanmayan ayrı toplumlardır. Bu toplumlar, bıraktıklarının yerine geçen ve böylelikle o ulusla arasında gerçekten sürekli bir sevgi sağlayan yürütme idarecilerini, kendi yönetimlerinin başında devam ettirmişlerdir... Bizim baş idarecimizin [Kral George III] üstünde hüküm sürdüğü ulusun bize açtığı savaşta aldığı yer, bizi, onu devam ettirmemek ve her Devletin içinde bir baş idareci saptamak zorunda bırakmıştır.

İspanyol Görüşmeleri Üstüne Rapor, 18 Mart 1792.

Bizim başka ülkelerin halkını erkin görmek istememiz, bir kralın baş-

ka ülkelerin krallarını despotluklarında berdevam görmeği dilemesi kadar doğal ve azı en azından o kadar akla yakındır.

Albert Gallatin'e, Monticello, 16 Haziran 1817.

Güneyli kardeşlerimize daha iyi umutlar verebilmeyi isterdim. Onların İspanya'dan bağımsızlıklarının kazanılması artık bir sorun değildir. Ama bundan sonra onların ne olacakları çok ciddi bir sorundur... Umarım ki hiç kimse, benim onları ve bütün insanlığı, kendi kendilerine yönetimi başarmış ve başarmaya yetkin olarak görmek istediğimden şüphe etmez. Fakat sorun, bizim ne istediğimiz değil, neyin uygulanabilir olduğudur.

Lafayette'e, Monticello, 14 Mayıs 1817.

Onların [Latin Amerika devletlerinin] bağımsızlığa ve kendi kendilerini yönetmeğe kavuşmalarını istemek, onlar kendileri böyle olmasını istedikleri için besbelli bizim de ödevimizdir; ne var ki, kendileri için yeğinleme yapmak onların hakkıdır, bizim değil.

John Adams'a, Monticello, 17 Mayıs, 1818.

Başka ulusların yönetim biçimlerine karışmaya hakkımız olmamakla birlikte, yarım küremizde imparator ya da kral olmamasını dilemek, töreye uygundur.

James Monreo'ya, Monticello, 1 Aralık 1822.

Görünüşe bakarak hükmedebileceğimiz kadarıyla diyebiliriz ki, Bonaparte yalnızca zorla alıcı bir asker olmaktan, ulusunun yeğinlediği kişi; mütefikler de, Avrupa dünyasının zorla alıcı ve yağmacıları durumuna girmişlerdir. Ulusların kendi kendilerini yönetmek hakları benim kutup yıldırım olduğu için, kendisine dümen tutulmanın bir Bonaparte mi ya da bir İskender mi olduğuna bakmaksızın, taraf tutuşlarım onunla yönelir.

Joseph Correa de Serra'ya, Monticello, 28 Haziran 1815

Bonaparte, bir sorunun doğru yanını tutmuştur... Hiç değilse o, ulusunun ve insanlığın davasını, her halkın bağımsızlık ve kendi kendini yönetmek haklarını savunmaktadır. Onunla müttefikler şimdi yer değiştirmişlerdir. Onlar Polonya, Belçika, Saksonya ve İtalya'yı kendi aralarında bölüşmekte, Fransa'ya bir hükümdar ve yönetim dikte etmekte ve kendi yönetimlerinin üstünde muhteşem bir yaftayla bizim cumhuriyetimize yan yan bakmaktadırlar; o ise, şimdiye dek bütün diriminin sürekli bir ihlali olduğu ulusal bağımsızlık ilkeleri için döğüşmektedir.

John Adams'a, Monticello, 10 Ağustos 1815.

İngiltere'nin zaptedilmesi genel bir felâket olurdu. Neyse ki bu, olanaklı değildir. Bunun sonunun, İngiltere'nin yalnızca cumhuriyetçileşmesi olması karşısında: ülkemizin bir cumhuriyetçisi, bunu ister, daha arık bir yönetimin mutluluklarının insanlığın öteki bölümlerine de yayılması ya da ister, bu örnekle kendi ülkemizdeki erkinlik davasının güç kazanması say-sın, hangi ilkeye dayanıp üzüdür, bilmem. Herhangi bir ulusun, kendilerine zorlanan bir yönetim biçimi olmasını istemem, ama bu yapılacaksa, eskisinden daha erkin bir biçim olmasına sevinirim.

Peregrine Fitzhugh'a, Philadelphia, 23 Şubat 1798.

Fransızlar, başka uluslara karşı davranışlarında, yalnızca bütün taçlı başları boşuna tahkir etmekten değil, komşularına erkinlik zorlamaya çalışmaktan ötürü de suçludurlar.

Thomas Mann Randolph'a, Philadelphia, 24 Temmuz 1793

Cumhuriyetçi ilkelerin Devlenitizde egemen olduğunu kıvançla öğreniyorum, çünkü bu ilkelerin üstüne kurulan yönetimlerin, halkın bütününün ve özellikle bizimki gibi kendi kendini yönetmeğe bu kadar yatkın bir halkın mutluluğu için daha yararlı olduğuna inanırım. Kendilerine çok yanlış olarak Federalist denilen partiye her zaman karşı oldum, çünkü onların, yönetim otoritelerimizi kalıtımsal ya da ulusal iradeden başka yollarla bağımsız

kılmaya istekli olduklarına inanıyorum. Bunlar her zaman, kamusal katılışları kaldırırlar, halkı iş ve yoksullukla ezerler.

David Howel'e, Monticello, 15 Aralık 1810.

Dışişleri Bakanı (**Secretary of State**) olmak üzere... 1790 Mart'ında New York'a hareket ettim... Beni, başkan samimiyetle kabul etti, iş arkadaşlarım ve ileri gelen vatandaşlar çevresi de iyi duygularla karşıladılar. Aralarına yeni giren bir yabancı olarak, benim için verilen yemekli toplantılar beni az zamanda onların arkadaş toplumuna soktu. Fakat, bu sofralar konuşmalarının içime doldurduğu üzüntüyü nlatamam. Başlıca konu, politika oluyordu ve krallığın cumhuriyetçi yönetime yeğinlenmesi, besbelli genel diktikti. Ne döneklilik edebilirdim ne de iki yüzlülük ve çoğu kere -misafirlerin arasında o partinin yasama Meclislerinden bir üyesi rastlamadıkça, kendim; cumhuriyetçi yanının tek savunucusu durumunda buldum.

Anas, 4 Şubat 1818.

Fakat, o zamanki toplumun yapısı ve o halk [Eski Yunan Halkı] şimdikinden ve bizden öylesine başkaydı ki, onların yönetim konusunda yazdıklarından pek az pay çıkarılabilir, sanırım. Onların kişi erkinliğinin değeri üstüne doğru düşünceleri vardı, fakat onu en iyi koruyacak biçimde düzenlenecek yönetimin biçimini hiç düşünmemişlerdi. Bir demokrasi (tek salt olan, fakat bir kasabanın sınırlarını ötesinde uygulanamayacak nitelikte bir cumhuriyet) ile kendilerini, halktan bağımsız bir tiranlığın ya da bir aristokrasinin eline bırakmak arasında bir orta yol bilmiyorlardı. Vatandaşların işlerini bizzat görmek için bir araya gelemeyecekleri yerlerde, yalnızca onu ya pacak organları seçmeğe hakları olduğu ve böylelikle saltlıkta ikinci dereceden olan cumhuriyetçi ya da halkçı bir yönetimin herhangi bir genişlikteki bir ülkede uygulanabileceği, akıllarına gelmemiş olacak. Demokratik olan fakat temsile dayanan bir yönetimin tam denemesi bize özge olmuştur ve böyle olmaya devam etmektedir. (Gerçekten, İngiliz anayasasında eskiden bulunan ama artık olmayan bir çeşitten alınmış olan) Bu düşünce, bütün yasama ve yürütme dallarımızda bizim tarafımızdan az ya çok uygulanmıştır; fakat henüz hiç birimizce, sistemin — kendi çalışmalarının ürünlerinden faydalanmak haklarının, kısa devrelerde halkın denetimine uyruk kılınmayan idarecilerin bencilliklerine karşı hiç bir zaman konulma-

yacağı, halkın karşısında sorumlu olmayan hiç bir otorite bırakmamak gibi — bütün ayrıntılarına kadar zorlanmamıştır. Bu yeni demokrasi ilkesinin ortaya çıkması, yönetimin yapısı üstüne önceden yazılan hemen herşeyi faydasız kılmıştır ve Aristoteles'in ya da herhangi bir başka eskinin siyasal yazıları kaybolmuş mudur ya da bize yanlış anlatılmakta veya yanlış açıklanmakta diye üzölmelerimizi, büyük ölçüde azaltmaktadır. Benim en büyük dileğim, cumhuriyetçi halk denetimi unsurunun en çok uygulanabileceği duruma kadar itildiğini görmektir. O zaman yönetimimizin salt ve sürekli olabileceğine inanacağım.

Isaac H. Tiffany'e, Monticello, 26 Ağustos 1816.

Aramızdaki şimdi yarım yüzyılı bulan dostluk, siyasal ilkelerimizin ve çabalarımızın uyumu, bu uzun devre boyunca benim için devamlı mutluluk kaynağı olmuştur. Ve eğer Üniversiteye, bakışların menzilinden öteye ya da dirimin kendisinin varlığından öteye çekilirsemki yakında çekilmem gerekiyor, o kurumu sizin bakımınıza bırakmak, bir rahatlık ve eksik kalmayacağı, bir güvenliktir. Onlar için, sizinle birlikte bütün saflığıyla korunmaya çalıştığımız yolları ve kazanılmasına bizim de yardım ettiğimiz kendi kendini yönetmenin mutluluklarını, gelecek kuşaklara karşı tutmak çabasında olduğunuza inanmak da benim için büyük bir teselli olmaktadır. Yeryüzü, genel çıkarlara ve ona bağlı olanların mutluluğuna tek ve sürekli bir bakışla yönetilen -doğruluğun koruduğu ve hiç bir pişmanlık bilmeyecek bir idare sistemi görmüşse, bu bizim dirimlerimizi atadığımız sistemdir. Benim için, siz dirim boyunca bir destek taşı oldunuz. Ölünce benimle ilgilenin ve son sevgi duygularımı sizinle birlikte bırakmış olacağıma inanın.

James Madison'a, Monticello, 17 Şubat 1826.

III. YÖNETİMİN HER DALINA HALKIN KATILMASI

Jefferson'a göre, etkili kendi.kendini yöne -
tim, siyasal sürecin her aşamasına halkın ka-
tılmasını gerektirir. Bundan ötürü, Jefferson
«yasaların yürütülmesi, yapılmalarından da-
ha önemlidir» inancıyla jüri sistemine büyük
değer vermiştir.

Biz Amerika'da, halkı yeterli olduğu ölçüde yönetimin her bölümüne sokmak gerektiği ve bunun, yönetim güçlüklerinin uzun, sürekli ve dürüst olarak idaresini sağlamanın tek yolu olduğu kanısındayız.

1. Halk, yürütme bölümünü kendi başına kullanmaya yeterli değildir, ama bu gücü kullanacak kimseyi bulmaya yeterlidir. Onun için, bizde bu bölümün görevlisini her dört yılda bir halk seçer.

2. Halk yasama işini yapmaya yeterli değildir. Onun için, bizde halk yalnızca yasamacıları seçer.

3. Halk **yasa** soruları üstünde yargı vermeğe yeterli değildir, ama **olay** soruları üstünde yargı vermeğe pekâlâ yeterlidir. Onun için, halk jüriler halinde bütün olay sorunlarını saptar; bu olaylardan çıkan yasa durumuna karar vermek, devamlı yargıçlara kalır. Fakat devamlı yargıçların bir **esprit de corps** edindiklerini hep biliriz, onlar rüşvetin çekiciliğine kapılmaya yatkındırlar, iltimasla, hısmımlıkla, partililik ruhuyla, yürütme ya da yasama güçlerine bağlılıkla yanlış yollara sapabilirler. Bu yüzden bir davayı, yanlardan birini tutan bir yargıcın kararındansa yazı-tura atmanın sonucuna bırakmak daha iyidir; on iki tane dürüst jüri üyesinin görüşüne dayanmak ise, hakkın ortaya çıkması bakımından, yazı-tura atmaktan da daha umut vericidir. Onun için, devamlı yargıçların herhangi bir davada yanlardan bi-

rinin etkisi altında bulunduğunu sezerlerse, olayın olduğu gibi yasanın da üstünde yargı vermek hakkı jüriye bırakılmıştır. Jüriler yargıçların tarafgirlik ettiklerinden kuşkulamadıkça, bu yetkilerini kullanmazlar; bu yetkinin kullanılması, İngiliz erkinliğinin en sağlam dayanaklarından. Bana, hakkın yasama ile yargılama bölümlerinin birinden çıkarılması gerektiğinde, hangisinden çıkarılmasının daha az zararlı olacağı sorulsa, yasamadan çıkarılmasını yeğlerim. Yasaların yürütülmesi yapımlarından daha önemlidir. Ama yine de, olabildikçe, halka üç bölümün üçünde de yer vermek en iyisidir.

Abbé Arnoux'ya, Paris, 19 Temmuz 1789.

Bizde yönetimin bütün dallarını halk seçer, yalnız yargı erkini, bu işin bilgi ve niteliklerini gereğince ölçmeğe yetenekli olmadığından halk seçmez. Yine de bu bölümde bile, olaylarla ilgili bütün anlaşmazlık, sorunları üstünde karar versinler diye bil halk jürisi toplarız, çünkü bu çeşit soruşturmalar için tamamiyle yeteneklidirler; böylelikle, yargıçların karar vermeleri için mümkün olduğu kadar az şey, yalnızca durumun yasa yanı kalır. Halk, hele biraz yetiştirilmiş olunca, kamu haklarının tek güvenilebilecek temelidir, çünkü tek dürüst koruyucusudur; onun için, bu hakların idaresine yerli olduğu her göreve sokulmalıdır. Halk bazan ve kazayla yanılabilir, fakat kasıtlı ve yönetimin erkin ilkelerini ortadan kaldırmak amacıyla sistemli ve bazucu olarak yanlışlık yapmaz. Kalıtsal organlar ise, tam tersine, her zaman kalırlar, her zaman kendilerini büyütmek için pusudadırlar, kendi zümrelerinin ayrıcalıklarını çoğaltmak ve halkın haklarını çiğnemek için her fırsattan faydalanırlar.

Amadantios Coray'a, Monticello, 31 Ekim 1823.

Devletlerimizden çoğunun anayasaları, bütün güçlerin halkta olduğunu, halkın kendisini yetenekli saydığı (yürütme ve yasama görevlilerini seçmek ve kendi içinden kuracağı bir jüriyle, herhangi bir olayın karıştığı her çeşit yargılama durumlarında karar vermek gibi) bütün hallerde güçlerini kendi başına kullanabileceğini ya da erkinlik ve eşitlikle seçilmiş temsilcilerin aracılığıyla dilediğini yapabileceğini; her zaman silâhlı kalmanın, halkın hakkı ve ödev olduğunu; kişi erkinliğine, din erkinliğine, mülkiyet erkinliğine ve basın erkinliğine halkın yetkili olduğunu onaylamışlardır. Yasama organlarımızın yapısı bakımından, sorunları iki ayrı tartışma toplu -

luğuna ayırmanın faydasını deneyin gösterdiği kanısında; fakat bunları kurarken, iki kere tartışma, doğru ilkeyi hiç bozmadan - ya topluluklardan birine daha büyük bir yaş koşulu koymakla ya da belli bir sayıda kişi temsilcisi seçtikten sonra, bunları kurayla iki meclise ayırmak ve sık aralıklarla bütün düzenleri yıkmak için bölmeyi yenilemekle - sağlanabilecek. kimileri bu topluluklardan birini, kimileri de ikisini kişilerin yerine mülklerin temsilcisi yaptığından, tabiat hakkı yanılmıştır.

John Cartwright'a, Monticello, 5 Haziran 1824.

İnsanlar arasında doğal bir aristokratlık olduğunu sizinle birlikte kabul ediyorum. Bunun nedenleri, erdem ve yeteneklerdir. Eskiden **aristoi** arasında vücut kuvveti önde geliyordu. Fakat barutun icadının, kuvvetliyi olduğu gibi zayıfı da gönderme-ölümle silâhlandırmasından beri; vücut kuvveti de, öne geçmenin ancak güzellik, iyi huy, kibarlık ve başka nitelikler gibi yardımcı bir medeni olmuştur. Bir de servete ve doğuma dayanan yapma aristokratlık vardır, bu çeşit aristokratlıkta erdem ve yeteneklerin yeri yoktur, olsaydı birinci çeşide girerdi. Ben doğal aristokratlığı, toplumun eğitilmesi, güven gerektiren işleri ve yönetilmesi için, tabiatın en değerli armağanı sayarım. Gerçekten, yaratılıştaki insanı toplumsal yaşayış için biçimlendirmek ve toplumun işlerinin görülmesine yetecek erdem ve bilgelikle donatmamak tutarsızlık olurdu. Bu doğal **aristoi**'yi yönetim görevlerine salt bir ayıklamayla getirecek sistemin, en iyi yönetim biçimi olduğunu bile söyleyemez miyiz? Yapma aristokratlık ise, yönetimin kötü bir bölümüdür, onun ortaya çıkması önlemek için tedbir alınmalıdır. En iyi tedbirin ne olacağı konusunda görüşlerimiz bakımından sizinle ayrılırız, ama kendi akıllarımızı erkinlikle kullanarak ve biribirimizin kusurlarını hoşgörerek akli başında dostlar olarak ayrılırız. Siz en iyisi o sahte **-aristoi**'yi ayrı bir yasama meclisine koymaktır, böylelikle bir kötülük yapmalarını yanlarındaki dal önlere ve aynı zamanda halk çoğunluğunun yağmacı girişimlerine karşı bir koruma aracı olurlar diye düşünürsünüz. Ben ise, kötülük yapmaları önlenmesin diye onlara kuvvet vermenin, onları bu iş için silâhlandırmak ve kötülüğü kaldırmak yerine çoğaltmak olacağını düşünürüm.

John Adams'a, Monticello, 28 Ekim 1813.

Hiç bir görüş, bilginin yayılması bakımından halkı, kendi erkinliklerinin sonul bekçileri olduğu gibi güvenli bekçileri de yapmak görüşünden

daha önemli ve daha meşru değildir... Tarih, onlara geçmiş öğreterek geleceği yargılayacak duruma getirecek, onları başka zamanların ve başka ulusların deneyinden faydalandırarak, insanların etkenlik ve niyetlerinin yargıçları olarak niteliklendirecek, onları alacağı her kisve altında tutkuyu tanımalarını sağlayacaktır. Yeryüzündeki her yönetimde, kurnazlığın bulup çıkaracağı ve kötülüğün belli etmeden açarak geliştirip büyüteceği insan zaafından bir iz, bir yolsuzluk ve soysuzluk mikrobu vardır. Yalnızca halkın idarecilerine verilince her yönetim soysuzlaşır. Bu yüzden, onun tek güvenli dayanağı halkın kendisidir. Yönetimleri daha da güvenli kılmak için, halkın zihinleri belli bir ölçüye dek geliştirilmelidir. Bu gerçekte, esas gerekli olan olmakla birlikte, gerekli olan herşey değildir. Anayasamızın bir maddesi, burada kamu eğitiminin yardımına gelmelidir. Yönetimin üstünde yapılacak etki, bütün halkın arasında paylaştırılmalıdır. Kütleleri meydana getiren her birey, sonul otoriteye katılırsa, yönetim güven altına alınacaktır, çünkü bütün kütleyi yolsuzluğa itmek, herhangi bir özel servet kaynağının aşar, kamusal servet kaynakları da halkın vergileri olmaksızın bulunmaz. Bu durumda da, herkes kendi fiyatını ödemek zorunda kalır.

Virginiz üstüne Notlar, Soru XIV.

Şimdiki durumunuzda (Bonaparte'nin Waterloo'da yenilmesinden sonra), ulusun iradesinin yönetimin etkenlik üstünde düzenli bir denetleme yapacağı ve yönetimin baskılarına karşı vatandaşların sağlam bir koruma görecekleri bir anayasa yapacaksınız.

Lafayette'e, Monticello, 17 Mayıs 1816.

Halkın denetimi altında olmadan hiç bir yönetim iyi kalamaz.

John Adams'a, Monticello, 10 Aralık 1819.

Üstün güç dallarından birinin ulustan bağımsız olduğu bir yönetime cumhuriyetçi demek, yanlış ad takmaktır.

James Pleasants'a, Monticello, 26 Aralık 1821.

IV. KAMU EĞİTİMİ VE ERKİN BASIN ÜSTÜNE

Bütün halka «bilginin yayılması»nı, Jefferson dirimi boyunca, erkin yönetim ve ulusal ilerleme için can alıcı bir sorun olarak savunmuştur. Bundan ötürü, geniş bir kamu eğitimi sistemi ve erkin bir basını, demokratik toplumun temel unsurları saymıştır.

Toplumun sonul güçlerini vermekte, halkın kendisinden başkasına güvenilemez; eğer halkın iyiyi kötüden ayırarak denetim yapabilmek için yeterince aydınlanmış olduğunu düşünürsek, çare bu güçleri onlardan almak değil, eğitim yoluyla onları iyiyi kötüden ayırt edecek duruma getirmektir.

William C. Jarvis'e, Monticello, 28 Eylül 1820.

Erkinliğimizin halkın kendisinin elinden başka bir yerde güvenli olmayacağı zihnimizin bir belirtisidir - o da halkın belli bir eğitim seviyesinde olması durumunda. Bunu genel bir plân gereğince sağlamak, devletin işidir.

George Washington'a, Paris, 4 Ocak 1786.

Eğer bir toplum, bir uygarlık çağında erkin ve bilgisiz olmayı umuyorsa: o toplum hiç bir zaman olmamış ve olmayacak bir şeyi umuyor demektir. Her yönetimin görevlileri, vatandaşların erkinlik ve mülkleri üstünde diledikleri gibi tasarruf etmek yönelimindedirler. Bunlar için, ne halkın ken-

disinden başkasına güvenilir ne de bilgi olmadan güven sağlanır. Basının erkin olduğu ve herkesin okuyabildiği yerde, herşey güvenlidir.

Charles Yancey'e, Monticello, 6 Ocak 1816.

Vatandaşlarımızın en zengininden en yoksuluna kadar hepsine ulaşacak genel bir eğitim sistemi, beni ilgilendiren kamusal sorunların ilki olduğu gibi sonuncusu da olacaktır.

Joseph C. Cabell'e, Monticello, 14 Ocak 1818.

Amerika'daki kargaşalıkların [Shays Ayaklanması], Avrupa'da siyasal durumumuz hakkında karşıt bir görüş yaratmasını bekledim. Fakat böyle bir şey olmadı. Tersine, bu kargaşalıkların küçük etkisi, yönetimlerimizin sağlamlığına daha da güven sağlamış gibi görünüyor. Ben, halkın sağ duyusunun her zaman için en iyi ordu olduğuna inanırım. Halk bir an için yolundan sapıtılabilir, ama az zamanda kendisini düzeltir. Yönetmenlerinin tek eleştiricisi halktır; halkın yanılması bile onları kurumlarının doğru ilkelerini tutmaya zorlar. Bu yanılmaları çok sert cezalandırmak, kamu erkinliğinin tek bekçisini bastırmak olur. Halkın bu düzensiz işe karışmalarını önlemenin yolu, gazetelerin aracılığıyla, halka işleri hakkında tam bilgi vermek ve bu gazetelerin halkın bütün kütlesine yayılmasını sağlamaktır. Bizim yönetimlerimizin temeli halk oyu olduğu için, ilk erek bu oyu, bu görüşü doğru tutmaktır; Bizim gazetesiz bir yönetimimiz mi olsun ya da yönetimsiz gazetelerimiz mi sorununu saptamak bana kalsaydı, hiç düşünmeden ikinci durumu yeğinlerdim. Fakat herkesin bu gazeteleri almasını ve onları okumaya yeterli olmasını da şart koşardım.

Edward Carrington'a, Paris, 16 Ocak 1787.

Bir gazetenin en faydalı olabilmek için nasıl idare edilmesi konusunda benim görüşümün ne olduğu yolundaki sorunuz, «gerçek olaylar ve sağlam ilkelerle sınırlayarak» diye yanıtlamalıyım. Ama bu gibi bir gazetenin az alıcısı olacağından korkarım. Basının üstünde büyük çapta baskı yapılmasının bile, ulusu basının faydalarından, artık bırakılmış olan yalan yanlış yayın yapmak kadar yoksun edemeyeceği, üzücü bir gerçektir. Bugün

gazetede görülen hiç bir şeye inanılmamaktadır. Bu kirlenmiş araca girince, gerçeğin kendisi de şüpheye düşmektedir. Bu yanlış bilgi edinmenin gerçek yaygınlığını ancak görevleri dolayısıyla bildikleri olayları günün yalanlarıyla karşılaştırmak durumunda olanlar bilir. Vatandaşlarımızın gazeteleri okuyarak zamanlarında dünyada olup bitenlerden bir şeyler bildikleri inancıyla yaşayıp ölen büyük bölümüne gerçekten acıyarak bakıyorum. Oysa, onların gazetelerde okudukları, günün gerçek adlarının onların masallarına sokulması dışında, içinde yaşadığımız günlerin, ancak dünyanın herhangi bir devresine uyacak kadar doğru bir tarihidir. Şimdiki Avrupa'da savaşın süregeldiği. Bonaparte'ın başarılı bir savaşçı olduğu, Avrupa'nın çoğu yerlerini buyruğu altına soktuğu v.ö. gibi genel olaylar gazetelerden izlenebilir, fakat ayrıntılar konusunda onlara güvenilemez. Hiç bir şey bilmeyen, gerçeğe, zihni yalan ve yanlışlıklarla dolu olandan daha yakın olduğu için, hiç gazete okumayan bir adamın, okuyandan daha bilgili olduğunu da ekleyeceğim. Hiç bir şey okumayan büyük olayları nasılsa öğrenecektir, ayrıntılar ise hep yanlıştır.

Bir gazetenin idarecisi belki şöyle genel bir düzenleme yapabilir: gazetesini dörde böler, birinci bölüme Gerçekler, ikincisine Olasılıklar, üçüncüsüne Olanaklar, dördüncüsüne Yalanlar başlığını koyar. Birinci bölümde, yalnızca vesikalar ve gazetenin adını tehlikeye atmayacak kadar güvenilir kaynaklardan gelen bilgiler bulunacağı için. bölüm çok kısa olacaktır. İkincisinin içinde, bütün olayların olgunlukla incelenmesinden gazetecinin olasılıkla doğru olduğu sonucunu çıkaracağı yargılar bulunacaktır. Bu bölümün çok uzun olmasındansa, çok kısa olması daha iyidir. Üçüncü ve dördüncü bölümler özellikle, paralarının karşılığında boş kâğıttansa yalan satın almayı yeğleyen okuyucular için olmalıdır.

John Norvell'e, Washington, 11 Haziran 1807.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

I. ANAYASALARIN DEĞERİ

I. ANAYASA NEDİR?

Ancak doğrudan doğruya halkın otoritesinden çıkan, yönetimin normal organları için bağlayıcı olan ve onlar tarafından değiştirilemeyecek bir yasa, Jefferson'un görüşünce anayasa adına lâyıktır. O, 1776 Virginia anayasasının bu koşulları yerine getirmediğine inanmıştı. Dirimi boyunca bu anayasanın, devletler bütününe gerçekten demokratik bir karakter verecek hükümleri içinde taşıyan gerçek bir temel yasa ile değiştirilmesini istemişti. Jefferson, Virginia üstüne Notlar'ında Virginia Devleti anayasasının kusurlarını uzun uzadıya tartışmış ve bu kitaba, 1783'te Virginia için bir anayasa yapmak üzere bir kurucu meclis toplanması konuşulurken hazırladığı bir anayasa tasarısını eklemiştir.

1. Virginia Anayasasının Kusurları

Bu anayasa, bizim yönetim biliminde yeni ve deneyimsiz olduğumuz sıralarda yapılmıştı. Bütün Birleşik Devletler'de yapılan anayasaların da ilkiydi. Onun için zaman ve deneyin, onda pek büyük kusurlar olduğunu ortaya çıkarmasına şaşmamak gerekir.

1. Oy vermeğe yetkili olan mülk sahiplerinin içinde, askerlik görevlerini yapan ya da vergi toplayanların aşağı yukarı yarısı bulunmadığın-

dan dolayı, devletin desteklenmesi için para veren ve döğüşen erkeklerin çoğu, yasama organında temsil edilmemektedir.

2. Temsilcilikleri paylaşanların payları eşit olmaktan çok uzaktır. Örneğin, yalnız yüz savaşıçı çıkararak Warwick bölgesi, bin yedi yüz kırk-altı savaşıcı olan Loudoun bölgesiyle eşit sayıda temsil edilmektedir; böylelikle Warwick'teki her adamın, yönetimin üstünde, Loudoun'daki on yedi adam kadar etkisi olmaktadır.

3. Senato kuruluşu bakımından, delegeler meclisiyle pek benzer yapıdadır. Aynı seçmenlerce, aynı anda, aynı adaylar arasından seçildikleri için, her iki meclisin üyeleri de, tabii aynı nitelikte olacaklardır. Başka başka yasama meclisleri kurmanın amacı, başka başka çıkarları ya da başka başka ilkeleri yasamaya sokmaktır. Nitekim Büyük Britanya'da anayasanın dürüstlük bakımından Avam Kamarasına, bilgelik bakımından Lordlara dayandığı söylenir; dürüstlük parayla satın alınsa ve bilgilik kalıtımsal olsa, bu akıllıca bir dayandırma olurdu. Bazı Amerikan Devletlerinde delegeler kişileri, senatörler Devletin mülklerini temsil etmek üzere seçilirler. Fakat bizde, servet ve bilgeliğin her iki meclise de girmek bakımından eşit şansı vardır. Bu yüzden, biz yasama organımızı iki meclise ayırmakla, ilkelerin tam bir karışmasının yaratabildiği ve bu ayırmadan doğabilecek olan kötülükleri karşılayacak büyüklükteki faydaları elde edemiyoruz.

4. Yönetimin bütün yasama, yürütme ve yargılama güçleri yasama organına bağlanmıştır. Bu güçlerin aynı ellerde toplanması, despotik yönetimin tam tanımıdır. Bunların tek bir elden değil de, bir eller çokluğunca kullanılması durumu hafifletmez. Yüz yetmiş üç despotun da, bir despot kadar baskıcı olabileceği besbellidir. Bu sözün doğruluğundan kuşkulananlar, gözlerini Venedik Cumhuriyetine çevirsinler. Onları bizim seçmiş olmamız fayda etmez. Kurulması uğrunda döğüştüğümüz yönetim, **seçimli bir despotluk** değildi, yalnız erkin ilkelerle temellenmiş olmayan fakat aynı zamanda yönetim güçlerinin de idarenin çeşitli bölümleri arasında, hiç biri başkalarının denetleme ve önlemesi olmaksızın yasayla saptanmış sınırlarını aşmamak üzere bölünüp düzenlendiği bir yönetimdi. Bundan ötürü, yönetimi düzenleme yasasını çıkararak kurucu meclis, yönetimin temelini, yasama, yürütme ve yargılama bölümlerinin başka başka ve ayrı olmaları, böylelikle hiç kimsenin aynı zamanda bu bölümlerden birden çoğunun güçlerini kullanamaması esasına dayandırmıştı. Fakat, bu güçlerin arasına engeller konulmamıştı. Yargılama ve yürütme organı üyeleri, görevlerine gelebilmek ve hatta bazıları bu görevlerinde kalabilmek için yasama organına bağımlı kılınmışlardı. Bu yüzden, eğer yasama organı, yürütme ve yar-

güçlerini de eline alırsa, hiç bir karşıtlık çıkmaza ya da çıkar ama etkili olamaz, çünkü bu durumda yasamacılar, görüşlerini bir meclis kararı biçimine sokarak ötekî dallar için bağlayıcı yaparlar.

5. Normal yasama organı anayasanın kendisini değiştirebilir. ... Bu görüş sağ duyunun ilk unsurlarına dayanır gibi görünmekle birlikte, bazı kimselerin düşüncelerine karşıttır. (1) Çünkü bu kimselere göre, Büyük Britanya'ya etkili olarak karşı koymak için kurucu meclislere her çeşit yetki verilmişti. Fakat bu savı tamamlamak için, sözlerine devam ederek, sürekli ve yasamaca değiştirilemeyecek bir yönetim biçimi kurulmadan Büyük Britanya'ya etkili olarak karşı konulamaz demeleri de gerekir ki, bu doğru değildir. ... (2) Yine onlara göre, kurucu meclis bu aracın diğer yasalar gibi değiştirilebilir olmasını isteseydi adına yasa derdi; oysa, **ex vi termini** «normal yasama organı yetkilerinin üstünde bir karar» demek olan anayasa demiştir. ... «Anayasa» sözünde bulunduğu var sayılan büyüden kurtulmak için, bu sözün yerine, onu yasanın gücünden yukarıda görenlerin verdikleri tanımları alalım; kurucu meclisin «Biz normal yasama organı üyeleri, bir **anayasa** yapıyoruz» diyeceğine, «Biz normal yasama organı üyeleri, **normal yasama gücünün üstünde** bir karar alıyoruz» dediğini düşünün. Bu girişimin saçmalığını göstermez mi- (3) Onlar, fakat, derler, halk rıza göstermiştir; bu rıza, yasalardan üstün bir otorite verir. Halkın bu anayasaya karşı ayaklanmadığı doğrudur, fakat zaman halkın başkaldıracağı zaman mıydı? Kritik bir zamanda öngörüyle gösterilen bir rıza, bu sırada yapılan her kanunsuz işin kabul edildiği anlamına alınabilir mi? Büyük Britanya'nın, bebeklik çağımızda gücüne dayanarak aldığı çeşitli kararlara kolonilerin rıza göstermesi, bu kararları kabul ettirmiş midir? Onları değiştirilmez ve bizim şimdiki direnmemizi yanlış kılacak kadar halkın yetki verdiği anlamına gelmiş midir? Yasama organının her yetkisiz güç kullanması karşısında halk ayaklanmalı mıdır? Yoksa halkın ses çıkarmaması, yasama organına o yetkiyi verdiği anlamına mı gelecektir?

6. Meclis, üyelerinin kaçta kaçının hazır bulunmasıyla toplanabileceğini saptamaya yetkilidir. Devletin yeni biçiminin almasından sonra, yasama organının üyeleri, temeli genel hak anlayışında olduğu gibi **common law**'da da olan **lex majoris partis** kuralını uyguladılar. Bu, sayıları başka herhangi bir yasayla saptanmamış olan her insan topluluğunun doğal yasasıdır. Bir zaman, meclis üyelerinin bir karar almaları için sayıca çoğunluklarının hazır bulunması istenilmeye devam etti. Fakat Britanya Parlamentosu toplanmak için gerekli oranı kendi kendine saptar, bizim eski meclislerimizde bu oranı böyle saptarlardı; bu durumda, gücün lehine bir fazla, aleyhine

yüzden daha kuvvetli olur. Onun için, delegeler meclisi, bu günlerin tehlikesi süresince kırk üyenin toplantıya başlamaya yetmesi için oy verdi. Meclis üyeleri toplanamamak korkusuyla bu kararı aldılar. Fakat bu tehlike onları, olmayan -bir- meclis toplamaya yetkilendiremezdi; onlar bugün herhangi bir sayıyı saptıyorlarsa, yarın temsil edici bir organ olma temel niteliğinden çıkaracak bir başka sayı saptayabilirler.

Anayasanın kusurlarını sıralarken, bunların arasında yalnız belli kişilerin hatası olan unsurları da saymak yanlış olur. 1776 Yılı Aralık ayında, içinde bulunduğumuz durum çok ızdırap vericiyken, delegeler meclisinin bütün yasama, yürütme, yargılama güçlerini, asker - sivil, dirimimizin ve ölümümüzün, kişilerimizin ve mallarımızın üstünde taşıyan bir Diktatör yaratması önerilmişti. 1781 Yılı Haziran ayında, yine felâketli günler geçirirken aynı önerme tekrarlanmış ve kabul edilebilmesi için bir kaç oy eksik gelmişti. (1) Bu çatışmaya salt bir erkinlik sevgisi ve haklarının ihlâl edildiği duygusuyla giren; bu hakların sağlam bir temelin üstünde yeniden kurulması uğruna, her fedakârlığı ve her tehlikeyi göze alan; kendisine onu değil de bunu efendi yapmak gibi kötü bir amaçla değil, kendisini yöneten güçleri, gelecekte bir kimsenin yolsuz ve bızuk iradesinin baskısı altında kalmamak üzere kendi seçeceği bir eller çokluğuna teslim etmek için kanını ve canını vermek isteyen bir insana, o çokluğun büyücek bir bölümünün bu güçleri tek bir ele vermeği düşündüğünü ve onu sınırlı bir krallık yerine despotik bir yönetime teslim edeceğini söyleyince, o insan hem şaşırır hem de dehşete düşer. Halâ tek bir oyla bir adamın ayaklarının altına atılabilirse, böyle bir insanın çabaları ve fedakârlıkları kötüye harcanmış ve boşa çıkmış olmaz mı? Allah aşkına, o adamlar bu yetkiyi nereden alıyorlar? Eski yasalarımızdan desek, onlardan böyle bir şey çıkmaz. Yeni Anayasamızın açıkladığı ya da içerlediği herhangi bir ilkedен desek, onun açıklanmış olsun içerilmiş olsun her çizgisi buna karşıdır. O Anayasanın temel ilkesi, Devletin bir cumhuriyet olarak yönetilmesidir. ... Yoksa bu, durumun zorunluğu muydu Bir yönetimi düşüren zorunluluklar, yönetimin yetkilerini bir oligarklık ya da monarklığa vermezler. Devrettikleri güçlerini halka geri verirler ve onları diledikleri değişiklikleri kendi başlarına yapacak bir bireyler topluluğu durumuna getirirler. ... Böyle bir şeyin düşünülmesi bile, halka baskı yapanların eline cumhuriyetçi yönetimin tehlikeli anlarda halkı kötülöklere karşı korumak konusundaki ahmaklığı için bir tanıt vermek olduğundan (besbelli ki onlar bunu bütün evrene boru çalarak yay -

(1) Patrick Henry'nin Virginia'da bir diktatörlük kurulması yolundaki önermeleri için Dumas Malone'nin **Jefferson and His Time** (I, 305, 361) adlı kitabına bakınız.

maktan geri kalmayacaklardır) halka ihanettir, daha genel olarak insanlığa ihanettir.... Bu önermeye temel ararken, önceden gelişmiş olan kusurlardan başka, hakkın ya da aklın rengini taşıyan bir şey bulamıyorum: yasama, yürütme ve yargılama bölümleri arasında engeller olmadığı için, yasama organı bunların hepsini ele geçirebilir; ele geçince de yasamacılar kendi toplanmak oranlarını saptamak hakkını kullanarak bu sayıyı bire indirebilirler - o birin adı ister başkan, ister sözcü ya da diktatör olsun. Durumumuz gerçekten korkunçtur, yurttaşlarımın bunu kavrayacaklarını ve tam sırasında en iyi çareyi uygulayacaklarını umuyorum. Bu en iyi çare, anayasayı saptayacak, kusurlarını düzeltecek, yönetimin çeşitli dallarını ihlâl edince alacakları kararların hükümsüz olacağı belli yasalarla bağlayacak, haklarının her çiğnenişinde halka başvurmayı ya da başka kelimelerle, rıza göstermelerinin bu haklardan büsbütün vazgeçtikleri anlamına alınması korkusuyla bir ayaklanma olmasını gereksiz kılacak bir kurucu meclistir.

Virginia Üstüne Notlar, Soru XIII.

Yasama organının büyük bir bölümünün anayasayı öteki yasama kararlarıyla eşdeğer saydığı Virginia'da, anayasanın etkilerini değiştiren yasalar sık sık çıkarılmıştır. Başka Devletlerde yasamacıların anayasalarını ihlâl ettikleri hiç duymadım, anayasaya aykırı yasaları yargıçlar hükümsüz sayacakları için onlar bu yola gitmemişlerdir sanıyorum. Pennsylvania, biri anayasayı değiştirmek, öteki değiştirmemek isteyen aşağı yukarı eşit iki bölüme ayrılmıştır. Virginia'da, yönetimlerini kuran kararı bir anayasa sayan ve bunun kalmasını isteyen Devletin bir bölümü vardır; başka bir bölüm de bunu alelade bir yasama kararı sayarak, şimdi yürürlükte olan yasalarda görülen kusurların düzeltilip gerçek bir anayasanın yapılmasını istemektedir.

Jean Nicolas Démeunier'ye, Paris, 24 Ocak 1786.

Virginia Genel Meclisi'nin anayasa denilen yasayı başka yasalar ya da yasama kararlarıyla eşdeğer ve zamanın yasama organınca değiştirilebilir saydığı gösteren olaylardan bazıları şunlardır:

1) Bu anayasayı yapan kurucu meclis, seçildiği devrenin içindeyken kendisini Delegeleler Meclisi ilân etmiş, aynı yılın sonbaharında yeni anayasa gereğince seçilen Senato da toplanmış ve onlarla birlikte yasama işine koyul-

muştur. Bu sırada memleket hapishanesinde suçlular vardı, henüz bunların yargılanması için mahkeme kurulmamıştı. Yasamacılar, anayasanın hiç kimsenin aynı zamanda yasama, yürütme ve yargılama güçlerinden birden çoğunu kullanamayacağı yolundaki açık hükmüne rağmen, o zamanda Yürütme Kurulunda üye olan belli üyeleri bu suçluları yargılayacak bir mahkeme olmaları için ad belirterek atamışlardır. Bu, anayasayı Genel Meclisin değiştirebileceğini, onu yapanların bile kabul ettiklerini gösterir...

2) Yakınlarda ölen Robinson adlı bir Britanya uyruğunun başka başka kollardan akrabaları olan Robinson ile Fauntleroy adında iki bireyin arasında, normal adalet mahkemelerine bağlı bir dava vardı. Taraflardan her ikisi de, yasalar gereğince ölünün topraklarına kalıtçı olmak hakkının kendilerinde olduğu savındaydı. Anayasaya göre, hakkın kimde olduğuna yargılama organının mahkemeleri bakmalıydı, gerçekte de dava onlara bağlıydı. Taraflardan biri, bir dilekçeyle (sanırım 1782 yılında) Meclis'e başvurdu. Meclis de onun haklı olduğuna karar vererek bir yasa çıkardı... Bu kararlar, anayasanın aynı kimsenin aynı zamanda **yasama** ve **yargılama** güçlerini kullanmasını yasaklayan bölümünün zaman zaman ihlâl edilmesidir.

3) Meclis oturumları boyunca, Yürütme'ye ne yapacağını göstermeyi âdet edinmişir. Tutanaklarında bunun tanıtı olmayan sayfalar çok azdır; **yasama** ile **yürütme** güçlerinin aynı kimselerce aynı zamanda kullanılması olaylarına ise, bol bol rastlanır. Bunlar, anayasa denilen yasanın çıkarıldığı günden bugüne kadar gelmiş geçmiş her Meclisin kararlarıyla bu yasayı düzeltebilecekleri ve dolayısıyla Virginia Devletinin sabit bir anayasası olmadığı görüşünde bulunduğunu gösterir.

Jean Nicolas Démeunier'ye, Paris, (24 Ocak 1786'dan sonra)

Bunlar, benim hakkında yazılar yazdığım Virginia'nın olduğu gibi bütün öteki Devletlerin de yerleşmiş görüşleriydi. Ötekiler dolayısıyla, yönetmenlerinin güçlerinden uzak tutmak istedikleri hakkın devredilmeyen bu bölümlerini ve kötülüğe karşı dikilen bu duvarları, haklar belgesi ve anayasa denilen araçlarda göstermişlerdir; bunu belli hakları kendilerine alkoymak ve bir takım başka hakları normal yasama, yürütme ve yargılama organlarına devretmek gibi açık bir amaçla atadıkları kurucu meclislerle yaptıkları için, özel olarak izin vermek amacıyla başka bir kurucu meclis toplansın diye halka başvurulmadan alakonmuş olan hakların hiç birine dokunulmaz.

Noah Webster'e, Philadelphia, 4 Aralık 1790.

2. Jefferson'un Virginia İçin Anayasa Tasarısı (1783)

Bunun da öteki yasama kararları gibi, eşit yetkilerle ardarda gelen yasama organlarınca değiştirilebileceği düşünülerek, zamanın ve deneyin gerektirdiği değişikliklerin yapılması ve normal yasama organından daha üstün bir güç tarafından sürekli kılınması uygun bulunmuştur. Bu Devletin genel meclisi, onun için, Virginia'nın iyi halkına, yönetim için bir anayasa yapacak ve şimdiki yasalarımızın olduğu gibi gelecektekilerin de boyun eğeceği temelleri ortaya koyacak yetkilerle genel kurucu mecliste bir araya gelmeleri için delegeler seçmelerini öğütlemiş, Virginia halkı da bu öğüde uyarak bizi seçmeyi ve bu amaçla bizi yetkilendirmeyi yeğlenmiştir.

Onun çin, biz, bu Devletin sözü geçen iyi halkınca, yukarıda anlatılan amaçla seçilmiş olan ve şimdi genel kurucu mecliste toplanmış bulunan delegeler, uhdemize verilen yetkiyi kullanarak sözü geçen Virginia Devleti için yönetimin aşağıdaki temellerini ve anayasasını kuruyoruz:

Sözü geçen Devlet, bundan böyle ebediyen cumhuriyet olarak yönetilecektir.

Yönetimin güçleri, her biri ayrı bir idare birimi olmak üzere üç bölüme ayrılmıştır; yani, yasamayla ilgili olanlar birine, yargıyla ilgili olanlar birine, yürütmeye ilgili olanlar da bir başkasına verilmiştir. Bu bölümlerden birinde görevli olan hiç bir kişi ya da kişiler topluluğu, aşağıda açıkça izin verilen durumların dışında, öteki bölümlerden herhangi birine bağlı bir yetkiyi kullanmayacaktır.

Yasama organının biri Delegeler Meclisi, öteki senato adını taşıyan ve bir araya gelince Genel Meclis denilen iki dalı vardır. Bir yasa çıkarmak için, tasarının üç kere okunduktan sonra her iki dalca kabul edilmesi gerekecektir...

Olgunluk yaşında ve aklı başında olup da, bu memlekette bir yıl otur-

muş ya da oturduğu süre boyunca değerinde mülk edinmiş yahut aynı sürede askere yazılmış olan bütün erkin erkek vatandaşlar için oy vermek hakkına sahip olacaklardır. Oylarını kendileri ve **viva voce** (sözlü olarak) vereceklerdir...

Her iki mecliste de toplanma oranı çoğunluk olacak ve iş görebilmek için çoğunluk gerekecektir, fakat zaman zaman daha küçük bir oran meclislerden herhangi birinde toplantıya gelmeyen üyeleri çağırarak, cezalandırmak ve bir haftayı geçmeyen bir zaman için toplantıyı geri bırakmak konularında yeter sayılabilecektir...

Genel Meclis, bu anayasayı çiğnemeğe, din konusundaki inançları yüzünden herhangi bir kimsenin medenî haklarını kısımaya, onu bu inanca katılmaktan ve desteklemekten alakoymaya ya da şu yahut bu inancın desteklenmesi için kendi dileğiyle yaptıklarından başka bağışlar yapmaya zorlamaya, vatana ihanet, cinayet ya da askerlik suçlarından başka suçlar için ölüm cezası koymaya, vatana ihanetten ya da cinayetten mahkûm olmuş kimseleri bir ya da iki kere yeniden yargılatmanın ötesinde bir af yetkisi vermeğe, önceden yapılmış işleri sonradan cezalandıracak yasalar (makable şamil ceza kanunları) çıkarmaya, vatana ihanet ve cinayet için **bill of attainder** (2) geçirmeğe, olay ne olursa olsun işkenceye cevaz vermeğe, bundan böyle bu Devlete yerleştirmek için köle getirilmesine izin vermeğe ya da Bin Dokuz Yüz Yılı Aralık Ayının otuz-birinci günü sağ olan kuşaktan sonra köleliği devam ettirmeğe yetkili olmayacaktır — o günden sonra doğan bütün insanların erkin olacakları burada açıklanmaktadır...

Yürütme yetkilerini Meclisin her iki dalının birlikte oy vermesiyle seçilecek, seçilince de beş yıl o görevde kalacak ve ikinci kere seçilemeyecek bir **Yönetmen** kullanacaktır. Görev süresi boyunca Yönetmen, ne bu Devletten ne de başka bir Devlet ya da güçten başka bir görev yahut ücret alabilecektir. Yürütme yetkileri derken, eski yönetimimizin tacın ayrıcalıkları olarak kullandığı yetkileri anlamadığımız gibi bunların Yönetmen'in meşru yetkilerinin neler olacağı konusunda ölçü olmasını da düşünmüyoruz. Yönetmene yalnız yasaları yürütmek (ve yönetimi idare etmek) için zorunlu olan ve nitelikleri bakımından yasama ya da yargılamaya bağlı olmayan yetkileri veriyoruz. Bu ayrıncı uygulanması akla bırakılmalıdır. Yine

(2) **Bill of attainder.** Belli bir kimseye yönelen ve muhakeme etmeksizin, onu belli bir suçtan ötürü (çoğu kere vatana ihanetten ölümle) cezalandıran bir yasama kararı.

de biz Yönetmene şu ayrıcalıkları açıkça yasaklıyoruz -meğer ki yasama organ zaman zaman ona bu konularda özel izin versin- : mahkemeler, memurluklar, idare bölgeleri, loncalar, panayırlar, pazariar, limanlar, şaman-dralar, fenerler deniz nirengileri kurmak ambargolar koymak ön-geliş hak-ları saptamak, herhangi bir vatandaşı Devlet sınırları içinde tutmak, dışa-rıdaysa çağırarak ya da vatandaşlıktan çıkarmak, Savaş açmak ve barış yapmak, ittifaklar kurmak, korsanlık beratları ve katıyla karşılama izinleri vermek, silâhli kuvvet'leri toplamak ya da çoğaltmak, savaş gemileri yapmak kaleler ya da müstahkem mevkiiler kurmak, para basmak ya da değerini a-yarlamak ve ölçü birimlerini düzenlemek yetkilerini, konfederasyonun oto-ritesine bırakıyoruz; fakat sözü geçen konfederasyonun dışında kalan bun-larla ilgili bütün yetkiler, yasama organının çıkarmayı uygun bulacağı ya-saların düzenlemesi altında, Yönetmen tarafından kullanılacaktır...

Yargılama güçlerini, bölge mahkemeleri ve yasama organının devam ettirmeyi ya da yeniden kurmayı uygun bulacağı bu gibi aşağı dereceli mah-kemelerle birlikte üç üst mahkeme kullanacaktır: bir Amirallik Mahkemesi, bir **Common Law Genel** Mahkemesiyle Yüksek Divan ve bir de adına İsti-naf Mahkemesi denecek bir Yüce Mahkeme.

Konfederasyon, bu Devletin yasama organınca ve konfederasyonun öteki üye devletlerince kabul edilecek ileriki değişmeler mahfuz kalmak üzere, bu anayasanın bir parçası olmaktadır.

Kongre'ye gidecek delegelerin sayısı beş olacak ve üçten azı temsil görevini yapamayacaktır. Bu beş delege, her iki meclisin ortak oyu ile, bir yılı geçmeyen bir süre için ve bu süre içinde yine her iki meclisin ortak oyu ile geri alınabilmek üzere seçileceklerdir. Temsilciler, aynı zamanda yasama ya da yargılama bölümünün üyesi olabilirler, fakat yürütmenin üyesi ola-mazlar.

Yasama organı, bu Devletteki herkesi **habeas corpus** (3) belgesinden faydalandıracaktır; öyle ki, bu belgeyi istedikten ve yasaya göre atanmış yargıç tarafından -yahut böylece atanmış bir yargıç yoksa, bir üst mahke-

(3) **Habeas corpus** : Vücudun senindir. Bu, İngilizlerin ve Amerikalıların erkinliklerini, yönetimin dilegince hukuki bir sebep olmaksızın hapsedilmelerini ön-leyerek garanti altına alan tanınmış bir belgedir. Tutukluya bakan görevli, bu belge gereğince, tutulmasının nedenleriyle birlikte onu mahkemeye çıkarmak zorundadır, yasa bu nedenleri yeter saymıyorsa tutuklu salınır.

menin yargıcı tarafından- isteği reddedildikten ya da belgenin isteyene verilmesiyle birlikte gerekli incelemenin yapılıp geri çevirme ya da serbest bırakma kararı alındıktan sonra hiç kimse on günden çok hapishanede tutulmayacaktır.

Askerî kuvvet sivil güce uyruk olacaktır.

Basılan ve yayınlanan yanlış haberlerden ötürü mahkemeye başvurabilmekten başka, basına hiç bir sınırlama konulmayacaktır.

Yönetimin üç dalından herhangi ikisi, kendi içlerinde tam sayılarının üçte iki oyuyla, bu anayasayı değiştirmek ya da bozukluklarını düzeltmek için bir kurucu meclis toplanması gerektiği görüşünde birleşirlerse, her bölgeye -genel meclise gönderdikleri sayıda belgeler seçmeleri için- belgeler yollamaya yetkili olacaklardır; meclise delegeler seçilmesi konusunda yasaların buyurduğu biçimde ve **mutatis mutandis** [gerekli düzeltmelerle] bu seçimler yapılacak, belgeler teati edilecek ve sözü edilen delegeler, bu belgelerin tarihinden itibaren üç ay içinde normal toplanma yerlerinde bir araya gelecekler ve şimdiki kurucu meclisinkilere eşit yetkiler taşıyacaklardır. Sözü geçen belgeler, bunu onaylayan bütün üyelerce imzalanacaktır.

Virginia Cumhuriyeti İçin Bir Anayasa Tasarısı, 1783

III. ANAYASA SÜREKLİ OLAMAZ, GELİŞMEYE AYAK UYDURMALIDIR

1. Değişiklikler

Halkın, günün koşullarıyla başabaş tutmak için temel yasalarını zaman zaman değiştir - meleri gerektiği, Jefferson'un siyasal felsefesinin ana ilkelerinden biriydi. Bu düşüncenin en güçlü anlatımı, ilgili bölümleri aşağıya alınan Samuel Kercheval'a mektuptadır.

Bazı insanlar, anayasalarla mübarek şeylermişcesine saygıyla bakar - lar ve onları, Musa'nın On Buyruk (Evamiri Aşere) tabletlerini içinde sak - ladığı sandık gibi dokunulmayacak kadar kutsal sayarlar. Bu insanlar, geçen kuşaktakilerin beşerin erişemeyeceği bilgeliklere eriştiklerini ve onların yap - tıklarının değiştirilemeyeceğini sanırlar. Ben o kuşağı iyi bilirim; onlardan biriydim, onlarla birlikte çalıştım. O kuşak, ülkesinin beğenisini hak etmişti. O kuşak, şimdiki kuşak gibiydi, fakat şimdiki kuşağın deneyinden yoksun - du; yönetimde kırk yıl deney yüz yıl kitap okumak kadar değerlidir, dirile - bilselerdi bunu kendileri de söylerlerdi. Ben, yasa ve anayasalarda sık sık ve denenmemiş değişiklikler yapılmasının hiç de savunucusu değilim. Pek büyük olmayan kemalsizliklere dayanılmalıdır derim, çünkü bu kemalsiz - liklerin neler olduğu bir kere anlaşılınca, kendimizi ayarlar ve onların kötü etkilerini düzelterek pratik çareler buluruz. Fakat, yasaların ve kurumların, insan zihninin ilerlemesiyle el ele yürümleri gerektiğini de bilirim. İnsan zihni gelişip aydınlandıkça, yeni buluşlar yapıldıkça, yeni gerçekler öğre - nildikçe ve davranışlarla görüşler koşulların değişmesiyle birlikte değiştikçe kurumlar da ilerlemeli ve zamana uydurulmalıdır. Uygur bir toplumun, bar - bar atalarının koydukları koşullarla yaşamasını beklemek, bir adamdan, ço -

çukken kendisine uyan bir paltoyu giymeye devam etmesini istemek gibidir. Son zamanlarda Avrupa'yı kana boyayan, bu mantıksız düşüncedir. Avrupa uluslarının kralları, yavaş yavaş değişen koşullara bilgelik edip uyacaklarına, durumlarını gelişen koşullara göre geliştireceklerine, eski yolsuzluklara yapışmışlar, değişmez alışkanlıkların gerisinde siper almışlar ve uyruklarını kan ve şiddet yoluyla, düşüncesiz ve yıkıcı yenilikler aramak zorunda bırakmışlardır; oysa, sakın düşünceye ve ulusun birleşmiş bilgelğine başvursalardı, bu yenilikler işe yarar ve hayırlı biçimlere sokulabilirdi, Biz ne bu örnekleri izleyelim ne de bir kuşağın bir başkası kadar kendi iyiliğini sağlayabileceğine ve kendi işlerini düzenleyebileceğine inanmazlık edelim... Her kuşak bir öncekinden, bütün geçmiş kuşaklar kadar bağımsız. Böyle her çeşit koşul altında mutlak etkililiği olmamakla birlikte, bir haklar bildirgesinin her zaman büyük bir hazır gücü vardır ve ender olarak etkisizlik gösterir. Bir payanda daha eklenmesi, o payanda olmasaydı yıkılacak bir yapıyı çok kere ayakta tutar. Bir haklar bildirgesinden doğan zararlarla, yokluğundan ortaya çıkanlar arasında önemli bir fark vardır. Bildirgenin zararı, yönetimi faydalı işlerinde aksatabilmelidir. Fakat bunun kötülüğü kısa ömürlü, az önemli ve düzeltilebilir cinstendir. Bir bildirge yokluğunun zararıysa devamlıdır, üzücü olur ve düzeltilemez. Bu zararlar gitgide daha kötüleşirler. Yönetimlerimizde yürütme bölümü, kıskançlığımın tek konusu olmadığı gibi, pek ender olarak da baş konusudur. Yasama organlarının tiranlığı, bugün için en korkunç tehlikedir ve daha bir çok yıl böyle olacaktır. Yürütme organı da sırası gelince tiranlaşabilecektir, ama o daha uzak bir gelecektir. Aramızda şimdi bir krallık kurmak isteyenler olduğunu biliyorum. Fakat onlar gerek sayıca gerek karakter ağırlığı bakımından önemsizdir. Yetişen kuşağın hepsi cumhuriyetçi oluyor. Biz krallıkla eğitim görmüştük; aramızda bazılarının halâ bu budalalıkta ayak diremesine şaşmalı. Gençlerimiz cumhuriyetçilikle eğitilmektedir, onlardan krallığa bir dönüş olamaz. Anayasaya bir haklar belgesinin de ekleneceğini düşünerek seviniyorum, umarım ki, yönetimimizin bütün çerçevesini ya da temel bir bölümünü tehlikeye sokmayacak bir yoldan yapılır.

James Madison'a, Paris, 15 Mart 1789.

Yazılı anayasalar tutku ve hayallerin gözleri kararttığı anlarda ihlâl edilebilmekle birlikte, onların yine de dikkatli kişilerin halkı çevresine çağırıp toplayabilecekleri bir metin sağladıkları ve aynı zamanda halkın siyasal inançlarının ilkelerini saptadıkları halâ besbellidir.

Joseph Priestley'e, Washington, 19 Haziran 1802

2. Değiştirme Yapmak Hakkı

«Yeryüzü canlılarıdır» sözü ve dolayısıyla hiç bir yasa ya da anayasanın sürekli olamayacağı, Jefferson'un çok sevdiği bir temaydı, Jefferson istatistik hesaplarıyla bir kuşağın ortalama yaşama süresini saptamaya uğraşmış ve bu sürenin ötesine yayılan ya da gelecek kuşakları bağlamaya çalışan hiç bir zorunluluğu konulmamasında ısrar etmişti.

Henüz anayasalarımızı değiştirilmez kılmaya cesaret edecek kadar mükemmelleştiremediğimizi bu ayrıntılardan anlayacaksınız. Fakat yine de onları özellikle bu amaç için ayrı temsilciler seçen halkın otoritesinden başkasınca değiştirilmez sayıyoruz; o zamana kadar anayasalarımız **lex legum'** dur.

Fakat anayasalar değiştirilmez kılınabilirler mi? Bir kuşak, bir başkasını. zamanın sonuna kadar gelip geçecek bütün başkalarını bağlayabilir mi? Sanmıyorum. Yaratan yeryüzünü canlılar için yapmıştır, ölümler için değil. Haklar ve yetkiler yalnızca kişilerindir, eşyanın değildir, iradeyle bezenmemiş maddenin değildir. Ölümler ise eşya bile değildir. Onların vücutlarını meydana getiren madde parçacıkları şimdi bin çeşit başka hayvanın, bitkinin ve maddenin bir bölümü olmuştur. Böyle olunca, o parçacıkların insan biçiminde oldukları zamanki hak ve yetkileri neye dayanmaktadır? Bir kuşak çoğunluğu sağ kaldıkça kendini bağlayabilir; bu kaybolunca onun yerini alan başka bir çoğunluk öncekilerin bir zamanlar taşıdıkları bütün hak ve yetkileri eline alır ve yasalarla kurumları kendisine uyacak biçimde değiştirebilir. Öyleyse, insanın doğal ve devredilmez haklarından başka hiç bir şey değiştirilemez değildir.

John Cartwright'a, Monticello, 5 Haz. 1824.

III. BİR HAKLAR BELGESİNİN DEĞERİ

Bir haklar bildirgesinin lehindeki nedenleri sıralarken, benim için büyük önem taşıyan bir noktaya değinmiyorsunuz: yargı organına verdiği hukuk yönünden denetleme imkânı. Bu organ, bağımsız kılınır ve kesinlikle kendi sınırlarının içinde tutulursa, büyük ölçüde bilgi ve bütünlüğüne güvenilmeye lâyık olur. Gerçekten, Wythe, Blair ve Pendleton gibi insanlardan meydana gelen bir organa ne kadar güvensek azdır. Bu gibi karakterlerde, **civium ardor prava jubentium** iz bırakmaz. Sizin genel olarak, buna taraftar olduğunuz bana sevinç verdi. Haklar bildirgesinin, bütün öteki insan elinden çıkma nimetlerde olduğu gibi zararlı bazı yanları vardır; haklar bildirgesi de bütün onlar gibi amacını tamamıyla gerçekleştirememektedir. Fakat bu durumuyla bile, iyiliği kötülüğüne çok ağır basmaktadır. Mektubunuzda ileri sürüldüğünü belirttiğiniz karşı koymaları kısa kısa yanıtlamaktan geri kalmayacağım. **1. Söz konusu haklar, federal yetkilerin verilmesiyle zaten korunmaktadır.** Cevap: Besbellidir ki, bir anayasa kararı herhangi bir haklar bildirgesi gerektirmeyecek biçimde alınabilir. Kararın kendisi değindiği konularda bir bildirme gücünü taşır ve bu karar bütün maddî noktaları kapsarsa, başka hiç bir şey gerekmez. Bir zamanlar Virginia için önermeyi düşündüğüm ve sonraları bastırdığım bir anayasa tasarısında kamu erkinliğinin bütün önemli konularına erişmek istemiş ve bir haklar bildirgesi eklememeyi tasarlamıştım. Herhalde gereği mükemmel olarak başaramamıştım, ama kusurlar tartışma sırasında başkalarınca düzeltililecekti. Fakat bazı değerli konuları atlayan ve başkalarına karşı içermeler çıkaran bir anayasa kararı için, ekleme yoluyla bir haklar bildirgesi gerekli olur. Yeni Federal Anayasamız için durum böyledir. Bu araç bizi belli amaçlar bakımından bir devlet yapmakta ve bu amaçlar için bize bir yasama ve bir yürütme organı vermektedir. Bundan ötürü, onlara bırakılan alandaki yetki yolsuzluklarına karşı bizi korumalıdır. **2. Bazı temel hakların olumlu anlatımı istenilen uzunlukta sağlanamaz.** Yarım eklemek, hiç yoktan iyidir. Bütün haklarımızı

güven altına alamazsak, alabileceğimizi alalım. **3. Federal yönetimin sınırlı yetkileri ve federe yönetimlerin kıskançlıkları, başka hiç bir durumda bulunmayan bir güvenlik sağlar.** Bu önermenin ilk bölümü, yukarıdaki ilk karşı koymaya çevrilebilir gibi görünüyor. Federe yönetimlerin kıskançlıkları, dayanmak bakımından değerlidir. Fakat bu yönetimlerin yalnızca federe olduklarını unutmayın. Onların direnmelerini temellendirmek için ilkelere gerekir. Haklar bildirgesi, federal yönetimin bütün kararlarını denetlemeye yarayan bir metin olacaktır. Bu görüş bakımından, böyle bir bildirme federal yönetim için de gereklidir, çünkü aynı metin federe yönetimlerin karşı koymalarını denetlemeye yarayacaktır. **4. Deney bir haklar belgesinin etkisizliğini göstermiştir.** Doğru olunca, bu kuşağın da ötekiler gibi, kendisi için mutluluğu en çok geliştireceğine inandığı yönetim biçimini seçmeğe, dolayısıyla öncekilerden devralarak içinde bulunduğu koşullara uymaya hakkı vardır; bunun her an dokuz ya da yirmi yılda bir yapılmasını anayasanın hükmüne bağlamak, böylece anayasanın eşit aralıklarla düzeltilip, - bir insan yapısı bunca sürebilirse- zamanın sonuna kadar kuşaktan kuşağa geçmesini sağlamak, insanlığın hayrına olur ve barışına yarar...

İşte Efendim, insanların arasında gördüğümüz yönetimler ve uygulamada aracılıklarıyla kendi yönetimimizin aynı kötü yola girmesini önleyebileceğimiz ilkeler üstüne benim görüşlerim bunlardır. Bunları mektubunuzda istediğinizden daha geniş anlattım.. Fakat ben yarım konuşmam, düşüncelerimi gazetelerin yayım ateşinden beni koruyacak biçimde kullanmanız için şerefimize emanet ediyorum.

Samuel Kercheval'a, Monticello, 12 Temmuz 1816.

BEŞİNCİ BÖLÜM

BİRLEŞİK DEVLETLER ANAYASASININ GERÇEK İLKELERİ I. ANAYASANIN YORUMLANMASI

Jefferson genel olarak, Anayasa'nın kamu oyuyla uyuşur duruma getirilmesi gerekince değişiklikler yapılmasını isteyen bir dar yorum tarafıydı. Bununla birlikte (Louisiana'nın satın alınması gibi) bazı durumlarda, kamu görevlilerinin yasalardan yetki almış olsun - lar olmasınlar, faydalı gördükleri işleri yapmaları ve onaylanmak ya da kınanmak için halka başvurmaları gerektiğine de inanıyordu. Ona göre, yönetimin her dalı, göreviyle ilgili olarak ortaya çıkan anayasa sorunlarını kendi başına saptamalıydı.

Bir metin, biri güvenli, öteki tehlikeli, biri pekin, öteki belirsiz iki yoldan yorumlanabilirse, ben güvenli ve pekin olan yolu yeğlerim. Gerekince, yetkilerimizi sınırsız kılacak bir yorum yolundan faydalanmaktansa, ulustan yetkilerimizi çoğaltmasını istemeyi daha doğru bulurum. Bizim kendimize özge güvenliğimiz, yazılı bir Anayasanın elindedir. Yorum yoluyla onu boş bir kâğıt yapmayalım. Verilen anlaşma-yapmak yetkisi sınırsız sayanlar için de aynı şeyi söylerim. Bu yetki sınırsızsa, Anayasamız hiç yok demektir. Sınırlıysa, sınırları o metnin verdiği yetkilerin tanımlarından başka bir şey olamaz. Anayasa, Federal Yönetimin yapmasına izin verilen işlemleri sayar ve ana çizgilerini gösterir, sonra da bunları yürütmek için gerekli bütün yetkileri verir. Bu sayılan amaçlardan hangileri için bir yasa çıkarmak uygun olursa, Kongre bir yasa çıkarabilir; hangileri için anlaşma yoluna

gitmek uygun olursa, Başkan ile Senato bir antlaşma yapabilir; hangileri bir yargı gerektirirse, yargıçlar bir yargı verebilir. Bu yetkilerin eksik oldukları besbellidir. İnsan elinde çıkan herşey böyledir. Öyleyse, Anayasayı değiştirme yoluyla, zaman ve deneyin halâ eksik olduklarını gösterdiği yetkileri ekleyerek onu mükemmelleştirelim. Fakat, bu sert yorum yoluna gelince, antlaşma-yapmak yetkisinin hiçe indirgenmiş olacağı pek kesinmiş gibi düşünülmektedir. Bir keresinde, bunun, eski Kongrece yapılan Fransa antlaşma üstündeki etkilerini incelemek fırsatını bulmuş ve bu antlaşmadaki otuz küsur maddeden ancak bir, iki ya da üçünün şimdiki Anayasamıza göre konulamayacağını görmüştüm. Böyle olunca, bugün halktan yeni yetkiler istemeyi, geniş yoruma karşı bir örnek olarak önemli saydığımı itiraf ederim. Bununla birlikte dostlarımız başka türlü düşünürlerse, ülkemizin sağ duyusunun yorumun kötü etkileri ortaya çıkınca yanlışlığı düzelterek güvenerek, besbelli ki memnurlukla boyun eğeceğim.

Wilson C. Nicholas'a, Monticello, 7 Eylül 1803.

Ortaya koyduğunuz, bazan yüksek yerlerdeki görevlilerin yasaların ötesinde yetkiler kullanmalarını gerektiren koşullar olup olmayacağı sorunu ilkedeki çözmek kolaydır, ama bu sorun kimi kereler uygulamada sıkıcı durumlar yaratır. Yazılı yasaları kesinlikle gözetmek iyi bir vatandaşın yüksek görevlerinden **biridir**, fakat görevlerinin **en yükseği değildir**. Zorunluluk, kendini-koruma, tehlikeye düşünce ülkemizi kurtarma yasaları, daha yüksek derecede bağlayıcıdır. Yazılı yasaya titiz bir bağlılık gösterelim derken ülkemizi kaybetmek, dirim, erkinlik, mal-mülk ve bütün bunlardan bizimle faydalananlarla birlikte yasanın kendisini de kaybetmek, böylelikle amacı araca feda etmek olur. Germantown savaşında, General Washington'un ordusunun önüne Shew'un evi çıkınca, General, bir vatandaşın mülkü olmasına rağmen topunu ona çevirmekten çekinmemiştir. Yorktown'ı sardığı zaman da, mülkiyet yasalarının ulusun güvenliğine boyun eğmesi gerektiğini düşünerek, bu kentten çevresini dümdüz etmişti...

Bu örnek ve ilkelerden, ortaya koyduğunuz sorun üstüne neler düşündüğümü çıkarabilirsiniz. Düşüncelerim, koşulların şaşırtıcı olduğu ve yasalarca düzenlenmiş konular için zaman bırakıldığı ufak tefek işler gören kimselerin durumunu içine almamakta ve onların yazılı yasanın dışındaki alanlara el atmalarını kapsamamaktadır. Bu durumlarda, bağı olmaktan daha büyük bir kötülük olur.. Bu, yalnız ulusun güvenliği ya da yüce çıkar-

larından bazıları tehlikede olunca, büyük suçlamalarla karşılaşmak riskini göze alanların ödevidir.

John B. Colvin'e, Monticello, 30 Eylül 1810.

Federalistlerin esas amaçlarının şunlar olduğunu yukarıda söylemiş -tim: 1. Yönetimimizi krallık biçim ve ilkelerine daha çok yaklaştırmak, 2. İşbirliği yapan güçler olarak Devlet yönetimlerinin sınırlarını zayıflatmak. Bu amaçların ilki bakımından ulusun evrensel ruhu karşısında öyle bir yenilgeye uğramışlardır ki, bu girişimi bırakmak, eski savlarının çirkinliğinden ayrılmak zorunda kalmışlardır; şimdi de bizimkilere katılarak sahtecumhuriyetçilik maskesi altında ikinci amaçlarına yönelmekte ve bizim saflarımızdan aldıkları saf ya da döneke kişilerle kuvvetlenerek, egemenliğe doğru hızla ilerlemektedirler. Birleştirme kurumlarını güç kazanması, bir gün değişiklik ya da **devrim** yapılmasını gerektirir dedim diye, beni suçladılar. Şunu sormakla yetineceğim: Birliğin tek bir Devleti, bütün yetkilerini genel Yönetime vererek Anayasayı kabul eder mi? Bu görüşe bütün karşı koymalar, her Devletin yalnızca kendine ait işlerde başka Devletlere uyruk kılınacağı kıskançlık ve korkusundan çıkmamakta mıdır? ve Devletlerin şimdi, genel olarak hak ve yetkilerinin hepsini bölünmez bir bütün olacak birleşmiş bir yönetime vermek fikrine o zamandan daha yatkın olduklarına inanmak için herhangi bir neden var mıdır?

Benden özel olarak Yüksek Mahkemenin anayasa sınırlarını aşarak Devlet otoritelerinin sınırlarına girip girmediği sorununu incelememi istiyorsunuz. Aziz Efendim, bu işi üstüme almayacağım, çünkü yapamam. Yaşlılık dolayısıyla zihin yetilerimin zayıflaması, bunca yorucu incelemelere ve yıpratıcı araştırmalara girişebilmem için beni yeteneksiz kılıyor. Kaldı ki, bu iş benim hiç bir şey ekleyemeyeceğim bir mantık ve bilgi gücüyle başkaları tarafından zaten yapılmakta olduğu için, benim incelemelere kalkışmam gerekmez. Birleşik Devletler Yüksek Mahkemesince 1821 Martında Cohens-Virginia Devleti davası için verilen karar üzerine, Yargıç Roane, Algernon Sidney adıyla **Enquirer** dergisinde bu davanın eleştirmesini yapmıştı. Bu yazıları çıkar çıkmaz dikkatle okudum, itiraf ederim ki, bu satırların Yargıç Marshall'ın görüşünün hukuk-ötesi (extrajudicial) bölümündeki her sözcüğü toz haline getirdiğini düşündüm; zaten, Kongre kararının Washington kurumunca savunulduğu gibi piyango yasası gereğince Devletlerin içinde Devletlerin yasalarını denetlemek yetkisini verdiği anlamına gelmediği noktasından başka bir görüşün her yanı hukuk-ötesinde kalıyordu...

Yargıç Marshall'ın, mahkemenin dışındaki bir mecliste yasanın ne olması gerektiğini göstermek için bu davanın dışına çıkma huyu, pek düzensiz ve kınanacak bir şeydir. Başka bir olayı, belki de bir bakıma benimle ilgili olduğu için daha iyi hatırlıyorum. Mr. Adams'ın yaptığı son işlerin arasında Alexandria sulh mahkemelerinden bazı federal yargıçların atanmaları da vardı. Mr. Adams bunları imzalamış, damgalamış, fakat yollamamıştı. Daireye girince bunları Dış İşleri bakanlığı masasının üstünde buldum ve yollanmalarını durdurdum. Bu yazıların birinde adı geçen Marbury, Yüksek Mahkemeye başvurarak Dış İşleri Bakanından (Mr. Madison), ona verilecek görev için bir atama buyruktusu çıkarmasını istemişti. Mahkeme ise, bunun yeni görülen bir dava olduğunu saptayarak tanımamış, dolayısıyla mahkemenin önüne getirilen dava sona ermişti. Fakat Baş Yargıç, bu olay yetki çevresi içinde olsaydı yasanın ne olması gerektiği üstünde durmaya devam etti; onca yargıçlar yollama kararı almalılarmış... Yine de, bunun Baş Yargıçın **arbitër** bir düşüncesi olduğunu hesaba katmadan, gerek yargıçlar gerek avukatlar yerleşmiş bir yasa imişçesine Marbury — Madison olayına başvurmaktadırlar. (1)

Bu yetki çevresinin sınırını, bir çırpıda ve her olay için kesinlikle çizilecek genel bir formülü ortaya koymak uygulama bakımından elverişsiz olabilir. Fakat çoğu olaylarda bize güvenlikle yol gösterecek iki kural vardır: 1. Anayasanın en önemli ve başta gelen amacı, bizi kendi içimizde bir çok fakat bütün başkalarına karşı bir tek yapmak üzere Devletlere yalnız kendi vatandaşlarıyla ilgili bütün yetkileri bırakmak, Birleşik Devletlere ise yabancılarla ya da öteki Devletlerin vatandaşlarıyla ilgili yetkileri vermektir. Böyle olunca, ikinci durumda yorumlar, kullanılan sözcüklerin izin verdiği ölçüde genel yetki çevresine, ilk durumda ise bu yolda yorum yapılabilsen, Devletlerin lehine yönelmelidir... 2. Her yorum sorununda, kendimizi Anayasanın kabul edildiği zamanda yaşıyormuş saymalı, onun anlamın zorla çıkarılabileceği ya da ona karşı uydurulabileceği yolunda çalışmak yerine, kabulü sırasında en âlası olanı hangisiyse ona uymalıyız.. Yasalar normal anlayışlı insanlar için yapılır, onun için sağ duyunun normal kurallarıyla yorumlanmalıdır. Anlamları, herhangi bir şeyi dilendiği gibi herşey ya da hiç bir şey demeye getirebilecek ince metafizik aranmamalı-

(1) Jefferson'un üstünde durduğu Yüksek Mahkeme Kararları, **Cohens-Virginia** 6 Wheaton 264 (1821) ve **Marbury - Madison** 1 Cranch 137 (1803) davalarına aittir. Her iki kararda da mahkemenin görünüşü Baş Yargıç Marshall yazmıştır.

dır. Bunları, işi gücü davalının -Bonaparte'ın savaş alanına zincirler içinde getirilen gönüllüler gibi- **torro collo** fresmi işlem yapılmadan sürüklenmekle birlikte gerçekte davacı olduğunu ya da verilen bir yetkinin verilmiş olması gerektiği için verildiğini **et alia talia** (ve bu çeşitten başka şeyler) tanıtlamak olan avukatların sofistliklerine bırakmalıdır. Devletler, anayasanın onuncu ek maddesiyle yorumcu kuvvetlere karşı korundukları samınsındaydılar. Ne Cohan davasından ders aldılar ne de hukuk balıklarının kayganlığını sezdiler. Genel Yönetime ya da Devletlere karşı uzun uzadıya söz etmek istemiyorum. Devletlerin iç işlerimizi, Genel Yönetimin de dış işlerimizin iyi yöneteceklerine inanmaktayım. Onun için, anayasanın her iki yarısını sınırlamak üzere kurduğu bütün yetkilerin bölüşülmesi sisteminin gerçeğe geçtiğini görmek ve bütün memurlukların halkı gözü önünden daha da uzaklaşıp, pazara çıkarılmış gibi daha rahat alınıp satılacakları Washington'a taşındığını görmemek istiyorum.

Fakat Baş Yargıç, «Bir yerde sonul bir yargıcı olmalıdır» diyor. Doğru, olmalıdır; fakat bu, yargıcının yanlardan biri olduğunu gösterir mi? Sonul yargıcı, Kongrenin ya da Devletlerin üçte ikisinin çağırısıyla delegeleri kurucu mecliste toplanacak olan Birliğin halkıdır. Organlarının her ikisinin de kendisinde olduğunu ileri sürdüğü bir yetkinin kimse olacağına o karar verir. Başka ulusların kuvvet kullanarak çözmek zorunda kaldıkları işler için, bu barışçı yolu koymuş olması, anayasamızın kendine özge bilgelik ve mutluluğu olmuştur.

Seriatim (2) görüşleri için gösterdiğiniz çabaya memnun oldum. buna çok kere dikkat edildiğini sevinerek işitiyorum. Kardeşlerinizden bazıları bunu izlemeye ara sıra teşvik edilirlerse, zamanla bu bir ödev gibi duyulmaya başlar ve eski mahkemenin sağlam yoluna yeniden dönülür. Neden her yargıcın evet ya da hayır demesiyle yetinilsin de görüşü sorulup kürsüden konuşması istenilmesin? Böyle yapmakla, her yargıca görüşünün doğruluğunu savunmak imkânı sağlandıktan başka - haklı olup olmadığını kestirebilmek için halkın bunu bilmeye hakkı vardır-, mahkeme kararlarının

(2) **Seriatim** görüşleri: Jefferson, mahkemenin her üyesinin sırayla görüşünü söylediği eski İngiliz uygulamasını Yüksek Mahkemenin izlemesini istiyordu. Yeni uygulamada ise, mahkemenin bir üyesi, mahkeme çoğunluğunun görüşlerini gösteren bir yazı yazar ve azınlıkta kalan yargıcılardan bir ya da birden çoğu ayrı bir görüş (bir muhalefet şerhi) eklemek istemedikçe mahkemenin her üyesinin kendi özel görüşünü yazması söz konusu değildir.

bir elden verilip verilmedikleri ve sağlamlık ölçüleri daha tam olarak anlaşılmış olur.

William Johnson'a, Monticello, 12 Haziran 1823.

Dün geceye kadar, Yargıcın Başkana karşı ileri sürdüğü **subpoena duces tecum** (3) hakkındaki yazısını görmemiştim. Sorunu **coram non judice** liyice yetenekli bir yargıcın karşısında bulunmuyorl saydığım için, yargıcın görüşünü pek dikkatli okumadım. Yine de, bir görüşün doğru olsun yanlış olsun desteklenmesi gerektiği durumlarda hep yapıldığı üzere, karşı konacak küçük şeylerin üstünde durduğunu ve sağlam yerleri atlayıp geçtiğini yeterince anladım. Yargıç herkesin **subpoena**'lara uymak zorunluluğunu genel olarak koyduktan sonra, yasa kitaplarında yeri olmayan hiç bir ayırık tanımıyor. Fakat Anayasa belirli bir görevliyi belirli bir işler dizisiyle uğraşması için ödevlendirmişse, Anayasanın hükmü, ona bu işlerle tutarlı olmayan küçük ödevler veren genel yasadan daha ileri olmaz mı? Anayasa, görev lisini sürekli olarak altı milyon kişinin çıkarlarıyla uğraştırmaktadır. Bir tek kişi için onu çağırın yasa bundan daha mı üstündür- (4)

George Hay'e, Washington, 20 Haziran 1807.

Kuşku yaratan yorumlar karşısında kalınca bana anahtarlık eden, yönetimimiz anayasasının niteliğindeki köklü düşünce, bütün yönetim alanının biri iç öteki dış olmak üzere iki bölüme ayrıldığı; birinci bölümün kendi sınırları içinde tamamıyla Devletlere bırakıldığı ve ikincisinin dış dal denebilecek bir ayrımı meydana getiren, federal bir temel yerine **quoad hoc** [bununla ilgili olduğu ölçüde] ayrı bir yönetim gibi kurulmuş olan ve vatan - daşların üstünde iş dal gibi doğrudan doğruya egemen olan ve gerektiğinde zor kullanan bir görevliler topluluğuna verildiği; bu bölümlerin, birbirleriyle iş birliği yapan ve herbirinin kendi iş görme alanında eşit ölçüde bağımsız

(3) **Subpoena**, gönderildiği kişinin -gelmezse «ceza» verilmek üzere- mahkemede bulunmasını isteyen bir belgedir. **Subpoena duces tecum** ise, tanığın elindeki tanıtıları birlikte getirip göstermesini istemek için kullanılır.

(4) Marshall burada görüşünü, Aaron Burr'un vatana ihanet suçundan yargılanması sırasında ileri sürmüştü. Burr, Jefferson'u savunması için tanıtılar göstermeğe zorlamak istemişti. US. — Burr Fed, Cas No. 1492d (D. Va. 1807).

ve üstün olduğu ayrı idareleri bulduğudur. Bir yetkinin, bu dalların hangisinde olduğu kuşkulu olunca, ben bu ayrıacı denerim.

Edward Livingston'a, Monticello, 4 Nisan 1824.

Bana, Devletlerin Kongre'ye yolladıkları üyeler için anayasanın gösterdiğinden başka nitelikler arayıp arayamayacakları sorunu üstündeki görüşümü soruyorsunuz... Bu konuda anayasa bir hüküm koymamış olsaydı, kendisini temsil etmek için göndereceği kişilerin bütün gerekli niteliklerini saptamak hakkının Devlette olduğundan kimse kuşkulanabilir miydi? Anayasa bütün bu nitelikleri göstermiş ve başkalarını dışarıda bırakmış da olabilirdi... Fakat gerçekte, ne üyenin deli, serseri, vatana ihanetten, cinayetten ya da başka kötü suçlardan mahkûm yahut bölgesinde yerleşmemiş olmayacağını açıklıyor ne de Devletin bunları ya da özel koşullarının gerektirebileceği başka önleyici nitelikleri açıklamak yetkisini yasaklıyor; bu nitelikler her devlette başka başka olabilirler...

Genel yönetimle Devlet yönetimleri arasındaki sınır çizgisinin kuşkulu olduğu ya da açıklıkla çizilmediği yerlerde, her iki yan için de çok gerekli olmadıkça buna hiç yaklaşmanın öngörünün şanına yakışır ve övülmeğe değer olacağını hep düşünürüm. Bölgesinin yerleşmiş olmayan hiç kimsenin, Kongre üyesi olamayacağını açıklamak şu sırada çok mu gereklidir? Bana öyle geliyor ki, halkın taraf tutmaları gerçekte böyle bir seçimin olmasına karşı yeterince güven sağlar ve eğer herhangi bir durumda, bölgesinin yerleşmiş olmayan biri seçilirse, bu öylesine liyakatli ve nitelikli bir kimsedir ki, seçilmesi kötü değil iyi olmuştur; zaten, örnekler önemli bir kötülük yaratmayacak kadar ender olacaktır. Durum ne açık ne de çok gerekli değilse, hiç dokunmamak daha doğru olmaz mı?

Joseph C. Cabell'e, Monticello, 31 Aralık 1814.

Köleliğin hukuka uygunluğu, yani bir kimsenin, rızası olmadan bir başkasının yetilerinin üstünde tasarruf etmek hakkı sorunu üstüne eski görüşlerimi tabii değiştirmedim. Üçüncü kişilerin taraflara karışmaları ve yapılacak değişikliklerin bu isteğin üstündeki etkisi konusunda birbirimize daha yakın olmamız olasıdır. Ben de sizinle birlikte, Birleşik Devletler anayasasının, bağımsız ulusların, benzer olaylarda tanınan kurallara ve içinde taşıdığı değiştirme yoluna olduğu kadar, yolsuzluk karşısında, haklı olarak

korkulan fakat kaçınılmaz olan **ultima ratio gentium** lulusların başvuracakları son yol-] yani savaşa da yer veren bir aracı olduğunu düşünüyorum.

Edwart Everett'e, Monticello, 8 Nisan 1826.

Bir yasanın anayasaya uygunluğuna karar vermek için, yargıçların özel olarak yetkili olup olmadıkları sorunu, resmî görevlerimi yaparken hep düşündüğüm bir konu olmuştur. Anayasada, bu yetkiyi yürütme ya da yasama dallarına değil de onlara veren tek bir sözcüğün olmadığı besbellidir. Mülk, kişilik ve suç sorunları belli bir yasal süreçle yargıçlara verilmiş olduğu için, bu sorunlarla ilgili yasalar onlara aittir, bu sorunların üstünde sonul olarak ve daha başka bir organa başvurulamamak üzere karar verirken, besbellidir ki **kendileri için** karar vermiş olurlar. Yürütme organının yapacaklarını gösteren ve bu dalca sonul olarak ve başka bir organa başvurulamamak üzere yönetilecek yasanın ya da yasaların anayasaya uygun olup olmadığı konusunda, yürütme organı da **kendisi için** karar vermelidir. Yasama organının işlerini yöneten yasalar için de, anayasaya uygunluğa bu organ **kendisi için** ve eşit koşullarla, öteki dallara başvurulamamak ve onlarca denetlenmemek üzere karar vermelidir. Genel olarak, herhangi bir yasa gereğince başkasına başvurulamamak ve sonul olmak üzere iş gören bir dal, o yasanın öteki yetki sahiplerinin görüşleriyle denetlenmeksiz, gerçek ayırıcısıdır.

William, H. Terrance'e, Monticello, 11 Haziran 1815

Enquirer'de Hampden adı altında çıkan yazıları büyük bir memnunlukla okumuştum, bana göndermek lütfunda bulunduğunuz kopyaları da bir kat daha memnunlukla tekrar okudum. Onların her yanına katılıyorum. Bu yazılar 1800 devriminin gerçek ilkelerini içlerinde taşıyorlar; devrim diyorum, çünkü bu da, 1776 yılındaki gibi, yönetimimizin ilkelerinde, kıtla değil fakat akla ve barışa uygun düzeltme aracı olan halk seçimiyle sağlanmış bir devrimdir. Ulus, yürütme ve yasama dallarının ikisinde de bir ilkenin görevlilerini iş başından uzaklaştırıp bir başkasınıkileri getirerek iradesini açıklamıştır. Yargılama bölümünü ise, anayasa, halkın denetlemesinin dışında tutmuştur. Onun için, artık reddedilen bir sistem bu dalda sürmektedir; zaman zaman yeni materyel eskiye katılmakla birlikte, eski kütlenin mayası, yeniyi kendi içinde eritmekte ve ulusun seçim yoluy-

la çıkan sesi yirmi yıldır federal sistemi onayladıktan sonra, yargı organı halâ bizi her fırsatta birleşmeğe itmektedir. Yargı organı üyelerinin gasbettikleri, anayasayı bir başlarına açıklamak hakkının, onlarda olmadığını savunmakta, **Federalist**'ten aldığımız «yargı organının yönetimin öteki dalları bakımından başvurulacak son yer olduğu, fakat partilerin yargı organını yaratan anayasa metnine karşı hakları bakımından son başvurma yeri olmadıkları» görüşünü doğru olarak anlıyorsam, sizden daha ileri gidiyorum. Bu görüş sağlamsa, bizim anayasamız gerçekten tam bir **felode se** demektir. Çünkü işbirliği yapan ve birbirlerini denetleyip dengelendirmeleri için bağımsız kılınan üç bölüm kurmaya niyet etmişken, bu görüş uyarınca başkalarının yönetim yapması için kurallar koymak hakkı bölümlerden birine -hem de seçimle gelmeyen ve ulustan bağımsız olan birine- verilmiş olmaktadır. Deney, anayasadaki suç'lama yolunun bir bostan korkuluğu bile olmadığını, şimdi sizin çatıştığınız görüşe benzeyen görüşlerin önce kamu oyunu yanlarına çekmek ve halka yürüyeceği çizgiyi göstermek istercesine -sizin de gözlemediğiniz gibi- çevreyi dikkatle kollayarak ortaya atıldığını göstermiştir; öyleki, üstünden bunca geçilen bir yolu anayasa gereğince suçlanabilecek bir kimse bile girse ses çıkmayacaktır. Bu varsayıma dayanan anayasa, yargılama organı üyelerinin elinde, diledikleri gibi büküp biçimlendirebilecekleri yalnızca mumdan bir şey gibidir. Politikanın değişmez konutlarından biri olarak unutulmamalıdır ki, herhangi bir yönetimde bağımsız olan, aynı zamanda mutlaktır; kuramda halkın ruhu ayaklanmışken böyle değildir, ama uygulamada o ruh gevşer gevşemez böyle olur. Bağımsızlık halk kütlesinden başka bir yere güvenle verilemez. Halk ahlâk yasasından başka herşeyden doğal olarak bağımsızdır. Benim anayasa yorumum, sizin aldığımız parçadakinden çok başka oluyor. Bençe, her yönetim bölümü ötekilerden gerçekten bağımsızdır ve her bölüm kendi iş görme alanına giren ve özellikle sonul olarak ve başka yere başvurulamamak üzere ele alacağı bütün olaylarda, anayasanın anlamının ne olduğuna karar vermek hakkına, ötekilere eşit ölçüde sahiptir.

Spencer Roane'ya, Poplar Forest, 6 Eylül 1819.

Siz... yargıçları bütün anayasa sorunlarında son sözü söyleyecek kişiler saymaya yöneliyorsunuz; bu, gerçekten çok tehlikeli ve bizi bir oligarklık despotluğunun altına sokabilecek bir düşüncedir. Yargıçlarımız başka insanlar kadar dürüsttüler, ama onlardan daha dürüst değildirler. Yargıçların da başkaları gibi, parti için, güç için, meslek topluluklarının ayrıcalık-

ları için tutkuları vardır. Özdeyişlerinin başında **boni judicis est ampliare jurisdictionem** iyetki alanını genişletmek iyi bir yargıcın niteliğidir söz gelir; ömürlerinin sonuna kadar iş başında kalıp, başka görevliler gibi seçim denetimine karşı sorumlu olmadıkları için, yargıçların güç kazanmaları daha tehlikelidir. Anayasa, hangi ellere verilirse verilsin, zaman ve parti etkileriyle üyelerinin despot kesileceklerini bilerek, böyle yetkileri olan bir kurul kurmamıştır. Daha bilgelik göstererek, bütün yönetim bölümlerini kendi içlerinde birbirlerine eşit ve her birini ötekiler kadar egemen kılmıştır. Yasama organı, anayasanın gösterdiği gibi, sayım yapmak, için, yargıçlara ve yönetimin öteki görevlilerine para vermek için, bir askerî kuvvet kurmak için, vatandaşlığa almak için yasalar çıkarmazsa ya da hiç Kongre'de toplanmazsa, yargıçlar yasamaya karşı yetkilerini kullanamazlar; Başkan boş bir yargıçlığı doldurmazsa, öteki askerî ya da sivil görevlilerin atamalarını yapmazsa, gerekli atama buyruftularını çıkarmazsa, yargıçlar onu da zorlayamazlar...

... Besbelli ki, yargıçlar anayasa sorunlarıyla daha sık karşılaşır, çünkü hukuk sisteminin büyük kütlelerini meydana getiren benim-senin yasalarıyla, suç yasaları, onların bölümleriyle ilgilidir. Yasama ya da yürütme görevlileri anayasaya uymazlarsa, seçilme yoluyla halka karşı sorumlu olurlar. Yargıçların bunun dışında tutulmaları yeterince tehlikelidir. Toplumun sonul güç'lerini vermek için halkın kendisinden başka güvenilecek yer bilmiyorum, eğer halkın doğru dürüst bir ayırma yapmaya elverecek kadar aydınlanmış olmadığını düşünüyorsak, yapılacak şey bu güçleri halkın elinden almak değil, halkın eğitim yoluyla ayırım yapabilecek hale gelmesini sağlamaktır. Bu, anayasa güç'lerinin yolsuzluklarını düzeltmenin gerçek yoludur.

William C. Jarvis'e, Monticello, 28 Eylül 1820.

Başkaldırma yasası gereğince ceza gören ya da duruşması yapılan herkesi salıverdim, çünkü bu yasayı Kongre'nin bize diz çöküp bir altın puta tapmamızı buyurması kadar mutlak ve besbelli anlamsız sayıyordum. yine de öyle sayıyorum; Kongre'nin böyle bir buyruğu olaydı, puta tapmak istemeyenleri içine atılacakları ateşten kurtarmak nasıl benim görevim olacak idiyse, bu yasanın işlemlerini durdurmak da öylece benim ödevimdi. Her olayda suçludur, ne yaptıkları ya da kime karşı suç işledikleri sorul -

madan, fakat çekmekte oldukları acıların bu sözde başkaldırma yasanın - dan gelip gelmediğine bakılarak salıverildiler.

Abigail Adams'a, Washington, 22 Temmuz 1804.

Başkaldırma Yasasının doğruluğuna karar vermenin yargıçlara düştüğünü düşünmeğe yöneliyorsunuz. Fakat Anayasa'da, yürütme organına onların üstünde karar vermek yetkisi tanıyan bir hüküm olmadığı kadar, onlara da yürütme organının üstünde karar vermek yetkisi tanıyan bir hüküm yoktur. Her iki bölümün idarecileri de, kendilerine ayrılan iş görme alanında eşit ölçüde bağımsızdırlar. Yargıçlar söz konusu olan yasanın anayasaya uygun olduğuna inanmakla, Anayasa'nın verdiği yetkiyi kullanarak para ve hapis cezalarına hükmetmek hakkına sahiptirler. Fakat yürütme organı da o yasanın Anayasa'ya uygun olmadığına inanmakla, Anayasa'dan aldığı yetkiyi kullanarak verilen cezaları affedebilirdi. Anayasa, çeşitli bölümlerin birbirlerini denetlemesini gerçekleştirmek ister. Ama, yargıçlara yalnız kendi iş görme alanlarında kendileri için değil, fakat yasama ve yürütme alanlarında onlar için de hangi yasaların anayasaya uygun olup hangilerinin olmadığına karar vermek hakkını bırakan görüş, yasama organını despotik bir yönetim dalı yapar.

Abigail Adams'a, Monticello, 11 Eylül 1804.

II. ANAYASANIN IDARESİ VE İŞLEMESİ

Jefferson'un Parlamento Pratiği El Kitabı, kurallara uymanın önemi üstüne bir bölümle başlar. Görüşme biçim ve kuralları, bu kitapta, gücü elinde tutanların uygunsuz işlemlerine karşı azınlığın tek silâhı olarak anlatılmaktadır. Jefferson yönetimin ince noktalarına her zaman duyarlık gösterirdi.

Başkan, bütün gündelik işleri, ilgili bölümlerin başlarına danışarak yapar. Görülecek önemli yahut güç işler için, bölüm başları ya bir araya getirilir ya da ayrı ayrı sözle yahut yazıyla fikirleri alınır. İkinci yol, anayasanın ruhuna daha uygundur. Çünkü Başkan, bu durumda, bütün öğütleri göz önünde tutar ve kendi görüşünü erkinlikle ileri sürer. Böyle olunca, bölüm başları bir araya gelmezler ve birbirlerinin görüşünü bilmezler. General Washington, idaresinin ilk iki üç yılında, Fransayla İngilterenin işleri bize de bulaşmak tehlikesini gösterip, uzun boylu konuşmak ve tartışmak gerekli oluncaya kadar bu yola gitmişti. Bu tartışmalar boyunca, Hamilton ile ben, kabinede her gün iki horoz gibi didişirdik. O zamanlar dört kişiydik, üçe bir çoğunluğa göre, Başkan kararını verirdi. Güçlüğü Hamilton ile ben çekiyoorduk, ama halka karşı hiç bir uygunsuzluk olmuyordu. Ben de bu yönetimi uyguladım, çünkü aramızdaki uyum öylesine özdeydi ki, her konuda karşılıklı olarak görüşlerimizi söyleyip, herkesin kabul edileceği bir görüşte birleşmekten hiç geri kalmıyorduk. Hatırladığım kadarı, önümüze çıkan işlerin birinde bile bunun tersi olmadı. Yine de, bu yönetim yürütme organını gerçekte bir **directoire** yönetimine çevirir: ben öteki yolu anayasaya daha uygun bulurum. O yönetim, kızgınlık ve çatışmaları önle-

mek ve düzeltmek ya da hiç değilse etkilerini yatıştırarak ve dindirmek bakımından daha iyi hesaplanmıştır.

Walter Jones'a, Monticello, 5 Mart 1810.

Başkana girmesi gerektiğini yazdığım How olayı üstüne raporundan sonra, Meclis'te, bu olayı kendileri mi Başkana göndersinler ya da dilekçeyi geri verip önceden yapması gerektiği gibi Başkana yollamasını dilekçeyi yazana mı söylesinler sorunu ortaya çıkacaktır. Ben ikinci yolu uygun buluyorum: (1) çünkü bu yalnız yürütme organıyla ilgili bir olaydır; (2) yasama organının yabancı bir ulusla arasında bir sorun olmamalıdır, meğer ki olay çok önem taşıyın ve yasamacılar ulusu bağlamak istesinler; (3) çünkü eğer Yürütme organına başvurmak için, yasama organının aracılığından faydalanma yolu bireylere açık tutulursa, bütün başvuruçular böylesine güçlü bir aracının ağırlığından faydalanmaktan her zaman sevinç duyacaklardır. Bireyler Başkan'ın dileklerini yasama organına iletmesi için buna benzer girişimler yapmışlarsa da, her keresinde ters yüzü edilmişlerdir. Herkesin, doğrudan doğruya, ilgili o'duğu iş için anayasanın gösterdiği bölüme başvurması doğru olur; başka bölümler kendilerine başvurularını «bu işin görülmesi için anayasa bizi görevlendirmemiştir» diye yanıtlamalıdır. Karşınıza bu çeşit işler çıkınca, onları hemen doğru yollara sokabileceğinizi anlatmak için, bunları size yazıyorum.

James Madison'a, Monticello, 11 Kasım 1791.

Yürütme organının görevleri, bireyler arasındaki mal-mülk sorunlarını karara bağlamak için yeterli değildir. Bu yetkiler yalnızca yargı organına verilmiştir ve kişi ya da mallara yargı organı el koyunca, bu ülkede onları geri alacak hiç bir kuvvet yoktur. Onun için, Başkan bu olayda hakkı yerine getirecek organ olmamakla birlikte, siz yine de Anayasanın bu ödevi verdiği kimselerin hakkı lâykıyla yerine getireceklerine inanın, Efendim.

Edmond C. Genêt'ye, Philadelphia, 17 Haziran 1793.

M. Dannery'nin konsolosluğa atandığı, Birleşik Devletler Başkan'ına bildirilmeliydi. Başkan bu ülke ile yabancı uluslar arasında tek haber -

leşme yolu olduğu için, yabancı uluslar ya da görevlileri, ulusun iradesinin ne olduğunu yalnız ondan öğrenmek durumundadırlar,... Konsolos Dan - nery olayında, adresteki yanlışlığın, Fransa Yürütme Kurulu'nun Başkan'ımızın yetkilerini sınamak niyetinden ileri gelmediğine inandığımızı size yazmıştım, bundan ötürü atanmaları onaylamakta hiç bir güçlük çıkarılmamıştı. Biz halâ aynı şeye inanıyoruz. Fakat 14 tarihli mektubunuzda, **bizzat** Başkan'ın yetkilerini soruyor ve bununla ilgili olarak, M. Pennevert ile M. Chervi'nin atanmalarını ona bildirmiyorsunuz. Bu noktayı sizin gibi göz önünde tutarak yaptığınız atamaları geri çevirmek ve Başkan'ın Anayasamızın saptadığı düzene saygı gösterme borcu dolayısıyla, normal yoldan ona gelmeyen hiç bir konsolos ya da konsolos yardımcısına berat veremeyeceğini, bundan böyle bu gibi işler için onun adresine başvurulması gerektiğini bildirmek zorunda kalıyorum.

Edmond C. Genêt'ye, Germantown, 22 Kasım 1793.

Ben yargılama görevlilerine mektup yazmaya karşıydım. Onları yürütme organından bağımsız, baskısından irak ve dolayısıyla onun öğütlerine uymak zorunda değil sayıyordum.

Anas, 4 Eylül 1793.

Genel ve özel yürütme organları arasındaki yazışmanın biçimi konusunda, kendimi iyi bir yargıç saymıyorum. Saymıyorum ya, bulunduğum yerin bana bu konuda herhangi bir ön yargı verdiğinden değil; çünkü, her zaman biçimlerin işin görülmesini kolaylaştırmaları gerektiğini düşündüğüm için, bir şeyin ne kadar bilincine varılabilirse, yeryüzündeki en yüksek varlığa yazmakla en aşağısına yazmak arasında hiç bir fark olmadığı duygusunun o kadar bilincine varmış durumdayım. İki yönetim karşılaştırılınca şu görülür: Devletlerin bağımsız ya da ayrıca tanınmış haklarının söz konusu olduğu bütün durumlarda, iki yürütme organının birlikte hareket etmesi gerekirse, tam iş birliği yapmak zorundadırlar: bu durumlarda, yürütme organlarından her biri bağımsız bir yönetimin başındadır. Anayasamızın Genel Yönetimi görevlendirdiği başka durumlarda, örneğin askerlikle ilgili bir sorunda ya da kolayca hatırlanabilecek başka sorunlarda, besbelli ki genel yürütme organı üstündür. Onun için, kurallara tam bir bağlılık gösterilecekse, birinci guruba giren durumlarda, yazışma iki baş arasında olmalıdır, ikinci guruptakilerde ise Yönetmen savaş bölümünün buyruklarına

herhangi bir as görevli gibi uyruk olmalıdır. Yanlardan birinin temelsiz bir savı olursa, ötekinin kendi haklarını düşünerek karşı koyması haklı olabilir. General Washington'un idaresindeki uygulamanın işin yürütülmesi bakımından en doğru ve eşitliği en iyi gözeten yol olduğu kanısındayım. Yönetmenlere bazan o yazardı, bazan da bölüm başları... Eğer her iki grup olayda da bu açıkça yapılırsa, yanlardan ikisi de kuralları bir yana bırakma örnekleri vererek, eşit yükseklikte duracaktır; böylelikle kiminle yazışmak gerekeceğini koşullar gösterecektir. Genel olarak, ben en iyisinin erkin bir yazışma olduğuna inanırım ve kendi hesabıma özellikle bana gelen her federal olay için, Yönetmenlere mektup yazmaktan çekinmem.

James Monroe'ya. Washington, 11 Temmuz 1801.

Hepimiz yürütme görevine eskiden izlenen yolu bilmeden yeni geldimiz için, daha ilk elde, hiç değiştirilmeyecek kadar mükemmel bir iş görme çizgisi meydana getirmemiz beklenemez. Özellikle Başkan ile bölüm başları arasında, haberleşme biçim ve ölçüleri hep aynı olmamıştır. Besbellidir ki, yalnızca en iyi değil aynı zamanda tek biçimli bir görüşme yolunun saptanması, kamut içinde olduğu kadar bizim içinde daha güven verici ve rahat olur. General Washington devrinde, ilk idarenin bir üyesi olduğum için, o zaman bu yolun nasıl olduğunu size kesinlikle söyleyebilirim. İş mektupları bazan Başkan'a yazılmış olur, fakat daha çoğu bölüm başlarına gelirdi. Böyle bir mektup Başkan'a gelirse, işlem yapılması için ilgili bölüme gönderirdi, bakanlardan birine gelirse ve mektuba karşılık vermek gerekmezse, bölümün bakanı yalnızca bilgi edinmesi için mektubu, karşılık verilecekse, mektupla birlikte tasarladığı cevabı da Başkan'a sunardı. Genel olarak Başkan bunları yalnızca okuyup geri verirdi, bu onayladığını gösterirdi. Bazan bunlarla birlikte, özel bir değişiklik öneren ya da soru soran bir pusula gönderirdi. Önemli bir kuşkusu olursa, bunları tartışmak için toplantıya saklardı. Böylelikle Başkan her zaman Birliğin her yanındaki bütün bölümlerle ilgili bütün olay ve işlemleri doğru olarak bilirdi; çeşitli dallar için merkezî bir plân tasarlardı; aralarında bir amaç ve hareket birliği sağlardı; görevinin ona yüklediği işleri paylaşırdı ve yapılan herşey için tam sorumluluğu taşırdı. Mr. Adams, idaresi sırasında yönetim sandalyasında bulunmamayı âdet edindiği için, böyle bir anlaşma uygulanamaz olmuş. İşlerin görülmesinde ona bir pay verilmemiş; yönetim, bazan karşıt yönere çeken dört bağımsız başın arasında parçalanmıştı. İlk düzenin ikinciye yeğinlenir olduğu söz götürmez. Bu yolun bölüm başlarına günde bir

kere bütün yazışmalarını Başkan'a göstermek için toplayıp paket yapmalarını gerektirdiği doğrudur; genel olarak postaya verilecekleri de bir gün geciktirir. Fakat çabuk olması gerekli olaylarda bunun verebileceği zarar, bu gibi olayları sırayı beklemeden Başkan'a hemen götürmekle önlenir, yaptığımız her iş için ise Başkan'ın yaptırımını sağlardı. Bu süreçte herhangi bir değişikliğin gerekip gerekmeyeceğini bize zaman gösterecektir. Fakat, gerekli değişikliklerin yapılmasını zamanla deneye bırakarak şimdilik olduğu gibi bu yola girmemizi bölüm başlarına salık vermekten kendimi almayacağım.

Bölüm Başlarına Genelge, Washington, 6 Kasım 1801.

Yürütme organında birliktense çokluğu yeğlenmez, burada pek kabul edilemez. Bugünkü yönetimimiz ilk kurulduğu zaman, bizim de bu konuda pek çok kuşularımız ve yüksek bir yürütme kuruluna yönelimlerimiz vardı. Tam o sırada, bizim burada tek bir yürütücümüz varken, böyle bir deney Fransa'da başladı. Bu iki karşıt plânın işleyiş ve etkilerini, aralarında seçme yapmanın önemiyle oranlı bir ilgi ve merakla izledik. Fransa'daki deney, zaman ya da ulusla ilgili koşullardan dolayı değil, **Directoire**'in içindeki kıskançlık ve bölünmeler yüzünden kısa bir süre sonra battı. Biz de 1784'te, Kongre'nin tatili sırasında yürütme görevini yapması için, o zamanlar sayıları on üç olan her devletten alınan birer üyeye bir kurul toplayarak buna benzer bir yolu denemiştik. Bu kurulun üyeleri, az zamanda ayrılma ve bölünmelere düştüler, öyle ki çok geçmeden, aralarındaki ayrılıklar herhangi bir konuda iş birliği yapılmasını imkânsız kılacak kadar kökleşti; yönetimin dümenini bırakarak kendi kendilerini dağıttılar. Yönetim Kongre'nin gelecek kış toplanmasına dek başsız kaldı. O zaman bu iki ya da üç bireyin huysuzluğuna yorulmuştu, ama bilgiler bunun insan tabiatından geldiğini söylediler. ... İlk Başkan'ımızın idaresi sırasında, onun dört kişilik kabinesi de, monarklık ile cumhuriyetçiliğin yaratabileceği çatışma gibi bir ilke karşıtlığına eşitlikle bölünmüştü. O kabine bir **directoire** olaydı, cebirde olumlu ve olumsuz nicelikler gibi, karşıt iradeler de birbirlerini dengeler ve mutlak bir hareketsizlik durumu yaratırlardı. Fakat Başkan herkesin görüş ve nedenlerini sükûnetle dinledikten sonra, izlenecek yola karar verir ve başkasına a'dırmadan yönetimi devamlı olarak o yolda tutardı. Kamu oyu, kabinedeki ayrılıkları iyice bilmekle birlikte, mekanizmayı kararlı tutacak düzenleyici bir gücün de olduğunu bildiği için hiç bir rahatsız edici düşünceye kapılmazdı. Tam aksi nitelikteki başkalarını ol-

duğu gibi, bu sahneleri de yakından bilerek konuşuyorum, **quorum pars fui** fbir bölümü olduğum içinl. Sekiz yıl süren üçüncü idare, altı kişilik bir kabine için tarihte belki eşi görülmemiş bir uyum örneği vermiştir. Bütün bu süre boyunca bir kere bile üyelerin arasında nahoş bir düşünce ya da sözcük geçmedi. Bazan görüş ayrılıklarıyla karşılaştık, fakat tartışma ve düşünme yoluyla birbirimizin fikirlerini değiştirerek oy birliğine varmaktan he - men hiç geri kalmadık. Yine de bu üyeler gibi yetenekli ve anlayışlı kimse - lere bile, eşit ve bağımsız yetkiler verilseydi, durum yine böyle olurdu, di - yemem. ...

Bununla birlikte, sizin ilkenizin doğruluğunu da anlıyorum: kamu er - kinliğinin güvenliğini sağlamak için, yönetim mekanizmasının işleyişini bir an bile durdurmaksızın ya da bozmaksızın, kamu güçlerinin verildiği eller, mümkün olan en büyük kolaylıkla değiştirilebilmelidir. Siz tek bir yürütü - cünün, yetenek büyüklüğü ve amaca eşit ilkesizlikle, zor kullanarak yetki - lerini kalıtımsal yapabileceğini düşünüyorsunuz. Ama bana öyle geliyorki, tarihte, tek bir ele belli bir zaman için verilen yetkilerin zor kullanma yo - luyla sürekli kılınması kadar, bir çokluk yönetiminden bir tek zorla alıcı - nın çıkmasının da örnekleri vardır. O yüzden, bu tehlikenin çok sayıda yü - rütücüyle azaltılacağına inanmıyorum... Bu ülkede, erkinliğimizin gerçek davarları Devlet yönetimlerimizdir ve insanın sağlayabileceği koruyucu güç - lerin en bilgesi, Devrimimizin ve şimdiki yönetimimizin bizlerde bulduğu güçtür. Dış ilgilere bakımından bir tek, fakat iç idareleri bakımından ayrı ve bağımsız olan, her biri halkın seçtiği bir yasama organı ve bir yönet - menle düzenlenen ve erkin bir basınla aydınlanan on yedi ayrı Devlet, ne bir tek kişinin mahareti karşısında gönüllü olarak boyun eğer, ne de onun elinde olacak herhangi bir güçle buna zorlanabilir....

Devletlerin, bu askerî ve sivil, mükemmel ve sağlam kuruluşları için başka çeşit tehlikelerin ortaya çıkması daha akla yakındır: arasına beliren bölgesel hoşnutsuzluklardan ötürü, belli Devletler Birlikten ayrılmaya kal - kabilirler. Bu pekalâ mümkündür ve bu düzenli kuruluşta da olabilir. Fa - kat bölgesel hoşnutsuzlukların, bunca yaygın bir birliğin sağlam bölümler - ine değecek kadar genişlemesi olası değildir: bunlar çoğunluğa erişebilse - lerdî, düzenli yönetimi kendileri alırlar, Kongre'de egemen olur ve barış yoluyla, anayasaya uygun olarak çıkaracakları yasalarla kendi sorunlarını çözerlerdi. Bölgesel hoşnutsuzlukların bir mayalanma başlangıcına yol aç - tığı Devletlerde de, bunları başka partiler bastırır; insanların bireysel ina - nışlarının başkalarına göre, diledikleri gibi erkinlikle düşünüp, konuşup, hareket ettikleri her yerde, hepimiz, bütün Devletler halkları partilere bö -

lünmüşüzdür; bu partiler, birbirlerine olağan olarak uyguladıkları sansürden ötürü, belki de yönetimin arıklığının korunması için şarttılar.

Antoine L. C. Destutt de Tracy'ye, Monticello, 26 Ocak 1811

Deney bir gerçek öğretmişse, bu, yüksek yürütme organında çokluğun, uyuşmaz bölümlere ayrılacağı, ulusu yolundan çeleeceği, güçlerini tüketeceği ve ulusu tek bir başın -genel olarak bir gâsıbın- çevresinde toplanmaya zorlayacağıdır. Bana öyle geliyor ki, biz Başkan'ımıza ayrı ayrı ya da bir arada öğütler verip, onların görüşlerini kabul ya da kontrol ederek bölünmelerini dilediği gibi önleyebileceği Dış işleri, maliye, savaş ve deniz kuvvetleri bakanlarını seçmek iznini vererek, ona kolaylık ve yardım sağlamakla, yürütme organı kurmanın en mutlu biçimini gerçekleştirmiş olduk; bu, ulusu bölünmüş bir iradenin kötülüklerinden korur ve ona, başkanın idaresi için seçeceği sistemli yolda dengeli bir ilerleme imkânı sağlar.

Adamantios Coray'a, Monticello, 31 Ekim 1823.

Artık, Hastings'in yargılanmasını (5) görmek için Londra'da kalacağınızı sanıyorum. Bu olayın büründüğü tantananın etkisi altında kalmadan, şu soruları düşünüp kendiniz için karar verseniz iyi olur: eğer Hastings'in yaptığı, ülkenin yasasına göre suçsa, neden vatandaşlarının yargılandığı mahkemede, yani **King's bench**'te yargılanmıyor? Başka bir mahkemenin önünde, ülkenin yasasına göre değil de, yargıçların dileğince yargılanacağı söylenirse, haklarının en değerlisinden öteki vatandaşlarıyla birlikte ülkesinin yasalarından yararlanmak hakkında yoksun bırakılmış olmaz mı? Bu konuyu araştırırsanız, bulacağınız her sağlam tanıt, olağanüstü mahkemeye karşı olacak, bu gibi bir mahkemeyi destekleyenler ise ancak görünüşte doğru kalacaktır. Bu, davayı, bilgili ve bütünlüklü bir yargılama kurulu yerine, çoğunluğu bilgisiz ve ilkesiz bir kurula göndermek demektir. Ama ne var ki, kimilerinde peşin yargının gücü kimilerinde de düşüncenin eksikliği öylesine büyüktür ki, anayasalarımızın çoğu bu saçmalığı, saçma olduğundan hiç kuşkulanamaksızın kopya etmişlerdir.

William Rutledge'e, Paris, 2 Şubat 1788.

(5) Warren Hastings'in Hindistan genel valiliği sırasında işlediği yiyicilik suçundan ötürü yargılanması, Edmund Burke'e, Cicero'nun Verres olayında yaptığı gibi, belâgatını gösterme fırsatını vermişti. Hastings davası, Macaulay'e de edebiyat yeteneklerini göstermesi için elverişli bir konu olmuştu.

ALTINCI BÖLÜM

BÜYÜK İNSANLIK AİLESİ

I. ERKİN YÖNETİM VE BARİŞ

Jefferson, barışın erkin yönetimin korunmasına ve erkin yönetimin de barışın korunmasına yaradığına inanmıştı.

Barış ilkemiz olmuştur, barış çıkarımızdır ve yeryüzündeki erkin ve akıl düzenine uygun olan bu tek yönetimin varlığını barış sağlamıştır. Barışın korunması sürdürülebilirse, yakında ulusal borcumuzun son bulunduğunu ve ülkemizi savunma ve geliştirme vergilerinin kaldırıldığını göreceğiz ... Bu yüzden, **Quaker** sistemini izliyoruz diye bizi kınasalar da, zaman buna bilgeliğin damgasını vuracak ve vatandaşlarımızın mutluluk ve zenginliği bu sistemin değerini onaylatacaktır. Ben bunun, yönetimin tek meşru amacı ve yönetmenlerin ilk ödevi olduğuna inanıyorum. korumalarına bırakılmış ülkeleri, ne erdem ne de mutlulukla ilgisi olmayan yapmacık bir onur uğruna ya da idarecilerin, vatandaşlarının hiç bir bağıntısı olmayan kızgın tutku ve gururlarını doyurmak için batırmaya ve insanları ölüme göndermeğe değil.

Thaddeus Kosciusko'ya, Monticello, 13 Nisan 1811.

Yönetimin hangi yoldan yürüyeceğini bilmiyorum. Fakat barışta kalırsak, şimdi halk oyunda açıkça oluşmakta ve hızla çoğalmakta olan harikulâde dönüşün, bu yaz boyunca, halkın geniş ölçüde anayasa güçleri ve etkisiyle, dışarıda dostluğun ve içeride erkinliğin sağlamca kurulmasını sağ-

layacak kadar evrenselleşeceğinden ve ağırlık kazanacağından hiç şüphem yok. Savaşa zorlanırsak, siyasal görüş ayrılıklarını bırakıp, ülkemizin savunmasında tek bir vücut olarak birleşmeliyiz. Fakat böyle bir savaşın sonunda, şimdiki kadar erkin kalıp kalmayacağımızı Tanrı bilir. Sözün kısası, savaş olursa cumhuriyetçiliğin her şeyi için korkuları; barış olursa, sizin önsözleriniz ve benim endişelerim boşa çıkacak ve vatandaşlarımızın şimdi hızla, erkinliğin sevgiye değerliğini gösteren bir kuvvet ve ihtişamla yükselen ruhu, bu yönetimi uygulamada da ilkede olduğu gibi, insanın bir erkinlik ve düzenlilik dünyasında korunması için bir model yapacaktır, inanın.

Thaddeus Kosciusko'ya, Philadelphia, 21 Şubat 1799.

II. BÜTÜN İNSANLAR VE BÜTÜN ULUSLAR İÇİN TEK BİR AHLÂK YASASI

Jefferson, yalnızca bireylerin ahlâk yasasıyla bağlı oldukları ve ulusların hiç bir sınır olmaksızın, kendi çıkarlarına göre hareket etmeğe erkin oldukları görüşüne şiddetle karşı koymuştur.

Minnettarlık duygusunun ulusal davranışlarda yeri olmadığını ... söylemek, cinayet, zehirin ve yalan yere yeminin meşruluğu gibi akraba ilkelerle birlikte yüzyıllardır gömülü olan bir ilkeyi diriltmektir. Bunların hepsi, eski ve yeni uygarlıkların arasına giren karanlık çağlarda meşru ilkelere, fakat on-sekizinci yüzyılda ortadan kalktılar ve arkalarında haklı bir dehşet duygusu bıraktılar. Ben, yalnız başına olsun, başkalarıyla birlikte olsun, insanlar için tek bir ahlâk yasası tanırım. Bir adam ki, yüz kişiyle birlikte olduğum zaman serserilik ederim, ama yalnız başıma kalınca dürüst olurum der, onun sözlerinin ancak birinci yarısına inanılır, ikinci yarısına inanılmaz. Onu ozanla birlikte, **hic niger est, hunc tu, Romane, caveto** (1) derim. Bir insanın ahlâklılığı onda bireysel olarak doğru bir davranış çizgisi yaratırsa, niye yüz tane insanın ahlâklılığı onlarda toplu olarak doğru bir davranış çizgisi yaratmasın? Duygularım beni sürüklediği içindir ki bu düşüncelerle uğraşıyorum, yoksa siz bunları her zaman teslim edersiniz. Umalım ki, yeni yöneticilerimiz, başka uluslara karşı davranış kurallarından hiç bir erdem çıkarmadıklarını başka fırsatlarda gösterebilirler.

James Madison'a, Paris, 28 Ağustos 1789.

İnsanlar için ve uluslar için tek bir ahlâk sistemi vardır minnettar olmak, her türlü şartlar altında bütün verilmiş sözleri tutmak, açık ve cömert olmak, uzun vadede her iki yanın çıkarlarını çoğaltır ve eminim ki, mutluluklarını da artırır.

Duchesse d'Anville'e, New York, 2 Nisan 1790.

(1) «Bu alçaktır, sakın ondan, ey Romalı!» Horace *Sat.* i, 4, 85.

III. ULUSLAR HUKUKU

Devletler Hukuku, tabii hukuk doktrinlerinin bireylere olduğu gibi devletlerin bağıntılarına da uygulamaya başlamasıyla ortaya çıkmıştır. Tabii hukukla uluslar hukuku, hukuk bilginlerinin düşünüşünde tek konu olmuştur. Jefferson da on-sekizinci yüzyılın öteki devlet adamları gibi, ulusların hak ve görevlerini sap tamak için, Grotius, Vattel ve Pufendorf'un yazılarına başvurmuştur.

Bu soruyu yanıtlayacak olan uluslar hukuku üç daldan meydana gelir: 1) Tabiatımızın ahlâk yasası, 2) Ulusların uygulamaları, 3) Ulusların özel antlaşmaları. Yaratan her insanı, bunlardan ilki o'an ahlâk yasasının buyruyu altına koymuş ve her insana bu yasanın tanıtıları olarak duygular ya da -bazan denildiği gibi- viedan vermiştir. Bir tabiat durumunda insanlar arasında var olan ahlâk görevleri, onları toplum durumunda da yalnız bırakmaz ve toplumu meydana getiren bütün bireylerin görevlerinin toplamı, o toplumun başka herhangi birine karşı görevleri olur; yani, toplumların arasında, o toplumları meydana getiren bireylerin daha birleşmemiş bir durumdayken aralarında bulunan ahlâk görevlerinin aynısı vardır, çünkü insanların Yapıcısı bir ulus olarak birleştiklerinde onların bu görevlerini kaldırmamıştır. Bu duruma göre, ulusların arasındaki sözleşmeler, bireyleri sözlerini tutmaya zorlayan aynı ahlâk yasası gereğince, o uluslar için bağlayıcıdır. Bununla birlikte, bazan insanların arasındaki anlaşmaların yerine getirilmemesini mazur gösteren koşullar olduğu gibi, ulusların arasında da böyle koşullar olabilir. Örneğin, verilen sözün yerine getirilmesi **imkânsız** olursa, bu sözü yerine getirmemek ahlâksızlık değildir; bunun gibi verilen sözü yerine getirmek, sözü veren taraf için **yıkıcı** olursa, kendi-

kendini- koruma yasası bütün bağlayıcı yasalara üstün gelir. Bu ilkelerin doğruluğu için, tanıtlamanın gerçek kaynaklarına, her akli başında ve dürüst insanın başına ve yüreğine dayanıyorum. Tabiat ahlâk yasalarını oraya yazmıştır ve herkes kendisi için bu yasaları oradan okuyabilir.

Bakanlık Görüşü, 28 Nisan 1793.

Efendim, siz bu görüşün, tabiat yasaının da, ulusların uygulamalarının da tersi olduğunu düşünüyorsunuz. Biz ise, onu bu yasanın ve bu uygulamanın zorladığı ve bir davranış ilkesi olarak kabul edilmeden önce bu konunun iyice araştırılmış olduğu görüşündeyiz. ... Ülkemiz yasalarının bir bölümü olan çeşitli devletlerle yaptığımız anlaşmalara dayanarak onlarla aramızda bir barış kurduk. Fakat anlaşmalara başvurmasak da, tabiat yasası gereğince onların hepsiyle barıştayız. Çünkü tabiat yasası gereğince, insanlar bir saldırı olana kadar birbirleriyle barıştadırlar, ama böyle bir saldırı olunca aynı yasa insanı karşısındaki ortadan kaldırmaya yetkilendirir.

Edmond C. Genêt'ye, Philadelphia, 17 Haziran 1793.

Fakat bizim [Mississippi'de taşıt işletmek] hakkımız, daha geniş ve daha belli nedenlere, tabii hukuka ve uluslar hukukuna dayanır.

Bunların insanın yüreğine yazılı olduklarını içimizden duyarız, ama hangi duygu, okyanusun bütün insanlara ve nehirlerinin bütün yerlilerine açık olduğundan daha derindir? Bu gerçeği duyup onaylamayan, vahşi olsun uygar olsun, alışkanlıkla bozulmamış, bir insan var mıdır? Buna uygun olarak, ülkenin siyasal bir toplum olarak ortaya koyduğu her belgede, içinde taşıt işleyebilecek nehirlerin bütün yerlilerine açık olduğu yolundaki doğal hakkın evrensellekle açıklanıp korunduğunu görürüz. Nehirleri başka bir toplumun sınırlarına girince, yukarıda kalan halkın nehirde aşağı inmeleri hakkı, herhangi bir olayla engellenirse, bu gücü bir toplumun kendisinden daha zayıfına karşı, insanlığın genel yargısıyla mahkûm edilecek bir zor kullanması olur.

İspanyol Görüşmeleri Üstüne Rapor, 18 Mart 1792.

Vatandaşlıktan çıkma hakkı üstüne benim görüşüm, çok eskiden, daha 1776 yılında hazırladığım, bu hakkı açıkça tanıyan ve nasıl kullanabileceğini gösteren Virginia yasasında belirtilmiştir. Bu doğal hakkın tanıtı, yasa, erkinlik, yettilerimizi kullanma, mutluluğu izleme haklarınınkiler gibi, aklın zayıf ve ince ince araştırmalarına bırakılmamış, her insanın sağ duyusuna işlenmiştir. Biz bu hak'arı, kralların ya da yasmacıların belgelerine değil krallar Kralınunkilere dayanarak isteriz. O, insanın tabiatında mutluluğu izlemeyi bir yasa yapmışsa, biçimin olduğu gibi yerin de seçiminde insanı erkin kılmıştır; bütün İngiliz hukukçuları kütlesini, tabiatın her birey için, mutluluğu izlerken aşmaması gereken sınırları çizdiği haritayı göstermeleri için güvenle davet edebiliriz .

John Manners'e. Monticello, 12 Haziran 1817.